

IOANNIS

FERI, CON-
CIONATORIS MO-
GVNTINI EXPLICATIO
doctissima in PSALMVM trigesi-
mum primum, qua aptissima breuitate
ostenditur, quàm necessaria sit peccato-
rum confessio, quæ delictorum veniam
impetrat.

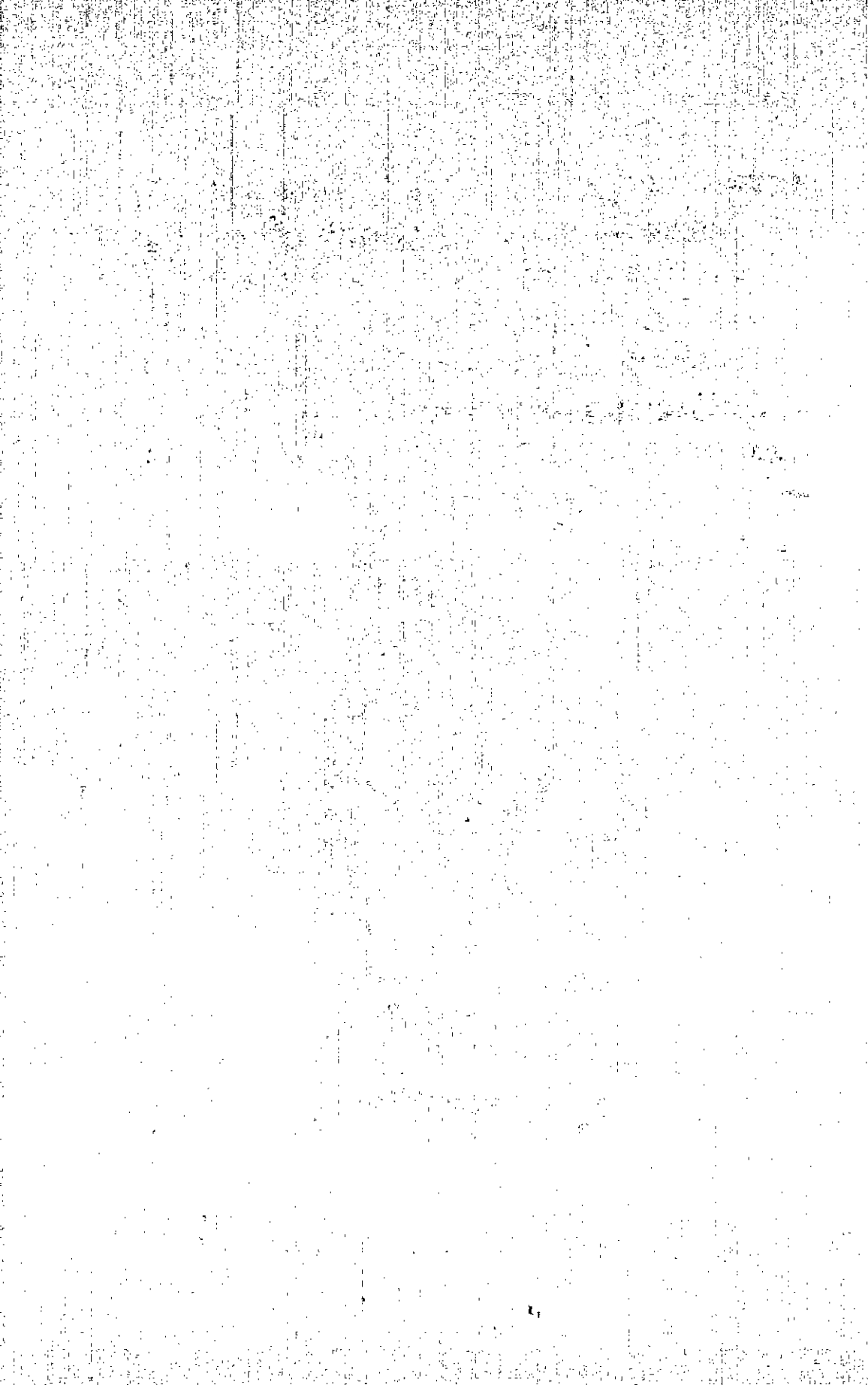
*Eiusdem in Psalmum sexagesimum sextum
breuissima simul ac vtilissima
interpretatio.*

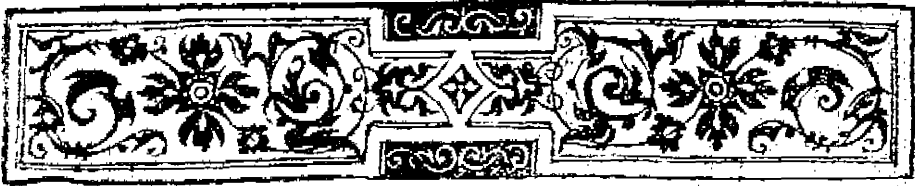

LVGDVNI,

*Apud Gulielmum Rouillium, sub
scuto Veneto.*

1556.

REVERENDO ET
NOBILI DOMINO

Ioanni Fockà Valstat, Metro-
politanae Mogūtinę Scholastico
meritissimo, &c. Domi-
no & Patrono suo
gratioso
S. D.

*V*ando contemplor turbulen-
tam istam rerum nostrarum
faciem, Reuerende Domine,
vir fortunę dotibus ornatissi-
superiorum seculorū, ad quę
nos comparatione quasi abor-
tium sumus, amœnitatem ad-
mirari satis nequeo. Quid enim hodie in omni or-
dinum vita habemus, ita beatum, quod cum iusto
senio conferre rite possimus? Si tranquillitatem, si
concordiam spectemus, nullus ferè locus, nullo
orbis portio est, in qua non arma calamitosè per-
strepant. Si fidem, quam ita extinctã in cordibus

hominum atque adeo Christianorum cernimus,
 ut econtra omne vitium loco præcipiti & regio
 stare omnibus cernere liceat: Si religionem, quæ
 ita friget, ut nemo hominum amplius de priuata,
 (publicam lubens prætereo) salute cogitet. Non er-
 go est, cur quis miretur malorum mare indies ma-
 gis magisque in capita nostra excrescere. Mire-
 mur potius, quòd iustus Deus homines vitis ita
 sordidatos tãdiu tolerauerit. Si Deus omnipotens,
 ut sacra Biblia testantur, olim mundum diluui-
 o perdidit, quòd cœperat deprauari, quòd creuerat
 contemptus Dei, adulterium & tyrannis, quam
 omnis generis libido & petulantia comitari solet.
 (Sic enim textus habet: Sanctorum filij tyranni es-
 se cœperunt super terram, &c.) quid nobis opina-
 mur euenturum, si nosmet ita contra legem Dei
 ad omnem turpitudinem, sicut equus & mulus,
 quibus non est intellectus, prostituerimus? Memi-
 nerimus itaque, quanta sit ira Dei erga peccata
 & mandatorum diuine voluntatis præuaricato-
 res. Patres nostri annuntiauerunt nobis, cum om-
 nia saluis rebus starent, cum concordi fide & re-
 ligione viuerent, quam bene formatæ fuerint res-
 publicæ, quantus hominum feruor in vestiendis
 Ecclesiis Dei: de quo pio studio, & Dauid suum
 laborem commendat: quanta denique omnium ci-

nium mutua societas: ita ut nos, in quos hora mundi
 vespertina deuenit, priora secula recte aurea,
 nostra vero tota lutea esse fateri cogamur. Vo-
 luit autem Deus commemoratas iam Patrum no-
 strorum virtutes etiam singulari diuinae suae boni-
 tatis munificentia ornatas lucere, quò verè ac per-
 petuò agnoscerent, pios habere propitium Deum.
 Quae ad communem tranquillitatem, defensionem
 publicam, quotidianam vitæ sustentationem
 necessaria desiderabantur, cœlestis clementia ita
 abunde largiebatur, ut omnia in pleno & pingui
 perpetuòque, quasi copiæ cornu, possiderent. Pesti-
 lentiae, ut rariores, ita mitiores, bella et pauciora
 & sedatiora. Plena rerum vbertas & abun-
 dantia. Hoc verò est, quod ipse filius Dei Mat-
 thei 6. de patris sui bonitate testatur, Primò que-
 rentibus regnum Dei, & iustitiam eius, omnia
 cooperari in bonum. Hinc creuit & multiplica-
 tus est numerus hominum. Hinc pulcherrima ita
 ædificiorum mundi fabrica. Hinc infiniti isti a-
 grorum, & vinearum termini. Cum erga ista
 omnia piis atque vnitis fide & charitate largi-
 tus esset Deus, nos quoque ad contemplationem
 harum rerũ in hanc postremam ætatem vocauit,
 ut ex tali meditatione perueniamus ad agnitio-
 nem diuinae voluntatis erga eos, qui vnanimi, &

Col. 3.

æquo Catholicæ doctrinæ consensu conuictitant, qui priuatim & publicè communi paci student, qui causam fidei & religionis toto mentis affectu, nullo non in loco promotam cupiunt. In hac pia atque deuota contemplatione animus Christianus perpetuò versari debebat. Ad hanc inuitat nos D. Paulus vas electionis, legis & sanctarum scripturarum promptuarium, cum inquit: *Supperna quæritè, ubi Christus est, ad dexteram Dei sedens. Et mox: Sitis induti, tanquam electi Dei, sancti & dilecti, viscera miserationum, comitatem, &c.*

Ad hoc speculū nos contemplari conueniebat, si Ecclesiæ Dei, si salutis publicæ, et priuatiæ, si nobis ipsis & temporaliter & spiritualiter consultum cuperemus: sed tantum abest, ut necessariam istam cogitationem incamus ipsi, ut vim etiam patriæ inferre, atque adeò ipsam, qua omnes nauigamus, nauem perforare non quiescamus.

Diuus Augustinus aliter de constituèda Rep. sensit. Nolite existimare (inquit) maiores nostros armis rempublicam magnam ex parua fecisse: si ita esset, pulcherrimam nos haberemus. Quippe sociorum atque ciuium præterea armorum & equorum maior copia nobis, quàm illis. Sed alia sunt, quæ illos magnos fecerunt, quæ nobis nulla sunt.

sunt. Domi industria, foris iustum imperium, animus in consulendo liber, neque delicto, neque libidini obnoxius. Pro his nos habemus luxuriam & auaritiam; publicè egestatem, priuatim opulentiam. Laudamus diuitias, sequimur inertiam: inter bonos ac malos nullum discrimen: omnium virtutum præmia ambitio possidet. Ita verò nostro euo constitutos esse homines, quis tam sapiens qui non defleat. Languet omnis respublica, friget charitas publica. Quia verò publici commodi tanta est negligentia inter homines, fit vt & priuata amplius tueri nequeant. Agnoscimus omnes dolorem, quo premimur, vulnera verò nemo curari desiderat: Aegrotos nos esse sentimus, interim nemo est, qui medicum quesitum eat. Quid tandem de Deo statuemus? Clamat ipse: Nolo mortem peccatoris. Nos verò nosmet in mortem præcipientes agimus. Quid autem de animarum nostrarum salute? Quid enim aliud, quàm quod ego subuereor? vt quia cæci sumus omnes, omnes simul perituros.

Hanc sententiam probat Christus, cùm Iudeis suam cecitatem exprobrat: Vos non vultis venire ad me, vitam vt habeatis. His & similibus commonefacit nos Deus, vt non differamus conuerti ad Dominum, ne tandem poenitendi

occasio nobis subtrahatur. Sed ut reuerenda D.
 tua intelligat, quid velim hac satis proluxa cum
 paternitate vestra consultatione. Postquam na-
 turæ dotes, quas mihi Deus cum reliquis homini-
 bus communes dedit, beneficio lectionis excoluis-
 sem, ut iam ad aliquod certum vitæ & profes-
 sionis genus vitā adplicarem, totum, voto religio-
 ni præstito, me Theologiæ, ut summæ disciplinæ,
 dedi. Cum ergo iam in lectione Biblica versarer,
 inter reliquos omnes libros, quos sacra pagina, ma-
 ximè veteris Testamenti, continet, nullo modo
 postremo loco censendam Hymnologiam Davi-
 dis esse comperi. Continet enim, quicquid humano
 generi, de essentia Dei, de iustitia, misericordia,
 de incarnatione filij, de resurrectione scitu neces-
 sarium est: item, quomodo homines fideles in hoc
 mundi tabernaculo viuere debeant, quò Deum
 propitium habere possint, & tandem in montem
 sanctum habitationem cœlestem ascendere va-
 leant. Sed quia mundus totus in maligno positus
 est, nèque huiusmodi acie mentis penetrare po-
 test, operæ pretium arbitrabar, cum in publica
 functione versarer, ea plebi creditæ proponere,
 quæ animos eorum ad pœnitentiam non fucatam,
 fidem veram & precationem feruidam excita-
 rent. Cernebam ego summo animi dolore ex noua-

ta doctrina, nouum quotidie hominum genus ex-
 oriri, crescere iniquitatem, refrigescere charita-
 tem, nullam fidem, neque modestiam, neque hu-
 militatem hominibus Christianis dignam, in ho-
 minum cordibus versari, sed omnia frigida, infla-
 ta, languida, dissoluta, & lubrica. His vt pro vi-
 rili mederer, de legi aliquot Psalmos ad huiusmo-
 di negotium non inconcinnos. Neque est in tota
 hominis vita, in quo non vsui esse possit Dauidica
 lectio. Si sunt res aduersæ, erit solatio, si prosperæ,
 dulci sunt oblectamento. Sed cum nulla vera esse
 possit precatio, quæ non è corde contrito & spiri-
 tu, vt Dauid ait, contribulato proficiscatur: &
 certum sit, Deum impœnites non exaudire, mi-
 hi vero incumbibat, vt iuxta præscriptum Pauli
 arguerem, obsecrarem, & instarem cum omni
 præcipiendi studio, vt agnito peccatorum onere,
 per pœnitentiam grauem sarcinam delictorum
 deicerent, ad Dei misericordis tribunal per fer-
 uidam orationem, confugerent, qui mihi commissi
 erant, & ouile verum Christi sequebantur. (nam
 omnia omnibus fieri debemus) Psalmum Dauidis
 ordine apud Latinos 31. pro publica concione ex-
 plicandum sumpsi. Complexus enim est Dauid bre-
 uissimo compendio in eo ipso Psalmo, atque id suo
 exemplo, vt si quid inhonestè, aut nefariè ab ho-

minibus commissum fuerit, id non tegant, neque conspectū Domini fugiant, neque aliqua excusatione celent, sed mox ad Domini misericordiam confugiant. Docet præterea errantibus salutarem medicinam esse pœnitētiam. Optima sanè ratio perueniendi ad Dominum. Sic D. Ioannes præcursor Domini orsus est prædicandi munus ad præparationem Euangelij, Pœnitentiam agite, &c. Christus proponit singulis exemplū in Euangelio, Pœnitens cor Deo placere, cum Phariseum & Publicanū inducit. Similiter cum fatetur angelis in celo esse gaudium, super vno peccatore resipiscente. Quod si angelis sit gaudium conuerso vno peccatore, quid futurum, vbi hominum agmina resipuerint? Hunc itaque Psalmum in eum finem publicè in ede Moguntina explicui: quem quidem nunc nulla priuata temeritate euulgo, sed quia antehac qualiacunque mea in hominum manus emissas circumferuntur, nolui hunc laborem meum plane interire. Optarim, qui meliora dare possunt, non cessarent: sed optimum talentum, in foenus multo melius exponerent. Expositio simplex & plana est, vt quæ non egeat faleratis coloribus, cum per se res satis constet, quam David hîc prosequitur.

Hunc verò laborem meum tue dignitati dicare

care volui, vt qui inter augustiss. Ecclesie Moguntine Prælatos primas continere cerneris, illi debito honore & hanc opellam consecrarem. Primus enim atque adedò solus occurrebas, cui præcipua Ecclesiasticæ Reipublicæ apud Moguntinos, tam in Basilica maiore, quam in toto secundario Clero gubernacula sunt commissa. Non enim tibi satis est, ædis primariæ sollicitam curam gessisse, nisi & in secundario clero omnia rite, appositè, & cum omni reuerentia succedant. Quare haud immeritò ad Vicarium generalem Reuerendiss. in Christo Iesu Archipræsulis Moguntini Principis electoris ampliss. D. nostri gratiosissimi adscitus est, vt ipso absente alter quasi oculus domi speculetur, ut ab omnibus rectè, piè, & laudabiliter viuatur. Cui ergo potius conueniebat, etiamsi nihil aliud fuisset, studiorum meorum factum offerre, quam tali, qui ita affectus est erga rempublicam, vt nullis, neque laboribus, neque vigiliis parcat: præterea etiam, qui multis iam annis magno favore pariter et amore me meosque fratres profecutus sit. Quæ quidem virtutes celebri nomine tuo in æuam commendabiles erunt, & nomen æternum conciliabunt. Vt autem apud omnes extent, (quemadmodum nullius virtus occulta iacere debet) ego hoc paruum munusculum apud te

perpe

perpetuae quidem obseruantiae Symbolum, apud omnes verè amplissimo virtutum testimonio extare volui, quale quale sit, T. P. obnixè rogans placidè suscipiat, meque ac mea studia cum fratribus in cliētelam paternitatis suae adscribere dignetur. Vale optimè, 4. Augusti, Anno 1554.

D. T. deuotus, Ioannes Ferus, Concionator Moguntinus.

SERMO PRIMVS.

Quandoquidem quadragesimalis tempus iam dudum nobis illuxit, in quo Ecclesia canere solita est, Dies absoluti prætereunt, dies obseruabiles redeunt, tempus adest sobriū: quaramus puro corde Dominum: videor mihi operæpretium facturus, si charitati vestræ, etiam in speciali aliquid proponam huic tempori conueniens. Quandoquidem & Ecclesia, ommissis consuetis canticis, & admonitionibus, quibus per annum utitur, hoc vnum agit, quomodo scilicet filios suos ad Deum, miseros peccatores ad pœnitentiam, errantesque oves ad gregem & cœulas reducere possit. Quid ni igitur & Concionatores ad eum scopum verba dirigerent? Et quamuis verbum pœnitentiæ nostro tempore malè audiat, reuera tamen non est, quod quenquam pudeat prædicare pœnitentiam: quãdoquidem Christus ipse à prædicatione pœnitentiæ officium suum *Mat. 4* auspicatus est. Ipse, inquam, Christus met *Luc. 15* errantes oves quæsiuit. Ipsemet diuino suo

ore

ore pronunciauit, se non propter iustos uenisse, sed ut vocaret peccatores ad poenitentiam. Denique, in caelum ascensurus, Apostolis nihil aliud mandauit, quam ut praedicarent poenitentiam, & remissionem peccatorum per nomen eius in omnes gentes.

Luc. 5. Nec est, quod quisquam cupere velit poenitentiam ab Ecclesia sublatam esse. Nihil enim poenitentia utilius, nihil magis consolatorium aut etiam necessarium. Per poenitentiam enim recuperamus, quod per peccatum perdidimus. Per poenitentiam enauigamus, alioqui submergendi, perpetuoque perituri. Per poenitentiam Niniuitae euaserunt periculum subuersionis suae ciuitatis. Per eadem David recuperauit gratiam & spiritum prophetiae, quem per peccatum amiserat. Per poenitentiam Manasses liberatus fuit e carcere. Per eandem Israelitae liberati ab omnibus malis. Per poenitentiam & peccatrix gratiam, & Petrus gradum & statum pristinum recuperauit. Per poenitentiam prodigus ad domum patris, & in gratiam eius receptus est. Per eandem seruus debitor audiuit, sibi remitti decem milia talenta. Et quid opus multis? Poenitentia ipsum Deum placat. Loquor autem de vera & Euangelica poenitentia, non quomodo

do eam docuerunt Pharifæi Iudæorum, nec quomodo eam feruant: imò simulant, hypocritæ nostri. Euangelica pœnitentia non est res iocosa, aut ridicula, nec est externa species tātum, aut pretextus, sed valde seriosum negotiū, quod totum hominem requirit, totum hominem scrutatur, concutit, alterat & immutat. Euangelica pœnitentia non peragitur tristitia vultus, extortis lacrymis, ficta confessione, inuoluntario ieiunio, tædiosa oratione, sed lōgè alia & maiora exigit: nempe, perfectam sui ipsius cognitionem, cor contritum, spiritum humiliatū, anxios clamores, humilē confessionem, seueram emendationem, & ante omnia firmam fidem & fiduciam in misericordiam Dei per Christū. En Charissimi, hic est scopus, ad quem Ecclesia tendit hoc tempore. Hic igitur nobis opus esset egregio aliquo oratore, qui de hac re pro dignitate, & necessitate loqui posset, imò nedum loqui, sed persuadere. Quis autem ad plenum differere potest de re, quam nunquàm expertus est? Nemo satis de pœnitentia loqui potest, nisi qui & peccati grauitatem & gratiæ Dei magnitudinem in seipso sensit. Hinc est, quòd plerique nostrum tam frigidè de pœnitentia loq

loquantur & scribant. Dauid de hac re dignè loqui potest, expertus scilicet. Imò idem Dauid tam insigniter, tamque Evangelicè de pœnitentia locutus est, vt si quis alius. Huius si cupis experimentum, lege saltem Psalmos ipsius pœnitentiales, & videbis mirabilem feruorem. Hanc ob causam, quia omnino necessariũ est, vt semel perfectè ad Deum conuertamur, multum autè refert, vt pœnitentia non hypocriticè, sed Christianè doceatur, decreui vnum ex pœnitentialibus Psalmis vestræ charitati proponere. Quod vt melius fieri possit, primò mihi viã præstruã, ac paucis ostendam, cur potissimùm ex Dauide, ac eo maximè Psalmo, mihi placuerit pœnitentiæ veræ doctrinã assumere. Primò igitur nemo nescit, septem esse Psalmos pœnitentiales, quos Ecclesia ex omnibus selegit, & sic nominauit, quasi aptissimos pro agenda & prædicanda pœnitentia. Horum in ordine secundus (cùm aliàs in ordine Psalmorum sit tricesimus primus) hæc verba habet.

PSALM. XXXI.

Beati, quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum, nec est in spiri-

tu eius dolus. Quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea, dum clamarem tota die. Quoniam die ac nocte grauata est super me manus tua: conuersus sum in ærumna mea, dum cõfigitur spina. Delictũ meũ cognitũ tibi feci: & iniustitiam meam non abscondi. Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno.

Veruntamen in diluuiio aquarum multarum ad Deum non approximabunt. Tu es refugium meum à tribulatione, quæ circumdedit me: exultatio mea, erue me à circumdantibus me.

Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac qua gradieris: firmabo super te oculos meos.

Nolite fieri, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. In chamo & freno maxillas eorũ cõstringe, qui nõ approximãt ad te. Multa flagella peccatoris: sperãtes autẽ in Domino misericordia circũdabit. Letamini in Domino, & exultate iusti: & gloriamini omnes recti corde.

HVNC Psalmum enarrare decreui, Deo dante, non dubitans veram pœnitentiam nos acturos, si singula verba pensemus. Sed dices, Quid opus est tam longè quærere? Nõne vel ex Euangelio, vel Paulo docere posses pœnitentiam? Reuera sic est, quemadmodum Paulus ait,

2. Tim. 3 nempe, quòd omnis scriptura diuinitus inspirata utilis est ad docendum, arguendum corripendum & erudiendum in iustitia, vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. Verum item est, quòd ex nulla scriptura certius & clarius tradi potest pœnitentia, quàm ex Euangelio, & Epistolis Apostolorum. At ego cuperem, si fieri posset, non tantum docere, sed etiam persuadere. Nemo autem ad persuadendum magis idoneus & efficax Dauid. Quem enim ille sua cithara non mouebit, non conuertet? Experiuntur omnes, qui scripturas legunt, quòd Spiritus sanctus in Psalmis, specialem quandam energiam & occultam operationem habet, qua mouetur & rapitur animus, plus quàm ex aliis scripturis. In summa, Psalmi, nedum docēt, sed etiam persuadēt, & monent. Docent, inquam. Quicquid enim aliæ scripturæ sparsim tradūt, hoc in Psalmis simul inuenies. Nusquam clarius tradūtur mysteria Christi & Ecclesię. Nusquam dulcius instruuntur & alliciuntur ignorātes. Venite (inquit) Filij, audite me: timorē Domini docebo vos. Nusquā durius arguuntur hypocrite. Quare tu, inquit, enarras iustitias meas, & assumis testamē-
 tum

Psal. 33

tum meum per os tuum? tu verò odisti disciplinam, &c. Nusquam frequentius mo-
Psa. 29.
Psal. 4.
 nentur mali. Filij hominum (inquit) vsque-
 quo graui corde, &c. Nusquam abundan-
 tius consolantur pauperes, vt in Psalmo
 36. Nusquam terribilius de iudicio Dei
Psal. 7.
 pronuntiatur in impios. Nisi (inquit) con-
 uersi fueritis, gladium suum vibrauit, &c.
 Nusquam denique magis commendatur
 fiducia in Deum, quàm in Psalmis. Et hæc
 omnia ita in Psalmis traduntur. vt veluti
 impetu quodam legentium animi rapiantur
 & moueantur. Quem enim Psalmi in
 vitiis inueniunt, ad virtutis propositum
 auellunt: quem in torpore inueniunt, ad
 alacritatem spiritus restitunt: quem sub
 tentationum pondere iacentem, aut men-
 tis angustia constrictum inuenerint, ad
 gaudium spiritus eleuant. Denique, quem
 diuinarum rerum rudem & vacuum inue-
 nerint, suauissimis meditationibus & affe-
 ctionibus adimplent. Habes rationem, cur
 mihi libuerit, è Dauide pœnitentiæ doctri-
 nam proponere. Quod autem hunc potis-
 simùm Psalmum assumpserim, primò,
 mouit me titulus, qui sic inscribitur huic
 Psalmo: Eruditio vel intellectus David,
 id est, quam Spiritus sanctus dedit ipsi Da-

uid, & per ipsum omnibus nobis. Et ni fallor, hæc est eruditio illa, quam David post recuperatam gratiam promittebat. *Psal. 50.* Docebo (inquit) iniquos vias tuas, & impij ad te conuertentur. Certum est autem, in negotio pœnitentiæ nos egere eruditione Spiritus sancti.

Ideo igitur Psalmus hic potissimum mihi placuit. Vt interim taceam, quòd singula eius verba ad pœnitentiam veram faciant. In hoc enim Psalmo audietis quanta sit grauitas peccatorum, quanta felicitas bonæ conscientie, qua via è peccatis ad hanc felicitatem perueniatur, quid pœnitentibus Deus promittat, quid impœnitentibus comminetur. Deinde audietis, quomodo ad Deum clamare, vos ipsos accusare, Deumque precibus flectere debeatis. Videbitis etiam in hoc Psalmo verum pœnitentem, quid in corde sentiat, in ore proferat, quid in opere promittat. Et vt semel omnia dicam, videbitis hîc habitum animi ægrotantis, attoniti, destituti, dolentis, & angustiati. Hæc autem omnia ad pœnitentiam pertinent. Qui enim verè cupit pœnitere, oportet vt in corde terreatur & angustiatur, agnoscat se ægrotum, destitutum, doleat & tristetur ex corde.

de. En ideo hunc porissimùm Psalmum
 assumpsi. Et hæc præmonere volui, vt &
 frequentius cõueniatis, diligentiusque au-
 diatis. Magna res est charissimi, quam a-
 gimus. Non igitur pigri simus, paruo tem-
 pore & exiguo labore magna bona acqui-
 rere possumus. Attendamus verbum, quod
 Christus Iudæis dixit, Nisi pœnitentiam *Luc. 13.*
 egeritis, omnes simul peribitis. Præuenia-
 mus igitur Fratres iudicium Dei, ne subi-
 tõ præoccupati vel ipso iudicio Dei, vel
 morte, quæramus spatium pœnitentiæ, &
 inuenire non possimus. Hæc pro exordio.

SERMO SECUNDVS.

Vperiore sermone Psalmum 31.
 hoc tempore quadragesimali e-
 narrandum assumpsi, tum & vt
 tempori huic satisfaciam, tum
 vt citiùs ad veram pœnitentiam permo-
 ueamur. Idem enim Psalmus vel ex ti-
 tulo promittit eruditionem & intelle-
 ctum. Deinde efficacissima verba habet
 ab exordio vsque ad finem. Postremò,
 non à Phariseo aliquo, sed à verò Pœ-
 nitente factus est, nempe à Dauide. Hunc
 enim virum obiurgatio ipsius Nathan,
 imò comminatio Dei ita terruerat in suis

2. Regu
12.

peccatis, vt non contentus coram Prophe-
ta peccatum suum confiteri, sed insuper
multos Psalmos fecit, in quibus pœniten-
tiam suam, flendo, orando, confitendo o-
stendit. Inter eos Psalmos, etiam hic no-
ster computatur. Eò libentius igitur eum
assumpsi. Nec video quicquàm vtilius præ-
dicari posse. Quod si hunc Psalmum posse-
mus ad plenum ediscere, ipsa Christi resur-
rectio nobis acclamatura esset vltimum
huius Psalmi versiculum, Lætamini in Do-
mino &c. Sed ad rem.

Beati quorum remissæ sunt iniquitates] Sen-
sus horum verborum est, quòd nemo bea-
tus dici possit, imò, quòd nulli bene esse
possit, nisi ei Deus remittat, tegat, & non
imputet peccata. Atque hîc primò vides,
quod prima statim fronte Dauid, imò Spi-
ritus sanctus nos sub peccato concludat, o-
mnésque nos peccatores esse conuincat.
Alioqui dixisset, Beati, qui nunquàm pec-
carunt, sed semper in innocentia perman-
serunt. Verùm sic dicere non potuit, quia
nullū talem inuenit. Eos igitur tantùm bea-
tos pronuntiat, quorū peccata remittuntur,
teguntur, & non imputantur. Atque hæc est
prima eruditio Spiritus sancti in hoc Psal-
mo, nempe vt agnoscamus nos esse pecca-
tores.

tores. Hic enim nulla valet excusatio, quantumcunque iustitiã prætendas, quantumcunque in deferta te condas, quantumcunque pietatẽ simules. Si homo es, velis nolis peccatorem te esse fateri cogeris. Hoc voluit David, imò Spiritus sanctus. Hoc vult tota scriptura. Huc pertinet illud Pauli, Omnes peccauerunt & egent gloria Dei. *Rom. 3.* Et illud Ioannis, Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, &c. Item illud Isaiaë, Facti sumus immundi omnes &c. Hic incipienda est pœnitentia. Qui enim seipsum non agnoscit peccatorem, huic nec Christus, nec Euangelium proderit. Nam Christus non propter iustos, sed propter peccatores venit, id est, non propter illos, qui sibi iusti videntur, sed qui peccatores se agnoscunt. Et Euangelium solis pauperibus prædicatur, id est, qui pauperes se agnoscunt. *Matt. 9.* Hanc primam eruditionem qui accipit, nihil de sua iustitia præsumet, nullum alium iudicabit, sed potius hoc aget, quomodo à suis peccatis liberari possit. Deinde videmus, Dauidem Psalmum hunc, quasi suspirãdo exordiri. Est enim quasi optantis & suspirantis ad gratiam remissionis, cùm dicit, Beati, &c. Et hoc igitur nobis pro eruditio

ne sit, nempe ad consequendam remissionem necessarium esse desiderium. Nam

Luc. 1. Deus esurientes implet bonis: diuites autē dimittit inanes. Sed de hoc inferius. Præterea videmus, Dauidem, cū hæc diceret, longè alium spiritum habuisse, quàm mundus habet. Is enim eos beatos iudicat, quibus tēporalia bona adsunt, & desunt mala corporis & fortunæ. Beatū dixerunt populum, cui hæc sunt. Dauid autem solos illos beatos pronuntiat, quibus peccata remissa sunt. Vnde primò colligitur, quòd peccatum tã perniciosam rem esse iudicauit, quòd cum ipso nulli bene esse possit: id quod verissimum est. Beatus enim est, cui nihil boni deest, nihilque mali adest. Atqui peccator optimo bono caret, id est, iustitia, vel Deo, & maximum malum sentit, nempe malam conscientiam. Quomodo igitur beatus esse possit vel dici? Discamus & nos peccatum pro maximo malo iudicare. Longè enim nocentius est, quàm quæcunque externa mala. Colligitur secundò ex hac pronuntiatione Dauidis, quòd bonam conscientiam maximū bonū iudicauit.

Rom. 5. Et verè sic est. Qui enim à peccato iustificatus est, pacem habet cum Deo, & gloriari potest in spe gloriæ filiorum Dei, quæ verè

verè maxima est. Quis enim nescit, quanta filij Dei expectent & sperent? In summa, qui bonam habet conscientiam, securè dicere potest, In pace in idipsum dormiam & requiescam, &c. Habet enim huiusmodi homo Deum, qui ipsum in omnibus securum facit. Tertiò colligitur hinc, quòd David omnes eos miseros pronuntiauerit, qui in peccatis iacent. Et verè sic est, Nam super peccatores ter exclamatum est horrendum illud væ. Væ væ væ, inquit, habitantibus in terra. Væ scilicet in vita, væ in morte, væ post mortem. Vnde & David dicit, Pluet super peccatores laqueos, ignis, sulphur, spiritus procellarum pars calicis eorum. His autem verbis quatuor ingentia, quibus peccantes constringuntur, indicantur. Horum primum est, quòd laqueis Diaboli ligantur, vt bene operari non possint. Secundum, quòd ignis & ardor peccati omnia priora bona in ipsis exurit. Tertium est sulphur & foetor malæ famæ. Quartum autem, spiritus procellarum, id est mala conscientia. Vides igitur, quàm multa David hoc primo verbo nobis insinuet. Omnia autem in eum finem, vt hæc considerantes, citius conuertamur. Quis enim tam infa-

*Psal. 4.**Ap. 12**Psal. 10.*

nus, qui in igne positus, nō fugiat, si fugere potest? Quis tam piger & infirmus, qui si Medicum habere potest, non ipsum quærat? Quis tam negligens, qui si possit modico labore acquirere felicitatem, non laboret? Atqui omnia hæc habet peccator. Nam & in igne positus est, & tamen fugere potest: & medicum habere, & paruo labore perfectam beatitudinem acquirere potest. Meritò igitur admonetur, ne hæc contemnat. Beati enim, quorum remissæ sunt iniquitates, &c. Cæterum est & aliud in hoc primo versu obseruandum & quidem potissimum, nempe, quòd David remissionem peccatorum, non meritis & operibus nostris, sed nec vlli legi, aut sacrificio, quod per nos fieri potest adscribit. Imò nullius horum meminit, sed omnia adscribit gratiæ Dei. Beati, inquit, non qui meruerunt remissionem, sed quibus Dominus remisit, gratis scilicet, ex sola misericordia & gratia. Nulla enim opera nostra tam magna & bona sunt, vt eis adscribere possimus remissionem peccatorum. Nam & Abraham optima opera habuit, nulli tamen eorum adscribitur remissio peccatorum, quæ est iustitia nostra: sed credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad

ei ad iustitiam. Et David bona opera habuit, in nullo tamen eorum confidere potuit. Miserere (inquit) mei Deus, non secundum merita mea, sed secundum misericordiam tuam. Nec iniuria soli gratiæ adscribitur remissio peccatorum, non autem operibus. Nemo enim centum denariis solvere potest summam decem millium talentorum. Atqui peccata nostra summa decem milia talentorum est, si ad dignitatem eius, contra quem peccauimus, conferantur. E contra autem, omnia opera nostra vix centum denarij sunt: imò non nisi duo minuta. Oportet igitur, vt ex gratia remittatur tantum debitum. Hoc autem emeruit Christus. In hunc sensum Paulus hunc Psalmi versiculum adduxit, in Epistola ad Romanos: Si, inquit, ex operibus, ergo non ex gratia. Ei verò, qui non operatur, credenti autem in eum, qui iustificat impium, reputatur ad iustitiam, sicut & David beatum dicit hominem, cui Deus accepto fert iustitiam sine operibus &c. Huc pertinet, quod Augustinus ait super hunc Psalmum, Nihil boni (inquit) fecisti, & datur tibi remissio peccatorum. Si attenduntur opera tua, inueniuntur omnia mala. Malis autem operibus quid debetur, nisi dānatio? Stipendium enim peccati mors.

Tu

Psa. 50.

Mat. 18.

Luc. 21.

Rom. 4.

*Augus.
in Psal.*

31.

Tu autem in malis operibus inuentus es. Non tamen Deus tibi dedit debitam pœnâ, sed donat indebitam gratiam. Debebat vindictam, dat indulgentiam. Hæc igitur eruditio potissimè obseruanda est, vt remissionem peccatorum non operibus nostris, quæcunque tandem illa sunt, sed gratiæ adscribamus. Patet ex his, quòd iustificatio nostra est remissio & non imputatio peccatorum. Iustus enim est, non qui multa facit, sed cui Deus remittit. Nam Pharisei Iudæorum multa faciebant, non tamen iustificabantur, quia Deus non illis remiserat, propterea quòd ipsi non agnoscebant peccatum. Sed dicis, si ex gratia remittuntur peccata, nihil igitur opus est contritione, confessione, oratione, satisfactione. Imò, si gratia tantùm operatur, securus igitur in peccatis manebo, confidens de gratia, &c. Hic vide ne offendas, sed regiam viam teneas, neque ad dextram, nec ad sinistram declines. In quacunque enim partem declinaueris, erras. Si in operibus tuis præsumis, nec gratia tibi opus esse arbitraris, erras. Si contra de misericordia Dei præsumens, nihil agere pro salute tua vis, sed securus in peccatis manere, erras & cadis. Securam

viam

viam tenebat Dauid, qui ita in misericordiam Dei confidebat, vt tamen pœnitentia-
 lium operum nihil remitteret: ita eif-
 dem operibus exercebatur, vt tamen om-
 nem fiduciam in Dei misericordia pone-
 ret. Sic agamus nos, &c.

SERMO TERTIVS.

V distis superiori sermone, cur
 Dauid tam fiducialiter beatos
 pronuntiet, quibus remissa, te-
 sta & non imputata sunt pec-
 cata. Nunc videamus, quid vltorius nobis
 obseruandum sit in hoc Psalmo. Et primò
 non temere, nec sine causa factum est,
 quòd Dauid toties peccatorum meminit,
 nec semper eodem nomine ea nominat.
 Primò enim dicit iniquitates: Secundò,
 peccata in plurali: Tertiò, peccatum in
 singulari: Quartò, delictum: Quintò, in-
 iustitiam: Sextò, impietatem. Omnia au-
 tem hæc ideo fecit, vt nobis ob oculos po-
 neret peccatorum nostrorum multitudi-
 nem, magnitudinem, grauitatem & diuer-
 sitatem, vt sciamus non vnum esse pecca-
 tum nostrum, sed multa: nec vnius generis,
 sed multiplicia. Ideòque tot verbis vtitur,
 quasi non satis ostendere potens, quid de
 peccat

peccatis hominum sentiat. Nescit enim, quibus ea nominibus exprimat, vt dignū esset. Et hoc igitur nobis pro eruditione sit, nempe, vt sciamus multa & multiplicia esse peccata nostra. Non enim est Christiani hominis, vt dicat, quemadmodum Suetonius Titum Imperatorem dixisse scribit, nempe, vitam sibi eripi immerenti. Neque enim extare vllum factum, cuius se pœniteret, excepto duntaxat vno. Sunt quidem & inter nos, qui vnum aut alterum tantū pēsant peccatum, reliqua negligunt. Non hoc docet Dauid. Hic enim sibi ipsi & peccata, & iniquitates, & delicta, & iniustiam, & pietatem tribuit.

Psa. 37. Et in alio loco dicit, Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum. Et iterum:

Psa. 24. Propter nomen tuum, Domine, propitiaberis peccato meo, multum est enim. Hunc igitur imitemur, si rectè pœnitere volumus. Reuera enim multa peccata habemus: videlicet Originale, Actuale, & peccata omissionis: item peccata cordis, oris, & operis: item, peccata contra Deum, contra proximum & contra nos ipsos. Itē peccata in Patrem, in Filium, in Spiritum sanctum. Omnia hæc ad pœnitentiam pertinent: omnia hæc remissione indigent. Nec

vnum dimittitur sine alio. Sed nunquid David tantum nouit peccata aggrauare? Nequaquam. Hoc enim esset ad desperationem adducere. Sed si attendimus, non minus magnifice commendat misericordiam Dei. Nam & hic, non vnum, sed tria verba ponit, remittere scilicet, tegere, & non imputare, eadem scilicet ratione, quod vno verbo non satis potest exprimere magnitudinem misericordiae Dei. Nihil enim hac multiplicatione verborum aliud vult, quam ostendere, quod apud Dominum sit misericordia, & copiosa redemptio. Sic enim etiam nobis necessarium est. Tria maxima damna ex peccato habemus: Primò, quod odium & indignationem Dei incurrimus: Secundò quod Diabolo subii- *Psa. 129* cimur: Tertiò, quod ad poenam obligamur. Contra haec tria, David triplicem nobis gratiam Dei praedicat: Primò, quod remittit offensam & iram suam: Secundò, quod tegit peccata, ne Diabolus ea videre & accusare possit: Tertiò quod non imputat ad poenam. An non magna sunt haec? Sufficere nobis poterat, quod Deus dicitur remittere peccata. Ne quis tamen suspicetur eum remittere quidem, sed non obliuisci, quemadmodum solent homi

homines: addit David, quòd etiam regiè peccata, non tantùm, vt ea homines non videant, aut Diabolus, sed quòd nec ipse Deus ea videre velit. Quòd si quis etiam adhuc dubitat, peccata sua regi quidem nunc, sed forsan in futuro reuelanda, quæ admodum multa nunc tecta sunt, quæ manifestabuntur. *Mat. 10.* Ecce alia consolatio, quòd Deus peccata, nedum remittere & tegere, sed etiam nunquam imputare velit. Quid amplius petis? Hîc vides manifestè verum esse, quod David in alio Psalmo dicit secundum multitudinem dolorum nostrorum, etiam nobis à Deo consolationes dari.

Psal. 93. Obserua autem, quòd hæc secunda verba, remittere, tegere, non imputare, ad Deum referri debent, non ad nos ipsos, aut alios homines. Primò enim, non satis est, si tibi ipsi peccata remittas. Nec satis est, si tibi homines remittant. (Non loquor hîc de absolute Sacramentali, in qua non homo, sed Deus remittit, sed loquor de remissione offensarum.) Offendisti proximum: nõ satis est, nec ideo beatus es, si ipse tibi remittat, nisi etiã Deus remittat. Sic de aliis. Eodem modo non satis est, peccata tua per te, vel per alios regi: nec ideo beatus es, sed cùm Deus tegit. Multipliciter enim teguntur

tur peccata. Quorūdam peccata tecta sunt coram hominibus, quorum oculos exterior sanctitas, fascinauit, Deum verò qui scrutatur corda, non latet eorum interior turpitudine. Et hi quidem apud homines beati dicuntur, sed coram Deo maledicti sunt. Sunt alij, quibus sua peccata tecta sunt propter ignorantiam, vel cordis cæcitatem. Nec hi beati sunt, sed potius miseri. Alij sunt, qui non ignorant quidem peccatum, tamen ob complacentiam vel dissimulant, vel excusant. Nec hi beati sunt, sed quibus Dominus tegit. Tunc enim verè tecta sunt. Non enim tegit Deus peccata, quasi cum quis hulus tegit panno. Tunc siquidem, et si non videatur hulus, tamen verè adhuc adest, & viuit, & sentitur. Deus autem ita tegit, vt nihil remaneat. Huc pertinet, quod Ezechias dixit, Proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea. Et illud, Si conuersus fuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor amplius. Et illud, Proiciet in profundum maris omnia peccata nostra. Eodem modo solus ille beatus dicitur, non qui sibi non imputat peccatum, vel cui mundus parcat, sed cui Deus non imputat. Verè magna felicitas hominis, qui hoc consecutus est. Hactē-

Isai. 38.

Eze. 18.

Mich. 7.

nus igitur Dauid velut proloquio vsus est, quo conatus est omnes nos attentos & beneuolos reddere. Quis enim non excite- tur, vbi beatitudinis mentio fit? Quis non bene suadenti obtemperet, cui tanta peri- cula imminent, si in peccatis permanserit, tanta autem bona promittuntur, si poeni- tentiæ remedia arripuerit? Sequamur, Fra- tres, nostra enim res agitur, & magna qui- dem. Sed quonam modo, inquis, & pecca- torum pericula euadere, & eorundem re- missionem acquirere possum? Audi se- quentia.

Nec est in spiritu eius dolus.] Sensus verbi est, Beatos esse eos, quorum remissæ sunt iniquitates. Hoc enim certo Spiritus pronuntiat. Cæterùm peccata non remittun- tur, quàm diu dolus adhuc latet in spiritu. Quare eum etiam beatum pronuntio, qui in spiritu suo non habet dolum, in quo ni- hil est simulatum, fucatum, sed omnia syn- cera, serua, viua: qualis erat Nathanaël, de quo Christus dicebat, Ecce verè Israëlita, in quo dolus non est. Cæterùm dolus in spiritu est: primò cùm quis tantùm simulat poenitentiam, nihil seriò agit, aut loquitur, sed omnia fictè vel coactè. Secundo, cùm quis dissimulata suorum peccatorum mul- titudi

Ioan. I.

titudine, sibi ipsi de sua sapientia, iustitia, operibus, & meritis, placet. Tertiò, cum quis maiora peccata tantum attendit, de minoribus, quæ venialia dicuntur, nihil curans. Maximè autem dolum in spiritu habet & alit, qui tantum respicit in crassa illa in verbis & operibus, à quibus si immunis sit, reputat se omnino purum: cum interim non attendat, quòd se ipsum amat, sua quærit, non amat Deum, non quærit quæ Dei sunt, non timet Deum, non credit, &c. omnia sibi salva esse putans, si hæc, vel illa faciat. Hic, inquam, se ipsum decipit externa specie sanctitatis. Nam ignorat, quòd homo totus nihil, nisi peccatum est, & quòd nemo iustus est, nisi ignoscente & non imputante Deo. Huiusmodi dolum in spiritu habebat Pharisæus ille, qui dissimulatis peccatis suis, tantum de suis operibus gloriabatur. Deus, inquit, gratias ago, *Luc. 18.* quòd non sum, sicut cæteri hominum, &c. En, hic nihil in se mali videbat, sed tantum bona opera. Habebat quidem & peccata: sed ea non videbat. Tales erant omnes Pharisæi. Vnde & Christus eos sepulcris dealbatis comparavit. *Mat. 23.* Tales erant, qui dicebant: Nunquid & nos cæci sumus? Item, *Ioan. 9.* qui dicebant, Semen Abrahamæ & filij Dei *Ioan. 8.*

Apo. 3 fumus. Item qui dicebat, Diues sum & nullius egeo, cum interim vere esset miser & miserabilis: quod tamen non videbat, vel videre volebat. Tales sunt iam ferme omnes Christiani, adeò vt quàm paucissimi sint, qui hunc dolum in spiritu non habeant: quò fit, vt & pauci veniam consequantur. Beatus igitur dicitur, in cuius spiritu non est dolus: hoc est, qui seipsum perfectè agnoscit, is in se non solùm inuenit crassa illa peccata, quæ etiam mundus iudicat, & quæ sola Hypocritas terrent (si tamen verè ipsos terrent) sed inuenit se etiam totum in corpore & anima, non dico peccatorem, sed ipsum esse peccatum: imò inscrutabile peruersi cordis ingreditur profundum & clamare cogitur, *Psal. 18* Delicta quis intelligit? *Psal. 24* Ab occultis meis munda me: &, Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas ne memineris. Hic primùm perfectè suspiratur ad Deum, dum perfectè, quantum licet, cognoscitur peccatum. Hic primùm diuina misericordia dimittit peccatum: quia tu non remittis tibi, non ignoscis tibi, sed ex corde cognoscis te nihil esse, nisi impietatem. Tegit peccata, quia tu non tegis. Non imputat peccatum, quia tu tibi imputas. Hinc igitur

igitur est, quod Dauid eum beatum esse pronuntiat, in cuius spiritu non est dolus. Itaque, si verè pœnitere cupis, si remissionem peccatorum desideras, detege dolum, scrutare cor, agnosce te nihil esse, nisi peccatum, nihil ex te posse, nisi peccare, & quod ex natura malus es, nulli rei, quàm ad ignem utilis. Hic primus gradus est ad consequendam remissionem peccatorum. Quò enim magis te humiliaueris, eò citius misericordiam cōsequêris. Hæc igitur breuiter è duobus primis versibus dicta sufficiant, &c.

SERMO QVARTVS.

Vdistingis supra, quàm magnam gratiam Dauid esse pronuntiet, in eò certam beatitudinem, vbi Deus remittit, tegit, & non imputat peccata. Et reuera sic est. Nihil enim maius & melius in hac vita à Deo accipere possumus, quàm si remissis peccatis nostris, & reatis, iustos nos reputet. Hoc est optimum illud donum, & datum perfectum, quod venit deforsum à Patre luminum, &c. Hoc qui habet, omnia habet. Hoc qui non habet, nihil habet, etiam si multa videatur habere. Quid enim prodest homini, si yniuersum mundum lucretur, animæ verò

*Iacob. I**Mat. 16*

Gen. 24

suæ detrimentum patiatur? Cæterùm, donum hoc non pro meritis datur, sed ex gratia. Nec quibuslibet datur, sed solis electis. In hoc enim Deus agit, quemadmodum de Abraham legitur, quod scilicet filiis concubinarum dedit munera, filio autem suo Isaac hæreditatē. Sic Deus impiis externa quidem dat, sed non remissionem peccatorum: piis autem hanc primò omnium dat. Pro consequenda igitur remissione peccatorum maximè laboremus. Verè enim beati, quibus remissæ sunt iniquitates. Verùm de his satis. Audiamus sequentia.

Quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea.] In hoc versu David causam assignat, cur eos homines beatos dixerit, quorum remissa sunt peccata, & qui dolum non habent in spiritu. Ac primo mutat personam. Nam cum hætenus in tertia persona locutus sit, nunc in prima persona loquitur, ac seipsum in exemplum proponit, vt omnes sciamus, quòd hanc eruditionem non nudis verbis didicit, sed ipsa experientia. Vbi enim nudis verbis res agitur, quantumuis magna pompa proponatur, nihil tamen aliud est, quàm si cæcus de coloribus disputet, quos nunquam vidit. Qui autem expertus est, is tandem rectè de ipsa re loqui potest.

potest. Ob hanc igitur causam, gratior nobis esse debet Psalmus hic, quòd scimus & audimus non nuda verba esse, sed experientiam: non fumum, sed ignem: non litteram, sed spiritum. Cæterum verba ipsa huius textus obscura sunt: imò videntur sibi ipsis contraria. Dicit enim, se simul tacuisse, & clamasse: itémque ex clamore etiam ossa sua inueterasse. Quæ omnia nedum absurda, sed etiam impossibilia videntur esse. Attendenda igitur nobis est historia, cui hic Psalmus innititur, ea nos docebit, quomodo Dauid simul clamauerit, & tacuerit. Commiserat Dauid adulterium cum vxore Vriæ Ethei, quòd quamuis magnum peccatum erat, tamen dissimulabat illud, putans laterere. Postquam autem vidit mulierem concepisse, absente viro, timebat, ne adulterium propalaretur. Ideo omnibus modis curabat hoc tegere. Et primò quidem Vriam ad se vocans, adque propriam vxorem ei redire permittens, putabat hoc modo se adulterium suum tegere posse, cum autem Vrias, Deo sic ordinante, potius in platea dormire quàm ad domum suam accedere vellet, frustratus Dauid spe sua, aliud excogitauit, nimirum vt Vrias fraude periret.

2. Reg.
II.

Quod cum factum esset, statim uxorem eius sibi assumpsit. Iamque admodum securus erat de peccato, ut nihil amplius sollicitus esset. Putabat enim, neminem posse quicquam mali suspicari, nec de adulterio eius, nec de iniusta occisione Uriæ. Sic igitur tacebat & dissimulabat peccatum. Interim tamen urgente conscientia quiescere non poterat à suspiriis & clamoribus, sicque seipsum consumeat tristitia: adhuc tamen tacebat à confessione peccati, usque ad natiuitatem pueri. Imò diutius taciturus fuerat, nisi Propheta Nathan confessionem ab eo eliciisset. Is enim proposita parabola de diuite, qui pauperi ouiculam, quam habebat vnicam, per vim abstulerat, & David nihil de se suspicans sententiam protulisset: tunc dixit Nathan, Tu es ille vir, &c. David igitur videns peccatum suum latere non posse, imò Deum pœnam comminari, & quòd seipsum pœna mortis dignum pronuntiaisset, amplius tacere non potuit, sed aperuit os ad confessionem, primò coram ipso Nathan, dicens, Peccaui Domino. Deinde in multis Psalmis, quos eo tempore fecit. Hic igitur vides, quomodo David simul tacuit & clamauit: tacuit, quia peccatum non confiteb

3. Reg.
12.

2. Reg.
12.

fitabatur : clamauit, quia peccati grauitatē
ferre non potuit. In hac angustia posito in-
ueterauerunt ossa eius, &c. Hoc est quod
dicit: Volebam (inquit) tacere & abscondere
peccata mea. Quia enim hominibus occul-
ta erant, putabam etiā Deum ea non vide-
re. Interim consenuerunt ossa mea : omnes
vires meæ defecerunt : robur omne abscef-
sit:omnísque vigor spiritus cōsumptus est,
quemadmodum homo ad ossa vsque con-
sumitur:tametsi iugiter apud me gemerem
& clamarem. Donec enim tacemus, donec
dissimulamus,donec excusare volumus,do-
nec aperte nolumus confiteri,quæ latent in
cordē nostro, non sunt exaudibiles oratio-
nes nostræ, quantumuis clamemus voce &
exteriori gestu Deum postulauerimus. Ex
hoc igitur textu videmus, quā difficulter
humanum cor emolliatur ad pœnitentiam
& cōfessionē peccati. Imò potius omnia pa-
titur quā peccatū cōfiteatur:nec viquā
persuadetur, nisi vel morbo aliquo graui,
vel interna angustia adigatur:& tamen etiā
ea tam diu suffert,donec dolore victus,am-
plius tacere non potest:quemadmodum qui
in tortura peccatum suum tantisper celat,
donec dolore victus, amplius tacere nō po-

test. Hæc est duritia, imò superbia cordis humani, cuius exemplum videmus in Adam & Cain: quorum prior adeò præsentia & voce Dei terrebatur, vt se absconderet sub lignis Paradisi: alter tanto terrore correptus fuit in iudicio DOMINI, vt planè desperaret. Neuter tamen adigi potuit, vt confiteretur, cùm Deus nihil aliud quæreret. Si enim confessi fuissent, veniam meruissent. O quot etiam nunc sic pereunt, & perierunt. Quanta autem dementia est, malle perire, quam confiteri: malle in corpore & anima miserum esse, quàm Deo gloriam dare, se ipsùmque iniustitiæ accusare. Et quidem in iudicio humano non mirum, quòd malefactores difficulter, & non nisi coacti confitentur. Sciunt enim ideo confessionem quæri, vt confessi puniantur. Hic alia res est. Non ob aliud Deus exigit confessionem, nisi quòd vult remittere, tegere, obliuisci, non imputare. Deinde vides ex hoc versu, quam ob causam tanta nobis mala internè & externè immittantur. Quoniam (inquit) tacui. Laudatur quidem aliquando taciturnitas, sed non semper. Mala enim taciturnitas est, vbi taceretur à laude Dei. Vnde Isaias, Væ mihi quia tacui. Item, cùm taceretur ab oratione: iuxta illud, Non est

Eccle. 3.

Esai. 64

est

est qui inuocet nomen tuum. Item, cùm tacetur à correctione. Maximè autem, cùm tacetur à confessione peccati. Hinc enim omnia mala nobis proueniunt, quòd non cōfitemur, non agnoscamus peccata. Deus autem confessionem habere vult, siue hoc fiat hic, siue in futuro, siue sponte, siue inuitè. Multa enim media habet, quibus confessionem peccati nobis exprimit. Peccauerant filij Iacob in fratrem suum: nec tamen ad multos annos peccatum confitebantur, donec in Aegypto miseria correpti dicerent, Meritò hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum, &c. Sic Deus confessionē ipsi Nabuchodonosor expressit per deiectionem eius à regno, Antiocho per grauē & horribilem morbum, Manassi per incarcerationem, Daudi per comminationem Prophetæ, Iudæ autem per angustiam animi. Itaque cùm mala sentis in corpore vel animo, cogita, quòd Deus per hoc à te exprimere vult confessionem peccatorum & pœnitentiam. Vide igitur ne taceas. Præterea videmus in hoc versu, quantum malum sit mala conscientia, quæ peccatum in se habet & fouet. Inueterauerunt (inquit) ossa mea. Hoc aliqui solent spiritualiter exponere: videlicet, quòd qui peccata sua celant,

*Gen. 42**Dan. 4**2. mac. 9**mat. 27*

lant, nec per confessionem ea deponunt, incipiunt à priore ardore spiritus deficere, & flaccessere in solitis obsequiis Dei, efficiunturque velut languidi spiritu. Et quidem vera hæc sunt & pia. Verùm David aliud videtur voluisse: nempe, quòd conscientia mala nedum animã cruciat, sed etiam corpus & ossa debilitat. Id quod pulchrè in alio Psalmo expressit: Laboravi (inquit) in gemitu meo, &c. Hic vides, quòd mala conscientia angustiat & cruciat animam. Laborare enim hoc loco significat, anxium & in magna difficultate esse: quemadmodum & de Christo dicitur, Pro eo quòd laboravit anima eius, id est, valde anxia fuit, adeò vt diceret, Tristis est anima mea vsque ad mortem. Quantũ autem laborauerit & angustiatata fuerit anima Davidis, ex eo patet, quod subdit: Lauabo per singulas noctes lectum meum, &c. Sensus enim est: O vtinam tantum mihi lacrymarum esset, quo per singulas noctes lectum meum lauarem: tantum, vt ab hac anxietate liberarer. Eodem modo & Ezechias confitetur, se totam vitam suã malle in amaritudine agere, quàm has portas inferni sustinere. Recogitabo (inquit) tibi, (vel potius, secũdũm Hæbreos, promouebo tibi) omnes annos meos in a-

maritudine animæ meæ. Totamenim vi-
 tam optat amarissimam, modò liceat hanc
 angustiam euadere. Vide quantum mala
 conscientia cruciet animam: verùm non id
 solum, sed etiam corpus & ossa exiccat. Si-
 cut enim, vbi cor est exultabundum & gau-
 dio perfusum, videmus ossa velut roborari,
 ac ad saliendum, grauissimùmque corpus
 portandum prompta fieri, ita vt gaudium
 sentiatur diffundi per omnia ossa, velut ir-
 rigatio quædam, (iuxta illud Sapientis, Et
 erit irrigatio ossium tuorum.) sic econtra *Pro. 3*
 ex turbatione spiritus turbantur etiam os-
 sa, & tremunt, nulliùsque virtutis sunt, nec
 corpus ferre possunt. Spiritus enim tristis *Pro. 17*
 exiccat ossa. Vnde & Ezechias: Sicut leo, *Isai. 38*
 inquit, contriuit omnia ossa mea. Huc per-
 tinet, quod Dauid dicit, Turbatus est à fu- *Psal. 6*
 rore oculus meus: inueteraui inter omnes
 inimicos meos. Oculum pro aspectu & spe-
 cie accipit: vt sit sensus, Sic me turbat mala
 conscientia: quòd toto habitu repente im-
 mutor, deformisq; reddor. Malæ enim
 conscientiaë ea vis est, vt immutet totum
 hominis aspectum. Consumit enim ossa &
 sanguinem. Nec mirum. Quælibet enim
 tristitia tandem deformat habitum homi-
 nis & vultum. Verùm, quod aliaë efficiunt

paulatim, hoc angustia mentis subito facit, acceleratque breui senium nimio tristitiæ impetu. Legimus multos magna tristitia repente canos esse factos: quantò magis hac agonia veterascent homines? Nam ea tanta est, quòd pauefactus ac conterritus à furore Dei, simul nullius creaturæ habet solatium, sed quicquid aspicit, aduersatur sibi. Creatura enim cum suo creatore agit.

Psal. 6 Vnde subdit David ibidem, Inueteraui inter omnes inimicos meos. Undique mihi angustia: omnia me tribulant: omnis creatura mihi aduersatur. Non est quò fugiam. Ideo sic anxius inueterasco ante diem. Hoc sibi vult etiam hoc loco, cum dicit, Quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea. Videtis igitur, charissimi, quanta miseria, quantum malum sit peccatum fouere, & occultare in conscientia, & quàm miserè nos ipsos perdamus. O si vel ad momentum sensissemus hanc miseriam, quàm gratum nobis futurum esset Euangelium gratiæ Dei, quàm libenter omnia ageremus & pateremur, &c.

Sed de his postmodum latius,

&c.

SERMO

SERMO QUINTVS.

Vdistis suprâ ex Psalm. 31. quantum malum peccatū in conscientia post se relinquat, nempe, perpetuam angustiam, qua non solum anima cruciatur, sed etiã corpus enervatur, ossa inueterascunt, omnesque vires deficiunt. Nihil quidem horum credit infanus mundus: quia harum rerum inexperus est. Vnde & perpetuò manet in peccatis. At David hoc malum expertus est. Vnde & beatos pronuntiavit, quorum peccata remissa sunt, & qui sine omni dolo suam miseriam fatentur. Quoniam tacui (inquit) inueterauerunt ossa mea, &c. Quid sibi velit versus hic audistis. Sed dicet aliquis, Quomodo factum est, vt David hoc malum conscientiaẽ sentiret, & non ego? Audi causam.

Quoniam die ac nocte grauata est super me manus tua, &c.] Ergo si te Dominus tetigisset, sicut Dauidem, & tu sensisses malū hoc. Nemo enim hoc malū rectè sentit, nisi manu Domini prematur. Manus autem Dei, potentia eius est. Sic enim solet scriptura loqui: vt cū dicitur, Viderūt Aegyptios mortuos & manum magnam, quam fecerat Dominus, id est, potētia. Itēque: Duxit eos in manu

manu forti, &c. Sic & nos vſitato ſermone de apoplecticis dicimus, Tetigit eum manus Domini, id eſt potentia. Congrua autē metaphora per manum potentia ſignificatur. Sicut enim homo manu ſua omnia opera exequitur, ſic Deus potentia ſua. Obſeruandum autem, quod Dauid non ſimpliciter de manu aut potentia Dei loquitur, ſed de ea, quæ grauatur. Non enim ſemper grauus eſt manus Dei, nec ſemper terribilis eius potentia. Inuenitur enim in ſcripturis & manus Domini bona. Imò, ſicut homo manu ſua bene & malè facere poteſt, percutere & mederi: ſic Deus ſua potentia bonis ſuccurrit, malos perdit. Ego (inquit) occidam, & ego viuere faciam: percutiam, & ſanabo: & nemo eſt, qui de manu mea poſſit eruere. In ſumma, quàm conſolatoria eſt piis manus Domini bona, tam terribilis eſt impiis manus Domini grauus. Aperis (inquit Dauid) manum tuam, & impleſ omne animal benedictione. Itémque, Cum ceciderit iuſtus, non collidetur, quia Dominus ſupponit manum ſuam. Hic habes manum Domini bonam. Econtrà autem, Inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inueniat omnes, qui te oderunt. Pones eos, vt clibanum ignis, &c. Hic habes

Nehe. 2

Deu. 32

psa. 144

Pſal. 36

Pſal. 20

habes

habes manum Domini grauem. At cùm dicit, Dominus erigit elifos, Dominus illuminat cæcos, &c. & in fine, Vias peccatorum disperdet. Hic habes vtranque manum Domini. Vtranque expertus est Dauid. Verùm hîc tantùm loquitur de manu graui, qua scilicet premit & terret, quos vult. Tripliciter autem manus eius grauis dicitur ac premit: Primò cum temporalia aufert: Secundò cùm corpus corripit infirmitatibus: Tertiò cùm animam terret suo iudicio. Vbique grauis est manus Domini, sed tamen differenter. In primo siquidem, cum externè nos affligit, manus eius grauis est, & valde premit. Sensit hoc Iob, cui omnia sua bona simul perierunt. Sensit Iacob, cui semper vna tentatione cessante, aderat alia & maior. Sēsit hoc Ioseph in suo exilio. Sensit Dauid, qui nec in terra Israël, nec inter alienigenas securus erat. Sentiunt adhuc, quibus sua vel incendio pereunt, vel aliàs auferūtur, quàm grauis sit hæc manus Dei, quàm vrgeat & premat: vt vix inueniatur, qui eam patienter ferat. At longè grauior est manus Dei, vbi ipsū corpus tangit. Sensit hoc Iob, Thobias, Ezechias. Hinc Diabolus cùm videret Sanctum Iob patienter ferre exter-

Psal.

145.

Iob. 2.

norum ablationem, egit vt etiam in corpore percuteretur. Pellem, inquit, pro pelle, & cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua. Sed mitte manum tuam, & tange carnem eius, &c. Sub hac manu Domini videmus, quomodo gemant & murmurent homines, & sæpe desperent. Verùm longè grauissima est manus Dei, cùm animã suo iudicio terret, hoc est, cùm homo videtur sibi consistere coram Dei iudicio, nihilque videt in Deo, nisi iratum iudicem, in se autem nihil nisi peccatum, & nullum effugium, hinc cadunt omnia, in quibus homo confidebat: hinc necesse est, vt homo trepidet. Ante faciẽ enim indignationis eius, quis stabit? Hinc si Deus interrogauerit, nõ potest homo respondere vnum pro mille: imò cogetur obmutescere semperque timere, ne de se dicatur, Ligate illi manus & pedes, & proiicite, &c. Hæc est verè grauis manus Domini: imò nihil nisi infernus. Hic enim terror & horror verè infernus est. Vide autem, quàm facilè Deus sic terere potest. Non opus habet multo negotio. Solo aspectu, soloque verbo, omnẽ nostram fortitudinem deiicit in summum pauperem. Sic in Exodo dicitur: Respexit

Nahu. 1
Job. 9

Mat. 22

Exo. 14

Dominus supra castra Aegyptiorum, &c.

& sta

SERMO QUINTVS. 51

& statim sequitur: Subuertit rotas curruū: ferebanturque in profundū. En solo aspectu perdit impios. Sic Abacuc: Aspexit (inquit) & dissoluit gentes & turbati sunt montes seculi. Sic David: Tunc loquetur ad eos in ira sua & in furore suo conturbabit eos. Et iterum: Increpasti gentes, & perii impius. Vides, etiam solo verbo impios ita terreri, vt consistere non possint. Quod si sola Dei facies, & increpatio, hominem ita terret, quid faciet eius seuera iustitia, ira, & furor? Si stillas indignationis eius ferre non possumus, quomodo feremus tonitruum? Hęc manum Domini deprecabatur David, cū diceret, Domine in furore tuo corripias me, &c. sed miserere mei, quoniam infirmus sum, &c. De hac manu Domini etiam hęc loquitur. Quoniam inquit, die ac nocte grauata est super me, hoc est, nunquā cessat dolor: nunquā remittitur angustia: quia manus tua semper me premit. Hęc igitur vide, quanta sit infania nostra, qui tam pertinaciter contra Deum agimus, cū solo nutu & verbo nos perdere possit, & ita perterrefacere, vt constare non possimus. Vide deinde cecitatem nostram, qui tam

Abac. 3

Psal. 2

Psal. 9

Iob. 26

Psal. 6

Mat. 26

Luc. 22,

Mat. 27

ridiculè de peccatis, & iudicio Dei loquimur & sentimus, cum audiamus sanctos viros tantum, tamque miserabiliter, sub eam manu Dei gemere. At nihil tamen sentio, inquis. Age igitur gratias Deo, qui tibi parcit. Age gratias Christo, qui hunc horrorè pro te pertulit, cum diceret, Tristis est anima mea usque ad mortè, sanguinemque sudaret, & demum in cruce clamaret, Deus meus vt quid me dereliquisti? Iustè, inquam, merebamus, vt perpetuò in hoc horrore essemus: sed parcit nobis Deus propter Christum. Interim tamen, vt sciamus & videamus, qualiter nobiscum sua iustitia agere posset, ostendit hunc terrorem in quibusdam sanctis, vt in Dauide, Iob, Ezechia, & Christo. Itè que in aliquibus impiis, vt in Iuda traditore: itè que in Cain &c. Hoc igitur iterum tale quid est, quod meritò ad pœnitentiam nos permouere deberet. Nec enim est aliud medium ad hanc manum Dei euadendam. Sed audiamus sequentia.

Conuersus sum in erumna mea, dum configitur spina.] Sic habet textus noster. Est autem sensus: Quandoquidem ego ita me ipsum negligebam tacendo & occultando
pecca

peccatum meum, tu Deus meus de salute mea sollicitus, vt me ad pœnitentiam peccatiquę cognitionem & confessionem perduceres, grauasti super me manum tuam, hoc est tam graues mihi tentationes inflixisti, vt in tali afflictione positus, agnoscentique vlttricem manum tuam, tandem conuersus sim de peccato ad te Deum, à quo per peccatum fueram auersus, cùm remorsus ille malę conscientię ad modum spinę pungeret me, imò adeò mihi infixæ esset spina illa, vt me semper vexaret & dilaniaret. Alij sic exponunt: In illa erumna mea: sic me verti & reuerti, quasi qui volutatur in spinis: totusque fui in miseria, dum mihi infixæ esset spina iudicij tui & ex altera parte me pungerent spinę peccatorum, itémque gratię contemptę & temporis perditæ. Cæterùm hoc loco in Hebræo additur, Selah: quę dictio nusquam in tota scriptura inuenitur, nisi in Psalmis, & Cantico Abacuc. Voluerunt autem quidam, per Selah significari sensum esse finitum: alij pausandum esse in cantu: alij notam esse exaltandę vocis, vel mutationis carminis. Reuera autem Selah, nihil aliud est, quàm monitoriũ, vt diligētius quę dicta sunt, attendamus: quemadmodum in

libris nostris, vbi quid notatu dignum occurrit, vel manum appingimus, vel adscribimus, nota, aut aliud quoddam signum addimus, quo Lector moneatur, ne oscitanter eum locum prætereat, sed diligenter expendat. Et reuera David dictionem hanc Selah nusquam posuit, nisi vbi magnū quid dixerat. Sic hoc loco, Quoniam inquit, die ac nocte grauata est super me manus tua: Conuersus sum in ærumna mea, dum configitur spina. Selah, quasi diceret, Verè grauis manus Domini, verè pungit spina conscientiæ. Attende hoc Lector. Multum enim facit ad pœnitentiam.

Hieronymus sic transtulit: Versatus sum in miseria mea, dum exardesceret messis iugiter. quod ita intelligitur: Tribulatus & afflictus fui in miseria mea, cum viderem iugiter peccata mea maturescere & appropinquante æstu iudicij diuini, quasi ad propinquam retributionem parari. Competit & huic sensui, Selah, adiunctum. Verè enim notatu dignum est, quòd peccata nostra indies crescunt & maturescunt, indiesque appropinquet iudicium Dei, quo, velut in messe, peccata nostra tollentur, cum scilicet matura fuerint, hoc est, cum impleuerimus mensuram peccatorum no-

strorum. Attende hîc Selah positum: hoc est, te commoneri ad diligentem considerationem eorum, quæ dicuntur. Alij sic transferunt: Immutatus est humor meus in siccitates æstatis. Hoc est, Quicquid ante peccatum in me fuerat vitioris & humoris ex gratia Dei, exiccatum est, velut æstare nimio æstu solet exiccari terra. Et hîc igitur cōpetit, Selah, vt scilicet cogitemus perniciem peccati, &c. Hæc est igitur vna eruditio, quam David dat, imò didicit in hoc Psalmo, nempe, grauitatē manus Domini & peccatorum. Hæc autem non eò dicuntur, vt ad desperationem nos adigere cupiat, sed vt ad pœnitentiam permo-ueat: vt patet in sequentibus.

SERMO SEXTVS.

Vlta & magna hætenus dixit David de grauitate manus Domini, de spina male cōscientiæ, atque adeò de miseria hominis peccatoris. Restat audire, quomodo hanc manum Dei grauem, hanc spinæ punctiōnem euaserit.

Delictū meum cognitū tibi feci, &c.] Hic primūm ponitur vera & summè necessaria eruditio. Hic describitur vera & utilis pœnitentia. Hic vides, quo medio cōscientiæ an-

gustiatę mederi possis. Nihil profuerat Dauidi, clamare, cōqueri, suspirare, &c. donec os in confessione aperiret. Nec mirū. Nam etiam in externo morbo, quantumuis quis gemat & clamet, nō minuitur tamen morbus, nisi eum medico ostenderit. Hęc igitur erit eruditio huius versus, quod spina malę cōscientię pungens & mordens, nunquā nullisq; remediis euelli aut extrahi potest, nisi os aperiatur ad cōfessionem peccati. Per os (inquam) exit hęc spina, & quā diu os claudis, manet infixā animę: quātoque minus te humiliaueris, tantō grauius te premit & vrget manus Dei. Verē necessaria eruditio. Verba igitur hęc diligenter expendamus. Prius tamen videamus, quid Dauid sub graui illa manu Domini egerit, quod ipsi nō in malum, sed in bonum cęssit. Nam plerisque eadem manus Domini cedit in malum, vt patet De Iuda & Cain. Atqui Deus non ideo aggrauat super nos manum suam, vt nos perdat, sed vt fanet & purget. Mallet quidem, non nisi leni & bona beneficęque manu nobiscum agere. Verū nos in bonis semper peiores efficimur: ideo quodāmodo cogitur grauem suam manū imponere. Hęc enim nos humiliat & vrget ad
bo

bonum : iuxta illud , Iugum & lorum cur- *Eccle.33*
 uant collum durum. Hinc in Psalmo dicitur,
 Multiplicatæ sunt infirmitates eorum: *Psal. 15.*
 postea accelerauerunt. Et iterum: Cùm oc- *Psal. 77*
 cideret eos, quærebāt eum, &c. Et in Osea: *Osc. 2*
 Sepiam viam tuam spinis: & tunc dices, re-
 uertar ad virum meum priorem, &c. In
 hunc finem Deus manum suam super nos
 grauat. Pauci autem hoc intelligunt. Hinc
 videmus, quòd plerique hanc manum sen-
 tientes, sibiipsis necem inferunt, putantes
 se per hoc euasuros manum Domini, cùm
 nihil minus fiat. Abiiciendo enim manum
 Dei, non effugies eam, sed duplicabis. Sen- *Ione 1*
 sit hoc Ionas. Vnde in Hieremia dicitur: *Hie. 28*
 Cōfregisti catenas ligneas, & habebis pro
 eis ferreas. Alij manum Domini sentien-
 tes, omnibus voluptatibus & mūdānis gau-
 diis se immergunt, sperātes per hoc se pos-
 se mitigare internam angustiam. Verūm
 frustra. Ne hoc quidē prodest. Alij omni-
 no desperant, & à Deo se auertūt, nihil bo-
 ni amplius facere volentes. Non sic agit
 Dauid: sed quomodo? Primò suffert manū
 Dei. Deinde non à Deo, sed ad Deum fu-
 git. Hoc notent homines afflicti. Videte,
 ne impatienter manum Domini abiicere
 conemini. Deinde nō à Deo, sed ad ipsum

Deum currite. Nec vos terreat irata eius facies. Considerate è regione faciem eius placatã in Christo. Tentat enim vos Dominus, & per tētationes ex vobis vasa gratiæ facere intendit. Videte igitur, ne è manibus eius excidatis. Audite quid David hic faciat. Sic territus & angustiat, non à Deo, sed ad Deum fugit. Delictũ (inquit) meum cognitum tibi feci, &c. Sic in Psalmo alio, cum similiter sentiret manũ Dei, dicit, Miserere mei Domine, quia infirmus sum, &c. Sic alibi quoque dicit: Cor meum conturbatum est in me, &c. Et dixit, Quis dabit mihi pennas, sicut columbæ? quasi diceret, sic cogitabam, quòd si haberem pennas, possem effugere. Verũ aliud propius & certius medium inueni. Expectaui, inquit, eum, qui saluum me fecit à pusillanimitate spiritus, &c. Sic Hieremias: Pars mea Dominus, dixit anima mea: propterea expectabo eum. Bonus Dominus sperãtibus in se, &c. Hoc igitur primũ circa hunc versum obseruandum est. Cæterũ, nec hoc prætereundum est, quòd David innuit se graui manu Dei ad cõfessionem peccati adactum. Vbi planè vides superbiam hominis, qui ne coram se quidem facile humiliatur. Sic videmus in Adam & Cain,

Psal. 6.

Psal. 54.

Thren. 6.

Cain,

Cain, &c. Sic videmus in nobis ipsis, qui iam grauatim confitemur, &c. Maximè autem obseruanda sunt, quæ Dauid hîc de confessione dicit. De confessione (inquã) non quacunque, sed peccatorum. Nam est & confessio laudis diuinæ, de qua frequenter in Psalmis. Hîc autem de confessione peccatorum loquitur. Ideo nominat peccata, nominat iniustitiam, nominat impietatem. De hac (inquam) loquitur, & quidem longè aliter, quàm nos. Nobis confessio videtur inutilis, & non necessaria, impossibilisque esse, ac denique cõtra libertatẽ Christianam. Dauid autem dicit, hanc confessionem sibi summè fuisse consolatoriã, sibi in bonum cessisse, se ab omni angustia exemptisse. Denique clarissimè de ea loquitur, vt vix alibi melius inuenias. Quis Dauidem docuit sic sentire de confessione? Manus Domini. Et reuera caro & sanguis nõ hoc docet tanti æstimare confessionem: imò eam maximè odiunt. Manus autem Domini hoc docet. Nec aliud in causa est, quod ad eò contemnimus confessionem, quàm quòd non sensimus manum Domini. Hanc si vel ad momentum temporis sensissemus, pro summo bono confessionem duceremus. Et quidẽ videmus interd

terdum aliquos contemptim satis de confessione loquētes, postea ita tentationibus obrui, vt nisi confessionis remedium haberent, planè desperarent. Tu igitur, quisquis es, noli confessionem contemnere: noli seductorum verba audire, qui placentia loquuntur: noli item carni & sanguini naturæque tuæ nimium indulgere aut credere: sed audi Dauidem, imò Spiritum sanctum: is te docebit, num confessio peccatorum, utilis sit, vel non: itémque necessariáne, an secus. Imò docebit te, quid & quomodo confitearis, & quid fructus inde consequaris. Primò igitur vides, hîc apertè confessionem in scripturis fundatam, id quod & alibi manifestè videmus: vt cùm Sapiens

Pro. 28. dicit, Qui absconderit scelera sua, non dirigetur. Qui autem ea confessus fuerit, misericordiam consequetur. Et aliàs: Ne confundaris, inquam, confiteri peccata tua. Et Ioannes: Si confessi fuerimus peccata, fidelis est Deus, &c. Vides eandem non esse nouum quid, & nuper inuentum, sed semper fuisse apud fideles vtriusque Testamenti. Sic confitetur hîc Dauid: sic confitebantur, qui in templo sacrificia offerebant: sic confitebātur fideles in primitiua Ecclesia. Et te igitur non pudeat hos imitari. Videmus

Pro. 28.

Eccle. 4

1. Iona. 2

Num. 5

Actor. 1

mus tertio hinc, quod Deus etiam confessionem ab homine exigit, & omnino habere vult, adeo ut eos, qui sponte confiteri nolunt, manu sua graui ad hoc urgeat. Et reuera sic omnino fiet. Aut enim hinc sponte nos confiteri oportet, aut postea inuitè & coactè in pœnis. Vult enim Deus, ut omnem gloriam iustitiæ & bonitatis ipsi soli tribuamus: quod fieri non potest, nisi nos ipsos iniustitiæ & peruersitatis accusemus. Qui hæc tria diligenter attendit, non disputabit num confessio sit de iure diuino, vel humano. Hinc enim videbit Deum exigere confessionem. Nec obstat, quod patres veteris Testamenti Deo confessi sunt, nos autem confitemur hominibus. Nam & hi etiam coram hominibus peccata sua confitebantur, ut Dauid coram Nathan: & nos Deo peccata nostra confiteri oportet. Sacerdoti enim confitemur, non ut homini, sed ut Dei ministro, qui in persona Dei nos absoluit. Vides igitur, quam vana sint omnia, quæ contra confessionem adducuntur. Tu si errare non vis, si tibi ipsi benefacere cupis, audi & imitare Dauidem, & senties tibi non malè cessurum. Hæc de confessione in generali dicta sint. Nunc audiamus etiam, quid Dauid confessus sit & quomodo. Et primò obserua,

2. Reg.

12.

ua,

ua, quòd Daudid de peccatis loquens, non vno nomine vtitur, sed tribus, quorũ semper posterius grauius est præcedente. Primum est delictum, quòd compræhenduntur, quæ per omissionem cõmittuntur. Secundum est iniustitia, cùm scilicet non tantum bona omittuntur, sed etiã mala contra legem Dei, & maximè contra dilectionem proximi committuntur. Tertium est impietas cordis, quæ grauissimum peccatum est, cùm scilicet Deum non curamus, non timemus, non amamus, &c. Omnia hæc Daudid in confessione sua inclusit. Et verè obseruanda res est, quòd vir tanti nominis (cui nedum scriptura, sed etiam Deus ipse, tantum testimonium perhibuit, vt diceretur vir secundum cor Dei) omnis generis peccatorum se reum agit, omissionis, iniustitiæ, impietatis. Quid híc dicemus nos? Vides, quàm nos cõfundat vir ille & Rex? Quis non miretur hanc humilitatem? In nullo siquidem sibi ipsi parcit. Manifestè se cõfitetur peccatorem hominem, scelestum & impium: ac nudum se offert misericordiæ Dei. Nihil dissimulat, nihil tegit: nescit quomodo se satis accusare possit & debeat. In summa, omnem dolum è spiritu abiicit: veritatem confitetur: misericordiam

1. Reg.
13.

diam implorat. Hic erubescat negligentia nostra, imò impietas, qui semper nobis iusti videmur, cum etiam sanctus hic tantorum se peccatorum reum confiteatur.

Discat autem fidelis quilibet, quòd omnia hæc ad confessionem pertinent, delictum, iniustitia, impietas. Iam tecum perpende, quæ præcepta Dei omiseris, quid contra Dei prohibitionem egeris, quam impietatem in corde habeas: & ni fallor, inuenies, quid confiteri debeas, &c. Declara ex præceptis &c. Deinde & hoc obseruandum, quòd Dauid etiam confessionem non vno, sed tribus verbis enuntiat. Cognitum (inquit) tibi feci, Non abscondi, Confitebor. Et horum etiam semper posterius, plus quiddam habet præcedente. Plus enim est non abscondere iniustitiam, quàm simpliciter fateri delictum, id est, peccata omissionis. Sunt enim qui confitentur, quæ bona omiserint: sed tacent, quid iniusti cõmiserint. Deinde plus est, fateri impietatem cordis, quàm non abscondere iniustitiam. Multi enim fatentur se iniustos, sed nolunt esse impij Dauid autem omnia hæc simul coniungit: notum facit: non abscondit: confitetur. Hæc congeries
verb

verborum ostendit ardentem animū fuisse in Dauide, adeò vt vix inuenerit, quomodo se satis accusare posset. Bone Deus, quàm nihil est cōfessio nostra ad hanc confessionem Dauidis. Imò si cōfessio nostra ad hanc cōferatur, audeo dicere, quòd nihil est, nisi deceptio nostri, illusio Sacramenti, contemptus Dei. Nihil enim inter omnia frigidius agimus, quàm negotium confessionis. Multòque maiorem diligentiam adhibemus, si quid leuioris summæ hominibus debemus, quàm hìc, vbi Deo (Deo inquam) plusquã decem milia talenta debemus. *Matt. 18* Quis non contremiscat ad hanc nostram oscitantia? Vos, fratres charissimi, moneo: attendamus nos ipsos. Imitemur Dauidem: nostra res agitur, aut magno bono aut magno periculo nostro. Scrutemur itaque vias nostras, & reuertamur ad Dominum.

SERMO SEPTIMVS.

Vdistis superiori Sermone, quoniam medio David vsus sit ad euadendam manū Dei grauem, conscientiaq; spinā pūgentē. Delictū (inquit) meum cognitū tibi feci, &c. Quibus verbis satis ostenditur, quid tam ipse, quã Spiritus sanctus sentiat de cōfessione
pec

peccatorum: nempe quòd res sit utilis, necessaria & summè consolatoria: vt verè mirum sit, quòd nos Christiani sic eam còtemnamus, tam scurriliter de ea loquamur, tamq; omnino eam omittamus, cùm tamen plus habeamus, quàm David habuerit: nēpe, certā promissionem & absolutionē, quam ministri Ecclesiæ ex institutione & mandato Christi nobis communicant. Quid simile habuit David? & tamen confessus est in spe misericordiæ consequendæ: quæ tamen eum non fefellit: multò libentius confessurus, si certam sibi absolutionem dandam sciuisset. In summa, hæc Davidis deuotio, instantia, feruor, confundit & arguit nostram negligentiam. Verùm progrediamur in Psalmo, audiamúsque, quomodo David confessus sit.

Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam.] In hoc versu describuntur ipsissimæ conditiones veræ confessionis, ita vt non faciliè exactius inueniri putem, etiam si multos libros euoluamus. Singula enim verba hîc posita speciale quiddam ad confessionem pertinens, præ se ferunt. Igitur singula etiã nobis expendenda sunt. Primum verbum est, *Dixi*, id est, cogitavi, pro-

Matt. 18

posui, quo verbo palàm indicat, se non impræmeditatè ad confessionem accessisse, quemadmodum nos: sed præmeditatum, itémque cum deliberatione præuia. Magni enim negotij res est, cùm Deo de peccatis agere, vt docet parabola de seruo debitore. Quàm repræhensibiles igitur sunt, qui rationem reddituri de modica summa pecuniæ, maiorem curam & præmeditationem adhibent, quàm cùm Deo rationem reddere debent decem milium talentorum, &c.

2. Cor. 9

Deinde etiam ideo dicit Dauid se proposuisse confiteri & apud se deliberaffe, ne putaretur coactus, & contra voluntatem suam hoc fecisse. Grauabat quidem eum manus Domini: sed tamen præmeditatus confessus fuit, & voluntarius. Itidem nobis faciendum. Ecclesiæ quidem præceptum nos iubet confiteri: non tamen propter solum præceptum confitendum est, sed quia videmus Ecclesiam monere quod bonum est, voluntariè illud apprehendamus. Hilarem enim datorem diligit Deus. Secundò non dicit, Pœnitentiam agam: contritionem habebò: super peccatis dolebo, &c. sed confitebor. Exigit enim Deus vocalem confessionem: vult vt ore nostro nos accusemus: quemadmodum Daniel. Tibi (inquit)

quit) iustitia : nobis autem confusio faciei *Dan. 9.*
 nostræ. Hanc vocalem confessionem cer-
 tum est Deum exigere, adeò vt si eam vo-
 luntariè non præstemus, inuitos eam præ-
 stare nos coactus sit. Id quod sæpius fecit,
 vt patet in Manassè, Antiocho, &c. Maxi-
 mè autem eam exprimet in inferno: vbi ta-
 men nihil plus proderit confessio. Ter-
 tiò, non dicit, Confitebor iustitiam meam,
 merita mea, quemadmodum Pharisæus il- *Luc. 18.*
 le faciebat in templo, & nunc plerique e-
 tiam in confessione peccata obticentes, tan-
 tùm bona sua opera recensent: sicque vi-
 dentur habere vocem Iacob, sed manus,
 id est, opera eorum, sunt manus Esau. Non *Gen. 27*
 sic Dauid. Confitebor iniustitiam meam,
 inquit: imò (vt supra dictum est) etiam de-
 lictum, & impietatem. Hæc pertinent ad
 confessionem: hîc aperi os: merita autem
 tua tace, & soli Deo ea æstimanda relin-
 que. Quartò, signanter addit, iniustitiam
 meam, quemadmodum & supra dixerat,
 Delictum meum, & infra, Impietatem cor-
 dis mei. Semper (inquam) pronomen hoc
 addit. In confessione enim nos ipsos accu-
 sare oportet, non alios. Tua peccata confi-
 tere, non aliorum. Confitebatur & Adam
 peccatum, verùm non suum, sed vxoris.

Gen. 3. Mulier (inquit) dedit mihi, &c. Verùm hæc confessio magis ei obfuit, quàm profuit.

Quintò dicit, Confitebor Domino, hoc est, sine fictione, tanquam coram eo, quem nihil latet, qui omnia videt, coram cuius

Heb. 4. oculis omnia nuda & aperta sunt. Itidem tibi persuadeas, te non homini confiteri, sed Deo. Hominem fallere potes, sed non Deum. Vltimò addit, Aduersum me.

Prou. 2. Sunt enim, qui de peccatis suis gloriuntur, & se iactant: iuxta illud, Exultant in rebus pessimis, & gloriuntur, cum malè fecerint. Sunt alij, qui peccata sua in Deum referunt, in quorum persona Iob loquebatur.

Iob 7. Si peccaui (inquit) quid tibi feci, aut incommodaui? Imò, cur non tollis peccatum meum? Cur fecisti me contrarium tibi, quasi diceret, tu causa peccati es, &c. Alij peccata in Diabolum referunt: hunc accusant, non se. Alij constellationibus peccata sua imputant. Verùm omnia hæc mala sunt. Dauid non gloriatur de peccatis suis: non incusat Deum: non culpatur Diabolum, aut constellationes: sed, Confitebor, inquit, aduersum me ipsum. Ego solus in culpa sum: praua mea voluntas causa est peccati mei. Vide, quàm pulchrè Dauid veras illas confessionis conditiones descripsit.

Fuit

Fuit confessio eius nuda. Notum, inquit, feci, non abscondi, confessus sum. Fuit vera: quia ex animo. Fuit præmeditata: quia dixi, id est proposui. Fuit accusatoria: quia aduersum me. Fuit integra: quia non solum peccata, sed & delictum, & iniustitiam, & impietatem confessus est. Fuit denique in fide, quia Domino facta est. Quid amplius quæris de confessione? Nonne hic expressum habes exemplar veræ confessionis? Quid hinc dicent, qui eos irrident, qui de conditionibus confessionis scripserunt? An non fundamentum habent in scriptura?

Restat, Charissimi fratres, vt contemptis falsariorum clamoribus, sanctum Dauidem imitemur. Scrutemur vias nostras *Thre. 3.* & reuertamur ad Dominum. Tollamus nobiscum verba, & dicamus? Nos iniquè egimus: ideo tu inexorabilis factus es. Nunc autem, Domine, omnem aufer iniquitatem *Osee 14.* & reddemus vitulos labiorum nostrorum.

Ne quem autem confessio peccatorum grauet, audiamus etiam eius vtilitatem. Dixi (inquit) confitebor, & tu remisisti impietatem peccati mei. Vides hinc confessionis summam vtilitatem, quòd per eam confertur remissio peccatorum, per eam te-

guntur peccata, & non imputantur peccata. Quod autem maius bonum homini contingere potest, quàm remissio peccatorum? Peccato enim remisso, iustificati & beati sumus, vt in exordio Psalmi audiui-
 mus. Attende autem emphasim verborum. Nondum confessus (inquit) eram, sed tantum dixi, id est proposui, & tu remisisti, &c. Si voluntas confitendi remissionem peccatorum adfert, quanto magis ipsa confessio? Imò si hoc potuit cōfessio coram Deo tantum, & cùm nondum effusus esset sanguis Christi, nondum datae essent clauēs ligandi & soluendi, remittendi & retinendi: quā-
 tō magis hoc poterit confessio nostra, quæ adiunctam habet absolutionem efficacem ex merito passionis Christi, & ex eiusdem Christi institutione. Hunc confessionis fructum attendamus, & non pigebit nos confiteri. Quod vt melius fiat, etiam hīc additur in fine, Selah, quod primò nihil aliud est, quàm confirmatio eius, quod vltimò dictum est. Quasi diceret, Reuera sic est, reuera remisisti. Deinde monitorium signum est, vt hīc intendamus cogitationem, cogitemusque, quantum bonum sit remissio peccatorum, imò quanta bonitas Dei, qui remittit tantum debitum, tantum

fui contemptum, & pro tantillo, imò gratis. Nihil enim exigit, nisi confessionem. Solis verbis vult contentari. Quid minus exigere posset? Noli tu tibi remittere peccata, & iam à Deo remissa sunt: noli tu tegere, & iam tecta sunt. Tu tibi imputa, & non imputabuntur tibi à Deo. Hanc Dei misericordiam diligenter cogitandam, admonet nos hæc dictio, Selah in fine huius versus posita. Ex omnibus igitur iam dictis patet, quid Christianus de confessione peccatorum sentire debeat. Nihil de meo dixi, sed omnia, vt vides, ex scriptura. Scito igitur hanc Dei esse voluntatem, vt confiteamur peccata nostra: confiteamur autem non fictè, sed ex animo, in fide, & fiducia gratiæ & misericordiæ Dei per Christum. Si Dauidem non fefellit hæc confessio, nec nos fallet. Sentiant alij, quod volunt.

SERMO OCTAVVS.

Vdistis suprà, quemodo, & per quod medium, Dauid & peccata sua, & malam conscientiam, manumque Domini euaserit. Delictum (inquit) meum cognitum tibi feci: & iniustitiam meam non abscondi. Dixi, confitebor aduersum me iniustitiam meam

Psal. 31.

Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei. Hoc vltimum verbum non dubium est eum dixisse cum magno affectu, feruore, & gratitudine: id quod & adiunctum Selah ostendit. Verè enim laude & gratiarum actione dignum est, cum quis in conscientia sentit sibi remissa esse peccata: id quod sequens versus planius ostendit.

Pro hac orabit ad te omnis sanctus, &c.] Sensus verborum est, Si semper irascereris, nunquam autem peccata remitteres, nemo quicquam gratiæ sperare posset. Quia autem eam benignè remittis, tamque manifestè hanc misericordiam in me ostendisti, alij confidentius orabunt pro remissione peccatorum. Misericordia mihi ostensa omnibus peccatoribus spem & consolationem dabit, ne vnquam desperent de gratia. Pro hac orabit omnis sanctus. Pro hac, id est, quia tam benignè remittis. Si enim non remitteres, nemo oraret. In eundem modum loquitur Paulus. Ideo (inquit) misericordiam consecutus sum, vt in me primùm ostenderet Christus Iesus omnem patientiam ad informationem omnium, qui credituri sunt, &c. Quòd si versum hunc ad præcedentes cõferamus, habebimus quatuor, ad consequendam remissionẽ peccatorum
requi

requisita. Horum primum est, teipsum sine dolo agnoscere, arguere, condemnare: Secundum, suspirare ad gratiam: Tertium, confiteri peccatum: Quartum, orare pro venia. Hæc qui non facit, nullam speret remissionem peccatorum. Cæterùm docet versus hic, quod omnes homines, imò omnes etiam sancti, necesse habent orare pro remissione peccatorum. Vnde palàm sequitur, nullum etiam sanctum esse sine peccato. Ideò non dicit, Pro hac orabit omnis homo, ne quis crassos tantùm peccatores hac oratione opus habere putet, sed dicit, Pro hac orabit omnis sanctus, contra Phariseos, qui sibi persuadent, se non esse, sicut cæteri homines sunt, sed iustos & sine peccato, nec opus habentes remissione peccatorum: qualis erat Phariseus ille in Evangelio, & adhuc multi Hypocritæ sunt, qui intelligunt se versu illo tantùm admoneri, vt pro aliorum peccatis orent, quandoquidem propria peccata non habent. Et quidem verum est, quòd tenemur etiam pro aliorum peccatis orare. Hoc enim charitas exigit. Sic orauit Moyses pro peccatis Israëuitarum. Sic Daniel pro peccatis in captiuitatem adductorum, &c. Sic Hieremias in Threnis suis. Cæterùm longè aliud vult

*Luc 18.**Exo. 32.**Dani. 9.**Thren. 5.*

David, nempe, quòd nemo tam sanctus est, qui non opus habeat pro suis propriis peccatis orare. Non enim loquitur hìc de sanctis, qui cum Christo sunt, sed de his, qui in terra adhuc degunt, quales sunt credentes. Hos enim scriptura, tam in veteri, quàm nouo Testamento, sanctos nominat. Sic Moyses Israëlitis dicebat, Populus sanctus domini es. Sic Paulus vbique fideles sanctos nominat. Sed dicis, quomodo sancti sunt, cùm adhuc orare habent pro remissione peccatorum? Quomodo simul stare possunt, sanctum esse, & simul etiàm peccatorem esse? Audi, non ideo sancti dicuntur Christiani, quòd sine omni peccato sint. Sanctitas in ipsis cœpta est, sed nondum perfecta. Hinc Ioannes, Qui sanctus (inquit) est, sanctificetur adhuc.

Deut. 7. Sic Moyses Israëlitas quidem pronuntiat esse populum sanctum Domini: sed interim subinde admonet & inclamat, Sanctificamini. Itidem faciunt Prophetæ. Sic Petrus nos quidem nominat genus electum, gentem sanctam: interim tamen Ioannes

1. Ioã. 3. dicit, Qui hanc spem habet, sanctificat se ipsum. Sic Paulus credentes sanctos nominat: sed interim simul orat, vt Deus ipsos sanctificare dignetur. In summa, non ideo

ideo sancti dicimur, quòd nullum peccatum habeamus, sed quòd in dies pro remissione peccatorum oramus. Sancti sumus propter fidem, propter nomen Sanctæ Trinitatis, quod super nos inuocatum est: propter sanguinem Christi, quo abluti sumus: propter nomen Christi, quo insigniti sumus: propter Spiritum sanctum, quem in Baptismo accepimus. Sed interim in nobis ipsis nihil aliud sumus, quàm peccatores. Meritò igitur etiam omnis sanctus orat pro peccato. Docemur igitur hoc versu, vt etiam iustificati non ociemur, sed semper oremus pro peccatis. Addit autem Dauid, In tempore opportuno, & quidem non sine causa. Non enim semper erit tempus opportunum orandi. Omni negotio tempus & opportunitas, ait Sapiès. Hinc Christus dicit, Me oportet operari, dum dies est: venit nox, in qua nemo operari potest. Sic fatuæ virgines non exaudiuntur, quantumuis inclament, Domine Domine aperi: quia non in tempore opportuno orant, sed post clausam ianuam. Ideò Paulus monet, vt dum tempus habemus, operemur bonum. Cæterùm tempus opportunum orandi pro remissione, apud veteres erat tempus sacrificij matutini & vespertini. Circa

*Eccle. 8.**Iean. 9.**Mat. 25.**Gala. 6.*

sacri

sacrificia enim vel maximè oportebat ipsos orare pro venia: id quod maximè nobis dictum putemus, tunc scilicet esse tempus opportunum orandi pro venia, cùm memoria celebratur sacrificij, quod Christus in cruce obtulit. Tunc enim vel maximè impetratur remissio propter meritum passionis Christi. Deinde tempus opportunum est, cùm Deus internè mouet corda nostra, admonetque peccatorum commissorum. Hoc dum sentis, vide ne tempus hoc prætereas. Item, tempus opportunum est, cùm Deus per nuntios suos gratiam suam nobis offert. Hinc Ecclesia semper post prædicationem Euangelij confitetur, & orat pro remissione peccatorum. Præterea tempus opportunum est, cùm homo seipsum recolligit, atque à seipso rationem operum suorum exigit: id quod pius homo omni die facere debet. Tunc, inquam,

2. Cor. 6.

tempus est orandi. Generaliter autem tempus opportunum est, tempus noui Testamenti, & gratiæ. Ideò autem dicitur tempus opportunum, quia in eo tempore Deus promisit, se exauditurum & adiuturum.

Isai. 49.

Tempore (inquit) accepto exaudiui te, &c.

Vult igitur Dauid, ne tempus hoc prætereamus. simulque ostendit, quid sancti
 quar

quærant in hac vita , nempe , non diuitias , non honores , &c. sed remissionem & gratiam. Hinc Dauid , Ne auertas (inquit) *Psa.*
 faciem tuam à me , &c. Et Hieremias , Sa- *142*
 na me Domine , & sanabor : saluum me fac , *Hie. 17*
 & saluus ero. Non sis mihi tu formidini ,
 &c. Per hoc igitur nedum arguuntur hy-
 pocritæ , vt dixi suprâ , sed etiam quique
 peccatores , qui cessant orare pro remissio-
 ne peccatorum. Si enim sancti orant pro
 remissione , quàm repræhensibile est , vbi
 peccator non orat ? Si sancti securi non sunt
 cum paruis & paucis peccatis , quomodo tu
 securus eris cum multis & magnis ? Si iu-
 stus vix saluatur , impius & peccator vbi
 parebunt. Vide autem dementiam homi- *1. Pet. 4.*
 num mundanorum : quò magis pij orant
 pro peccatis suis & alienis , eò magis mun-
 dus insanit. Sic Moyse orante , populus non
 cessabat peccare. Sic Christo orante pro
 peccatis hominum , Iudæi magis insanie-
 bant & augebant peccata. Sic Ecclesia oran-
 te , nos nedum cessamus ab oratione , sed
 etiam peccata excusamus , alius sic , alius sic.
 Sic Daniele orante , impius Rex Balthasar
 securus in peccatis suis erat , donec videret
 manum Domini contra se scribentem , in
 pariete , Mane , tekel , phares : quo significa- *Dan. 5.*
 batur

batur, quòd terminus eius iam adesset: quòd nullius ponderis inuentus esset coram Deo: quòd denique regnum eius auferendum ipsi esset. Itidem contingit his, qui securè in peccatis suis manent. Interim enim numerus dierum ipsorum elabitur. Interim coram Deo expenduntur, & librantur opera eorum, & tandem aufertur ab eis regnum Dei, &c. Audiamus igitur Dauidem, oremus pro remissione: non putemus rem paruam esse, in qua Dauid beatitudinem ponit, & quam omnes sancti desiderant.

SERMO NONVS.

Vdistis suprà, quantum bonum Dauid esse iudicet remissionem peccatorum: simùlque audistis, quibus mediis ad hanc pertingere possimus. Ne quis autem putet se huiusmodi nihil opus habere, subdidit, omnes sanctos necessariò pro remissione hac orare: contra eos, qui putant pœnitentiam tantùm pertinere ad publicos peccatores. Audiamus igitur sequentia.

Veruntamen in diluuiò aquarum multarum ad eum non approximabunt.] Hæc verba apud Hebræos non proprium versum constituunt: sed præcedenti versui coniuncta sunt.

funt. Cæterùm diuersimodè transferuntur & exponuntur. Secundùm nostram enim translationem sensus est : Orant quidem omnes sancti pro remissione peccatorum: sed in diluuiò aquarum non appropinquat ad Deum. Alij sic intelligunt, quòd quia omnis sanctus & pius homo semper ad Deum orat pro remissione, ideo ad eum pertingere non possunt aquæ tentationum. Vtraque sententia pia est, licet posterior magis videatur fuisse Dauidis. Vtranque igitur exponam. In priori siquidem ostenditur, quid impediât homines, quò minùs orent pro remissione peccatorum. In posteriori autem, quantum vtilitatis adferat crebrò orare pro remissione peccatorum. Quæris igitur, quid peccatores nos impediât, quò minùs pro remissione peccatorum oremus, cùm tamen reos nos sciamus tantorum criminum, videamùsq; omnes sanctos orare? Diluuium aquarum multarum. Quid hoc dictum est? Aquæ multæ (inquit Augustinus) doctrinæ variæ. Hæ impediunt hominem, ne oret pro remissione. Cùm enim alijs peccata tribuat influxui stellarum, alijs præscientiæ Dei, alijs dicat, nihil opus esse oratione. Si prædestinatus, inquiens, es, saluabe

uaberis , etiamsi non ores : alius dicat, Christianis nullum peccatum imputari , si modò credant : hæ sunt aquæ multæ , hoc est diluuium , in quo homines ad Deum non appropinquant. Qui enim hæc audit , & credit , dicit , Quid opud est orare , confiteri ? &c. Sic igitur non approxinant ad Deum. O quot nunc sic impediuntur per falsas doctrinas , vt nolint quicquam amplius orare aut facere , sed omnino sibi securi videntur ! Cauendæ igitur aquæ humanarum doctrinarum: cer- tẽ enim impediunt. At e contra Dei doctrina non multæ aquæ , sed vna aqua est. Hac si contentus fueris , profectò orabis pro remissione peccatorum. Scriptura enim sacra vbique nos peccatores esse conuincit, docetque nos egere gratia , nihil nobis adscribere boni , sed omnia bona Deo. In summa , docet humilitatem , quam qui habet , ad Deum semper appropinquat , & orat. Hæc est expositio Augustini. Alij per aquas multas intelligunt voluptates seculi , temporaliæque bona , quæ ad modum aquæ dilabuntur. Hæ , si in alueo suo manent , id est , si ad necessitatem tantum adhibentur , non impediunt. Si autem inun-

dare

dare cœperint, hoc est, si ad superfluitatem & nimio studio & amore quæruntur, certè impediunt, ne ad Deum appropinquemus. Vnde Christus. Facilius est camelum per foramen acus intrare, quàm diuitem in regnum cœlorum. Et iterum: Non potestis Deo seruire & Mammonæ. Et Paulus: Qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueum, &c. In hunc modum exponunt versiculum hunc, secundùm translationem nostram. Cæterùm videtur David verba hæc in alium sensum protulisse, nempe quòd his, qui semper pro remissione peccatorum orant, nullæ aquæ tribulationum appropinquare possunt. Et secundùm hoc eundem sensum haberet versus hic, quem habet Psalmus nonagesimus: nempe, quòd qui habitat in adiutorio altissimi, &c. securus sit ab omnibus malis, à laqueo venantium, à verbo aspero, à timore nocturno, &c. Hæ sunt aquæ multæ, quæ ad iustum non appropinquant. Per aquas enim in scriptura intelliguntur tentationes & tribulationes & angustia, non tamen quæcunque, sed maximæ, quæ hominem nituntur perdere. De huiusmodi aquis sæpius loquitur David. Et nunc quidem orat, ne

*Mat. 19**Matt. 6.**1. Tim.**6.**Psal. 90**Psal. 58*

Psa. 129. ipsum demergat tempestas aquæ, &c. nunc quasi in aquis positus, de profundis clamat ad Deum, vt eruatur: nunc autem gratias agit, quòd ereptus sit de aquis multis. Cæterùm non loquitur de aquis materialibus. Nusquam enim legitur, quòd in periculo externo aquarum fuerit, sed de tentationibus & angustiis loquitur, quas sæpe numero passus fuit. Congruè autem per aquas intelliguntur huiusmodi angustia mortis: tum quia per aquas Deus semel vniuersum mundum perdidit, omnibusque summum terrorem incussit: tum quòd Israëlitæ ex Aegypto egressi, primam mortis angustiam senserunt in mari, cùm scilicet ab vtraque parte aquam haberent, in modum montium stantem & minantem, à tergo autem hostem persequentem: tum tertio propter ipsam aquarum naturam. Sicut enim aquæ, cùm improviso veniunt, omnia prosternunt, ingentemque terrorem incutiunt: sic tentationes & mortis angustia, vbi in hominem irruunt. Item, sicut qui in aquam cadit aut deturbatur, perit nisi eripiatur: sic in huiusmodi angustiis. Ob has igitur causas aquis comparantur. Cæterùm sicut multæ sunt aquæ, sic multæ angustia videlicet, corporales, spirituales, &

infernales. Angustias corporis & animi
 David tam crebrò sensit, vt sæpius clama-
 ret, Saluum me fac Deus, quoniam intra- *Psal. 63*
 uerunt aquæ vsque ad animam meam.
 Tribulationes externas sensit in perfec-
 tione Saulis, item Absalonis. Ideò tunc di- *Psal. 41*
 cebat: Abyssus abyssum inuocat in voce ca-
 taractarum tuarum. Omnia excelsa tua &
 fluctus tui, transierunt super me. Tribula-
 tiones et angustias animi sensit, cùm dice- *Psal. 31.*
 ret, Quoniam die ac nocte grauata est su-
 per me manus tua, &c. Item, cùm diceret,
 Domine quid multiplicati sunt, qui tribu- *Psal. 3.*
 lant me? Multi enim dicunt animæ meæ,
 Non est salus ipsi in Deo eius. Item cùm di- *Psal. 41.*
 ceret, Quemadmodum desiderat ceruus,
 &c. dum dicitur mihi per singulos dies,
 Vbi est Deus tuus? De angustis damnato-
 rum & inferni multa dixit, vt cùm dice- *Psal. 10.*
 ret, Pluet super peccatores laqueos ignis,
 sulphur, &c. Item, Dominus destruet te in *Psal. 51.*
 finem, euellet te, & emigrabit de tabernacu-
 lo tuo &c. Et Isaias: Formido, fouea, & la- *Isa. 24.*
 queus super omnes impios.

Habes igitur triplex aquarū & tētatio-
 nū diluuiū. Sicut igitur in aquis aliqui lauā-
 tur, alij suffocātur: sic in tētationibus prædi-
 ctis pij mūdantur, impij pereunt. Hoc sibi

vult David, cùm dicit, diluuium huiusmodi tentationum ad eos non venturum, qui pro remissione peccatorum subinde orât. Non quòd omnino nullam tentationem sentiant, sed quia à nulla tentatione vincantur, & deiiciantur. Impletur enim in *Mat. 7.* ipsis, quod Christus dicit de eo, qui domũ suam ædificat super petram. Ea enim contra omnes inundationes consistere potest. Atque hoc est, quod in libro Iob de viro iusto dicitur, *Iob. 5.* In sex tribulationibus liberabit te: id est, in hac vita. In septima autem non tanget te malum. Vis igitur securus esse, ne aquæ tribulationum te opprimant? Ora pro remissione: tunc ad te non *Psal. 4.* approximabunt: dicēsque cum Dauide, In pace in idipsum dormiam & requiescam, Dormies, inquam, & non erit, qui extereat. Vides quantum bonum sit remissio peccatorum, & quàm meritò David huiusmodi homines beatos dicat. Cura igitur, vt & tu hanc beatitudinẽ consequaris.

S E R M O D E C I M V S.

Ixi ab exordio, quòd Psalmus trigesimus primus nihil est, nisi eruditio quædam per Spiritum sanctum Dauidi & omnibus peccatoribus data. Et reuera sic est. Quot enim
versus

versus habet, tot & eruditiones habet, eâs-
 que pulchrè ordinatas. Nam in exordio
 pro fundamento ponit, solos illos beatos
 esse, quibus Deus propter Christum re-
 mittit, & non imputat peccata. Deinde suo
 ipsius exemplo ostendit, quàm miserè ha-
 beat peccator. Tertiò docet, quomodo re-
 missio acquiratur. Quartò monet, vt ne-
 mo non pro remissione peccatorum oret.
 Quintò eos solos qui hoc faciunt tutos fo-
 re in futuris tentationibus subindicat.
 Nunc in versu qui sequitur, docebit, quo-
 modo orare debeamus. Omnia hæc dili-
 genter attendenda sunt. Cæterùm in ver-
 su octauo, diluuij aquarum multarum me-
 minit; quo verbo nihil aliud significare vo-
 luit, quàm varias, eâsque grauissimas ten-
 tationes & maximè spirituales, quæ nobis
 hîc contingunt. Et mundus quidem vitam
 hanc magnum & appetibile bonum esse
 putat, cùm Iob dicat ipsam plenam esse mi- *Iob 1.*
 feriis, & nihil aliud esse, nisi militiam. Iti-
 dem è Psalmis Davidis colligi potest. Nec
 facilè aliquem inuenias, qui plura de ma-
 lis huius vitæ, & tentationibus spiritali-
 bus scripserit, quàm duo hi, Iob scilicet, &
 David. Et certè David non se satis dice-
 re posse de his tentationibus putat, nec tot

nomina inuenire, vt grauitatem earum tentationum exprimere possit. Pluribus siquidem nominibus vtitur. In exordio enim Psalmi, tentationes eas expressit per manum Domini grauem: post, per spinam: hinc, per diluuium aquarum multarum: in alio Psalmo per abyssum, & cataractas cœli. Quæ varietas nominum ad hoc facit, vt grauitatem tentationum melius intelligamus. Dicuntur enim manus Domini quia premunt. Dicuntur spina, quia pungunt, nec patiuntur quiescere, Dicuntur aqua, quia submergunt, nisi adsit subleuans. Dicuntur abyssus, quia homo sibi videtur semper profundius cadere, nec fundamentum inuenire. Dicuntur cataractæ, quia cum impetu veniunt, quasi hominem oppressuræ. Has tentationes omnes expectare habemus. Et vnus quidem eas plus sentit, quàm alius: imò etiam citius. Et quamuis aliqui eas hinc non sentiunt: fortius tamen eos sentient in inferno. Nec alia via eas euadere possumus, quàm ea, quam monstrauit Dauid, cum dicit, Pro remissione peccatorum orabit ad te omnis sanctus. Ideo in diluuium aquæ illæ multæ & fortes, ad ipsum non approximabunt. Ob hanc causam, & ipse Dauid statim incipit orare.

Tu es refugium meum, &c.] Hic primùm vides, quid in diluuiò aquarum multarum faciendū nobis sit. Et hoc quidem aliàs latius docet, vt in Psalmo quadragesimoprimo per totū. Hic autem quàm breuissimè monet, nempe, vt bene de Deo speremus, & oremus. Non enim (vt suprà quoque dixi) debemus à Deo, sed ad Deum fugere. Qui à Deo fugit, cadit. Qui ad Deum fugit, conseruatur. Sic etiam si pluuix magno impetu è canalibus super hominem cadant, quàm diu stat, nihil ei nocent: sed eo attactò dilabuntur. Si autem cadit, facile submergitur. Vide igitur, vt firma fide consistas, siue aquæ è cœlo, siue ex abyssò veniant. Sic tempore Noë simul & vno tēpore rupti fuerunt omnes fontes abyssi magnæ, & omnes cataractæ cœli apertæ fuerunt, tantámq; inundationem fecerūt, vt omnis anima viuens interiret: tamen Noë permanfit illæsus. Per quid? Num per suas vires? num per arcam suam? Non, sed per fiduciam, quam habebat in Deum, & feruentes orationes. Sic Iob vndique ex-

*Psal. 41**Gen. 7.**Iob 1.*

quasi diceret, fugiant alij ad Deos suos, ad Dæmones suos, ad vires suas ad excusationem peccatorum suorum, &c. mihi in hac tentatione, tu solus refugium es. Et reuera sic est. Nemo hîc auxiliari potest, nisi Deus. Hoc autem non omnes sciunt, aut scire volunt. Ideo non dicit, Tu es refugium nostrum, sed meum: quasi diceret, Ego sic sentio; sed mundus longè aliter. Cæterùm, quod nos legimus, Tu es refugium meum: alij legunt, Tu es secretum meum. quod in eundem sensum redit. Nihil igitur aliud vult David in hoc versu, quàm ostendere, Deum certissimum esse refugium omnium afflictorum. Nec est, quòd vereamur accedere: imò irascitur, cùm aliunde auxilium querimus.

4. *Reg.* Ideo ad Ochoziam dicitur, Quia misisti
I. ad Beelzebub, quasi non esset Deus in Israël, de lecto, quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris. Ob eandem causam etiam & Aza arguitur. Imò ipse Moy-

Nu. 20. ses, & Aaron. Quia (inquit) non sanctificastis me coram Israël, non introducetis hos populos in terram, &c. Securè igitur ad Deum accede tentatus, & dic, Tu es refugium meum: & verè senties auxilium. Huc pertinet quod in alio Psalmo dicit
deiu

de iustis, Abscondes eos in abscondito tabernaculi tui. Item, quod dicit Isaias, Erit eis protectio, vmbraculum in die ab æstu, in securitatem & absconsionem. Notentur hæc quatuor verba, & videbitur, quàm merito dicat Dauid, Tu es refugium meum. O verè securum refugium, vbi non tantum mala euadimus, quæ in Psalmo nonagesimo continentur: sed ingentia bona inuenimus. Apud te (inquit) est fons vitæ, &c. *Psal. 30.*

Ideo & Dauid hinc non tantum nominat Deum refugium suum, sed etiam exultationem suam. Et insuper addit, iuxta Hebræum, Canticis lætitiæ circundabis me, quasi diceret, Tantam exultationem in te, & apud te inuenio, vt non possim non laudare, &c. Nos legimus, Exultatio mea erue me à circundantibus me. Vbi duo quædam quasi contraria sibi inuicem connectuntur. Fatetur enim se & gaudere, & gemere. Nisi enim gauderet, non diceret, Tu es exultatio mea. Nisi etiã gemeret, nõ diceret, Erue me à circundantibus me. Fateatur itaq; se magna quidem accepisse à Deo, sub eius refugio: sed tamen nõdum omnino penitus assecuratam, quàm diu est in mundo. Atq; hæc est conditio piorum in hoc mundo, quòd in Deo quidem gaudent, in

Rom. 12. seipsis autem gemunt. Vnde eis dicitur, Spe gaudentes: sed additur, In tribulatione patientes, &c. Sic & Paulus idem alibi dicit, Spe salui facti sumus: sed tamen præmittit, Intra nosmetipsos gemimus, &c. Huc pertinet, quod in fine huius versus iterum additur, Selah: quo verbo monemur, vt hæc duo diligenter expendamus, nempe, quanta gratia sit, quod Deus sinum misericordiæ suæ omnibus ad se recurrentibus aperit. Deinde, quod quàm diu hic viuimus, semper malis & hostibus circundamur. Nec vsquam securi sumus ex toto, donec ex hoc mundo migremus. Hæc duo considerare, non paruam utilitatem adfert.

SERMO VNDECIMVS.

V distis præcedenti Sermone, quò debeamus confugere in tentatione, nempe ad Deum: & quid de ipso sperare & expectare debeamus. Verùm dicet aliquis, Audio, quò ad Deum currere debeam: quis autem scit, an me suscepturus sit? Hæc est noua tentatio & summa, vbi quis tentatione pressus, nec de Deo bene sperare audet. Aliàs enim quantacunque sit tribulatio, leuis tamen redditur, si bene quis de Deo speret. Nihil enim aliud, & Dauidem & Iobem

Iobem seruauit in aduersis infractos, quàm bona spes ad Deum. Ne quis igitur vsquam de Dei bonitate dubitet, iterum personam mutat David, & qui hactenus in persona sua locutus fuit, nunc deinceps loqui incipit in persona Dei: quasi diceret, Si mihi non credis, saltem audi, quid Deus ipse promittat his, qui ad eum confugiunt. Sic enim dicit:

Intellectum tibi dabo, & instruam te in via tua, &c.] Hoc verbum quidam ad personam Davidis referunt, quasi ipse malis edoctus, velit consiliũ & intellectum præbere peccatoribus, ne similes efficiantur brutis, nec expectent, donec chamo & fræno cohibeantur à malis. Melius tamen est, & magis consolatorium, vt hæc verba, quasi à Deo dicta, accipiamus. Sic enim primò videbimus immensam Dei misericordiam, qui non contentus remississe debita, insuper statim addit promissa, & quidẽ ingentia. Promittit enim hoc versu ad se cõuersis intellectũ, instructionem, & suam curã. Et quid maius promittere posset?

Primò (inquit) intellectũ tibi dabo. Quid hac promissione opus? Nõ'ne homo ex natura sua habet rationẽ, & intellectũ? Verũ est: habet homo in rebus externis intellectũ adeò

adeò vt etiam alios possit instruere. In rebus autem diuinis nullum habet intellectũ, sed planè cæcus est. Vnde & sapientissimi, quos habuit mundus, ne dicere quidem aliquid certi de Deo potuerunt: & doctissimi quiq; apud Christianos turpissimè aberrarunt. Ostēditur igitur hoc versu, quòd Deus solus doctor est, atque adeò hīc prosternitur omnis sapientia humana. Est enim sensus: Quia te ipsum cognoscere non potuisti, nunc ad me conuerso, ego tibi aperiam oculos, vt primùm videas tenebras tuas: alioqui nunquam videres cæcitatem tuã, & dolum in spiritu, quemadmodũ & illi, qui

Ioan. 9. dicebant, Nunquid & nos cæci sumus? Me autem docente, videbis te toto errare cælo. Non igitur doce me, neque te: sed abnega te: mihi te totum permitte: & sic sequere me, non quò tu vis, sed quò ego volo.

1. Cor. 2. Esto paruulus & insipiens tibi, & sine intellectu tuo, vt sis sapiens coram me. Ego intellectũ tibi dabo. Intellectum (inquam) tui ipsius, vt humilieris: intellectũ mei, vt omnem gloriam mihi tribuas: intellectũ terrenorum, vt ea contempnas & transeas: intellectum æternorum, vt ea quæras: intellectum pœnarum, vt eas fugias: intellectũ (inquam) tibi dabo. Verè doctus homo est, qui

qui hunc intellectum habet. Hæc est vera sapientia nostra, quæ maximè à nobis requiretur. Non enim in iudicio interrogabimur, an Aristotelem intelligamus, nec ea scientia proderit tūc, sed cognoscere Deū, *Ioan. 17* erit, & est vita æterna. Secunda promissio est: Instruam te (vel vt alij transferunt, Ducam te in via hac, qua gradieris. Hæc promissio maior priori est. Multi enim intellectum habent, sed tamen aberrant, propterea quòd non habent Deum conductorem. Est igitur sensus huius verbi, quasi diceret: Non solum tibi intellectum dabo, vt & te, & me plenè cognoscas: sed insuper instruam te in via, & ducam te, ne si tibi relinquaris, iterum aberres: sed ostendam, quomodo à te ad me peruenias. Præterea instruam & ducam te in via hac, ne in via hæreas, sed vt ad finē peruenias. Quicquid enim extra Deum est, via est. Solus Deus finis noster est. Multi autem obliti finis sui, in via id est, in terrenis hæret. Ideo instruam te in via. In summa, dabo tibi intellectum, vt cognoscas. Instruam autem & ducam te, vt sequaris. Hic est verus ordo: imò hic est verus Doctor, qui verumque præstare potest, intellectum scilicet, & affectum. Potest illuminare intellectum,

& mo

& mouere voluntatem. Hoc nemo homi-
 nū potest. Hūc igitur Doctore quæramus,
 1.Co.14. audiamus, sequamur. Alioqui qui ignorat
 Mat.15. ignorabitur: & qui cæcū ductorem sequi-
 tur, in foueam cadet. Tripliciter autem
 Deus instruit. Primò inspiratione: quem-
 Job 4. admodum in Iob dicitur: Ad me dictū est
 verbum absconditum, & quasi furtiuè sus-
 cepit auris mea venas susurri eius, &c. Se-
 cundò instruit verbo externo. Et tertio
 Isa. 29. pœnis & flagellis: iuxta illud, Sola vexa-
 tio dabit intellectum. Tertia promissio:
 Firmabo super te oculos meos. Sic habet
 translatio nostra. At Hieronymus trans-
 fert, Cogitabo de te oculo meo. Alij, In-
 nuam tibi oculo meo. Alij, Consulam tibi
 oculo meo. In idem autem omnia redeūt.
 Est enim sensus: Ego Dominus habebō
 (vt dici solet) oculum & respectum ad te:
 conuertam oculos & aspectum meum ad
 te, vt te dirigam in via qua ambulare de-
 bes, vt si fortè errare volueris à rectitudi-
 ne, ego tibi indicem errorem: & si fortè
 ignorare contigerit, quò pergere & quid
 agere debeas, ego tibi indicem, quid pla-
 ceat mihi: & si quid mali tibi in via occur-
 rerit, ego præsens illud depellam. Loquitur
 autem Deus secundum consuetudinem
 homi

hominum, qui ambulantium per ignota itinera, gressus oculo & aspectu p̄se-
quuntur, vt de recto bonoque itinere ad-
moneant, & ab errore viæ ignaros custo-
diant. Aut secundùm modum, quo pa-
rentes filiis peregrè euntibus & viam i-
gnorantibus, continuò oculos habent ad
viam filiorum, vt illis iter rectum demon-
strent. Hoc igitur maximum est, quòd
Deus ad se conuersis non tantùm intelle-
ctum & instructionem, sed etiam suam
curam promittit. Nec solùm dicit, Po-
nam oculos meos super te. quod verè ma-
gnum est. Nihil enim aliud orant sancti,
quàm vt ipsos respiciat, & ne ab ipsis ocu-
los auertat. Hic autem maius quiddam di-
cit: Firmabo (inquit) super te oculos meos.
Contingit enim eos, qui super quempiam
oculos ponunt, rursus oculos auertere, id-
que frequenter absque omni ratione iusta.
quod vt Deus excludat, ait, se non simpli-
citer positurũ oculos super seruos suos, sed
etiam firmaturum, id est, stabiliter firmi-
térque positurum, ita vt nunquàm, absque
illorũ culpa, sit eos auersurus ab illis, super
quos semel posuerit. Sine pœnitentia enim *Rom. II.*
sunt dona Dei: neque temere mutari nouit, *Nu. 23.*
vt homo. Hic est igitur respectus mi-
seri

Psal. 32. misericordiae Dei, de quo in alio Psalmo: Oculi (inquit) Domini super metuentes eum, & in eos, qui sperant super misericordia eius.

Psal. 36. Et iterum: Dominus amat iudicium, & non derelinquet sanctos suos: in æternum conseruabuntur. Iam considera, quantum bonum hoc sit, vbi Deus oculos suos super hominem aliquem firmat. Quis tali homini nocebit? Exemplo sint Israëlitaë, quibus nemo nocere potuit egredientibus ex Aegypto, quia scilicet Dominus super eos firmauerat oculos suos. Vnde & Moyfes dicit: Custodiuit eum, vt pupillam oculi sui. Itémque, Non reliquit hominem nocere eis, & corripuit pro eis reges. Sic & Saul rex, cum omnibus adulatoribus & proditoribus suis non potuit nocere Dauidi: quia Dominus firmauerat super eum oculos suos. Idem videmus in Ioseph & multis aliis. Stat enim sententia: Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei. Iam vide, quàm pulchrè verba Psalmi se inuicem consequantur. Leuauerat Dauid oculos ad Deũ, dicendo, Tu es refugium meum. Et statim audit, Deum velle oculos suos, etiam super ipsum firmare. Igitur si vis vt Deus firmet super te oculos suos, leua tu prior oculos tuos ad ipsũ: non

Deu. 32

Pf. 104

Zach. 2

desse

deflecte oculos tuos à Deo, & nõ deflectet ipse oculos suos à te. Nec timere habes, ne in laqueũ incidas, si semper ad Deum suspicias, cùm ipse oculis suis tibi prospiciat. Hinc Christus dicit: Nolite solliciti esse. *Matt. 6*
 Et Petrus: Omnem sollicitudinem proiicite in eum, ipsi enim cura est de vobis. *I. Pet. 5*
 & David in alio Psalmo dicit: Oculi mei semper ad Dominum, & quasi diceretur sibi, Quid ergo agis de pedibus tuis, cùm non antè attendis? subdit, Quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos. Hæ igitur tres promissiones meritò omnes homines ad Deum adducere debent. Nihil enim fœlicius eo homine, cui Deus dat intellectum, eumque instruit, & super eum firmat oculos, &c. *Psal. 24*

SERMO DVODECIMVS.

V distis supra ex Psalmo trigesimo primo, quanta bona Deus promisit his, qui ex toto corde ad ipsum conuertuntur. Intellectum, inquit, tibi dabo, &c. *Psal. 31*
 Quid sibi velint hæc verba, & quanta bona promittant, ibidem dixit, simulque admonui, vt quilibet Christianus benignam hanc Dei exhibitionem magni æstimet, & cum summa gratitudine suscipiat, eoque diligenti-

us ad Deum recurrat. Et quod ego tunc admonui, itidem & nunc Dauid ipse admonet in versu sequenti, qui vndecimus est.

Nolite fieri sicut equus & mulus, &c. Hic primò videmus, quàm nihil omiserit Dauid eorum, quæ nos ad Deum aducere possent. Nam & docuit, & promissionibus traxit, & minis exterruit. Collaudauit beatitudinẽ hominis eius, qui propitium Deum habet: prædixit diluuium aquarum multarum, quod impiis superuenturum est. Ahæc ostendit, Deum velle suscipere, eripere, docere, defendere, quæ omnia meritò nos trahere debent. Nunc in fine etiam admonitionẽ addit. Ea enim necessaria est in Ecclesia. Alioqui non prodest docere, quod bonum est, nisi subinde admoneatur homines. Hinc & Paulus Timotheo præcipit, vt non tantùm doceat, sed arguat, increpet, obsecret, &c. Sic igitur & Dauid hinc monet, ne fiamus, sicut equus & mulus, &c. Sed quid, inquis, opus ei fuit hac admonitione? Quis vnquàm vidit hominem in equum mutatum? Audi mi frater. Non hoc timuit Dauid, ne natura hominis in naturã equi mutaretur. Sed hoc præmonere voluit, ne moribus & studiis similes fiamus brutis

brutis animalibus: id quod nō raro vsu venit. Vnde & scriptura homines impios plerunq; brutis comparat. Imò de homine generaliter dictum est: Homo cū in honore *Psal. 48* esset, non intellexit: cōparatus est iumentis insipientibus. Quæris, in quibus eis cōparatus sit? Primò, quòd solūmodo ad terrā respicit, & terrena: cū ideo erectā staturam acceperit, vt respiceret cœlū. Secūdò, quòd tantū carnalia & delectabilia quærit, contemptis animæ bonis. Tertiò, quòd nec se forem suū Deū agnoscit aut fert, sed vt plurimum eū deiicit. *Eze. 34* Quartò, quòd homines inter se non minùs pugnant, deuorāt, opprimūt, & cornibus se mutuò oppugnant, quàm bestia. Qui igitur hæc quatuor habet, nōne videtur tibi similis esse iumēto?

Adde quòd scriptura etiam aliquos homines speciatim bestiis cōparat. Sic de Ioa- *Eze. 19* chim dicitur. Factus est Leo: didicit prædam capere, viduas facere, &c. Sic Sapiens *Pro. 28.* Principem impium nominat Leonem rugientem & esurientem. Sic alius dicit, *Eccl. 30.* Equus indomitus, adolescens indisciplinatus. Sic Paulus dicit, se liberatum de ore *2. Tim.* Leonis. Intelligit autem Neronem. Sic *4.* in Psalmo: Furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ, &c. *Psal. 57*

Sic Christus Herodem nominat vulpē.
Zuc. 13. Ite dicite vulpi illi, &c. Sic Petrus in pecca-
1. Pet. 2. ta recidentes cōparat canibus ad vomitum
 reuersis, & porcis lotis in volutabro luti.
 Ab huiusmodi bestiis se liberari petit Da-
Psal. 21. uid, cūm dicit, Salua me ex ore Leonis, & à
 cornibus vnicorniū. De eisdem dicit: Cir-
 cūndederunt me canes & vituli multi, &c.
 Vides, quòd impij, vbique ob bestiales mo-
 tus bestiis comparantur. Quid autem mi-
 serius & indignius, quàm hominem tam
 nobiliter creatum fieri bestiam? Triplici
 honore Deus hominem dignatus est: Pri-
 mò in creatione: Secundò, in recreatione:
 & tertio, in glorificatione. Cæterum ad be-
 stialia opera declinando, omnem suum ho-
 norem perdit. Nam naturam ipsam deho-
 nestat, gratiam perdit, & indignum se glo-
 ria facit. Insuper longè deterius est, bestiis
 cōparari, quàm bestiam nasci. Nā naturali-
 ter nō habere rationem tolerabile est. Nec
 quisquā ob hoc cani irascitur, quòd ratio-
 ne non ducitur, non est enim eius natura.
 Cæterum, vbi homo rationem habens irra-
 tionabiliter tamen viuit, repræhensione di-
 gnus est, quia vitium malæ voluntatis non
 naturæ est. Nō igitur mirum, quòd David
 monet, ne similes bestiis fiamus. Est enim
 sensus,

sensus, quasi diceret, Quia ex natura rationē habetis, & insuper Deus intellectū promittit et dat, videte ne bestiis a similemini.

Sed quid sibi vult, quòd Dauid non canes, porcos, leones, serpētes, &c. nominat, sed tantū equum, & mulum? Num solis illis duobus non debemus a simulari? Ergo nihil obest, si mordeamus vt canes, rapiamus vt leones? &c. Potest dici, quòd Dauid per hæc duo animalia intellexerit omnia alia. Non enim omnia enumerare potuit: & hæc duo prima occurrebant, quæ videntur ad humanos mores magis accedere. Quòd si his animalibus similem fieri turpe est, quantò magis, si porcis, leonibus, serpentibus similes efficiamur? Alij per equum intelligunt mundum, per mulum autem carnem. Putat igitur Dauidem hoc voluisse, ne vel mundum, vel carnem sequamur. Mundus enim ad quatuor peccata inducit, quæ sunt superbia, inuidia, ira, auaritia. Caro autem ad tria, quæ sunt luxuria gula, accidia. Huc adducunt illud Pauli, Nolite conformari huic seculo, *Rom. 12* &c. Et iterum: Si secundum carnem vixeritis, moriemini. *Rom. 8.* Alij per equum intelligunt peccantes apertè. Equus enim vix tenetur. Fortis est, luxuriosus est, superbus: sesso-

rem nō discernit. Per quas proprietates diuersa genera peccatorū intelliguntur. Per mulum autem hypocritas intelligunt. Sicut enim mulus ex nobili & ignobili generatur, sic in hypocrita cōueniūt nobile opus, & corrupta intentio. Vult igitur, secundum hos, vt neq; a pertē peccātibus, nec hypocritis similes simus. Propriē aūt ideo duo illa animalia prę aliis nominauit, quia magis deseruiebāt ad propositū suū. Nam vterq;, tam equus, quā mulus, erecto collo ambulāt, & superba animalia sunt. Hoc autem Deus maximē auersatur in homine. Hoc etiam est, quod Dauid per totū hunc Psalmū vel maximē dedocere vult, ne scilicet superbiamus, sed omnibus modis nos deiiciamus et humiliemur sub potēti manu Dei. Qui enim extēto collo ambulat corā Deo, is verē nō habet intellectu. Neq; enim aut seipsum aut Deū intelligit. Si enim propriam infirmitatem intelligeret corā fortitudine Dei, nedū non superbiret, sed tremere. Quandoquidem & columnæ cœli ad fortitudinē eius tremunt. Si Dei naturā intelligeret homo, nūquā superbiret. Nam Dei natura est, quod in excelsis habitat, sed tamen humilia respicit, & ea tantū. Denique qui peccata considerat, nunquā corā

iudicio Dei erecto collo apparebit: sed ca-
 put deprimet, nec cœlum aspiceret audens,
 cum Publicano percutiet pectus, dicens,
 Deus propitius esto mihi peccatori. In sum-
 ma. Qui se exaltat, humiliabitur, & econ-
 tra. Erecto contra Deum collo ambulabat
 Nabuchodonosor, cum dicebat, Quis est
 Deus, qui vos liberare possit de manu mea? *Luc. 18.*
 Post autem cognita virtute Dei, aliter lo-
 quebatur. Vult igitur Dauid ne ambule-
 mus erecta ceruice, elato & præsumptuoso
 animo: quasi diceret, Etiam si aliquando be-
 stiale quiddam in vobis sentitis, tantum cu-
 rate, ne superbiatis. Potest Deus infirmita-
 tes nostras tolerare. Ipse enim nouit fig-
 mentum nostrum. Cæterum superbiam non *Dan. 3.*
 tolerat. Eiecit eam è cœlo, è Paradiso, è Té-
 plo Hierosolymitano. Eiiciet eam finali-
 ter è regno suo, quod est Ecclesia. Vult, vt
 creatura sua ipsi se subiiciat, ab ipso omnia
 expectet, nihil sibi ipsi tribuat: in summa, o-
 portet, vt omnis mōs & collis humilietur, *Psal. 102.*
 si cupimus videre salutare Dei. *Isai. 40*

SERMO XIII.

Vidistis supra, quàm diligenter
 Dauid (quãdoquidem Deus tam
 benignus est & esse vult) omnes
 peccatores admonuit, ne pergãt erecto col-

lo, id est superbo corde, sicut equus & mulus Deo appropinquare, sed ut se humiliarent, agnoscant, iudicent, damnent. Verè necessaria admonitio. Nihil enim coram Deo nos promouet, nisi humilitas. Nihil impedit, nisi superbia. Si potes te humiliare, inuenies Deum placatum: quemadmodum vides in prodigo & peccatrice & latrone.

Eccl. 35. Oratio enim humiliantis se, nubes penetrat, & Deus cor contritum, & spiritum hu-

Psal. 50. miliatum, non despicit. Quantumuis enim

Psa. 112. excelsus est, tamen humilia respicit. Econ-

tra si in superbia manes & pergis, nihil ali-

ud à Deo expecta, quàm quod cõtigisse vi-

des Pharaoni, Antiocho, Sennacherib, &c.

nempe, quòd potenti manu Dei humiliati

sunt, qui seipfos sponte Deo subdere vole-

bant. Oportet enim, ut Deo subiiciamur,

sive sponte, sive inuité. Dies (inquit) Domi-

Isa. 2.

ni super omnem excelsum, & superbum, &

arrogantem, & super omnes cedros Liba-

ni, &c. & incuruabitur omnis sublimitas

hominum, & humiliabitur altitudo viro-

rum: & exaltabitur Dominus solus, &c. Ob

hanc causam David non immeritò dixit,

Nolite fieri sicut equus, &c. Cæterùm quia

Psal. 35.

plerique sunt, qui tanquam bestia, nolunt

intelligere, ut bene agat, imò tanquam iu-

menta, putrescunt in stercore suo: idcirco *Iohel. I.*
 Dauid rursus ad Deum se conuertens orat,
 vt huiusmodi homines vel pœnis & pla-
 gis ad se cogat.

In chamo & fræno maxillas eorum constringe, &c.] Bisariam leguntur hæc verba. Ali-
 qui enim ex Hebræo sic transferunt: In cha-
 mo & fræno maxillas eorum constringe,
 ne approximent ad te, ne in te incurrant, te
 infestent, mordeant, molestant, quemad-
 modum feroces equi chamo & fræno arcen-
 tur, ne hominibus appropinquare aut no-
 cere possint. Et secundum hæc versiculus
 hic tantum ad impios & dānatos pertineret.
 Oratenim Spiritus in Dauide, vt Deus ip-
 sis resistat, ipsos deprimat, puniat, perdat,
 ne sic in Deum blasphement. Quod primū
 intelligitur de superbis illis, qui iustitiam
 suam volunt constituere, & Dei iustitiæ no-
 lunt esse subiecti: prædicant & iactant sua
 merita, tacet sua peccata: sicque derogant
 gratiæ Dei per Christum, ostensæ. Quid au-
 tem Dauid? Constringe (inquit) maxillas eo-
 rum fræno: obtura os eorum, ne tam impiè
 derogent gratiæ Dei. Sic Paulus dicit, Deum
 ideo vocasse non sapiētes & diuites ad Apo-
 stolatū, &c. sed simplices, vt omne os ob-
 struatur, & subditus fiat omnis mundus

I. Cor. I.

Psal. 13

Deo, &c. Potest tamen generaliter etiam de omnibus impiis intelligi, quorum natura est, quòd nedum Deum non agnoscunt, sed insuper repugnant, blasphemant, murmurant, omnibusque modis Deo resistunt, nisi prohibeantur pœnis. Dicit enim insipiens in corde suo, Non est Deus. Vbi autem Deus, timorque eius è corde abiicitur, facile in omnia peccata ruit homo, id quod omnes historiæ ostendunt. Vnde & poëtæ fabulantur, fuisse homines, qui etiam Ioui & Diis bellum inferre, & è cœlo eos deturbare conati sint, quo nihil aliud significatur, quàm immensa superbia humani cordis. Et reuera nihil crudelius, peruersiusve esset homine, nisi à Deo prohiberetur fræno & chamo. Huius exemplum sit Alexander Magnus. Quanta mala adhuc perpetrasset, si diutius ei viuere licuisset! Duodecim tamen annis senserat fortunam aridam, & eò iam dementiæ venerat, vt se pro Deo adorari faceret. Quid fecisset, si diutius vixisset? Frænum igitur ei imposuit Deus, cum ei vitam abruptit. Quod de vno hoc dixi, hoc de Pharaone, Antiocho, & cæteris omnibus impiis dicere possunt. Nihil superbius homine, nisi aduersis humilietur. Tunc enim primum sentit, se esse hominem.

Hoc

Hoc sibi vult, quod Sapiens dicit, Flagellū *Pro.26.*
 equo, chamus asino, & virga in dorso stul-
 ti. Hinc Iob dicit, Posuit frænū in os meū, *Iob 30.*
 &c. Et contra Sennacherib loquitur Deus,
 Ponā (inquit) circulū in naribus tuis, & frē-
 nū in labiis tuis, & reducā te, &c. Quale autē
 fuerit illud frēnū, quo à Hierusalē reductus
 fuit, ibidē dicitur: nempe, ingens illa plaga, *Isa. 37.*
 qua periit vna nocte fermè totus exercitus
 eius. Hinc enim retractus fuit cōtra volūta-
 tem suā. Eodem modo & in Ezechiele regi
 Aegypti dicitur, Ponā frænū in os tuū, &c. *Eze. 29*

Hoc vult & petit David, vt Deus omnes
 etiā alios impios, qui cōtra gloriam Dei se
 eleuant, sic cōpescat, satius ducens ipsos pe-
 rire, quàm Dei nomen blasphemari. In eū-
 dem modū & Ecclesiasticus orat: Immitte *Eccl. 36.*
 (inquit) timorē tuū super gentes, quæ non
 exquisierunt te, vt agnoscant quia non est
 Deus, nisi tu. Alleua manū tuā super gētes,
 vt videāt opera tua. Innoua signa: immuta
 mirabilia: Glorifica manū dextram tuam:
 Excita furorem: effunde iram, &c. In hunc
 igitur sensum, etiam versiculus ille noster
 ad solos impios pertineret, qui digni non
 sunt, nisi flagellis crebris retundi & exter-
 minari. Cæterum translatio nostra non
 habet, Ne appropinquent ad te: sed,
 Qui

Qui nolunt approximare ad te. Iuxta hoc igitur versus hic etiam ad electos pertineret, qui cum cessant, flagellis admonentur, ut pergant: cum lasciuiunt, vel (ut Moyses ait) recalcitrant, chamo deprimuntur: cum per devia currunt, freno tribulationum reducuntur. Atque hinc vides, ad quid utiles sint tribulationes, & ad quid nobis immitantur. Iumeto ferocienti expedit, ut ei infideatur, & ut freno regatur, alioqui vel ad precipitia curret, vel se fore deiiciet, aut alios molestabit. Nihil est, quod equum melius domet, quam frenum: sic hominem tribulatio & aduersitas. Quod equus est sine freno, hoc homo est sibi ipsi relictus. Non igitur iræ, sed gratiæ est, quod Deus frenum homini imponit. *Act. 19* Currebat Paulus sine freno, cum Ecclesiam persequeretur: certoque seipsum perdidisset, nisi Deus frenum illi imposuisset, prosternens ipsum in terram, & magnas minas ingerens. Quid autem Paulus? Num indignatur contra Deum? Num murmurat? Non: sed magni beneficii loco ducit, quod sic coercitus esset. *1. Tim. 1.* Misericordiam (inquit) consecutus sum, &c. Sic & omnes sancti *Psa. 89.* dicunt: Lætati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti: annis, quibus vidimus mala. Hoc est, quod Paulus monet, ut disciplinam

nam Domini patienter feramus. Nam etsi *Heb. 12*
 in exordio non videtur esse gaudiū: in fine
 tamē gaudiū perfectū adferet. Hinc David
 orat, vt tā ipse, quā alij, vel frēno & chamo
 ad Deū attrahantur: quasi diceret, In hoc
 meo peccato frēno & chamo, id est, angu-
 stiis, flagellis, & terroribus me ad pœniten-
 tiam adegisti: alioqui nondum me conuer-
 tissetem. Vtinam igitur & in postérū me ces-
 santem sic vrgeas & trahas: imò nō me, sed
 omnes in peccatis otiosè iacentes. Melius
 enim esset & mihi, & eis, vel pœnis ad Deū
 cogi, quā in peccatis perire. In hunc mo-
 dum etiam sponsa orat, Trahe me post te. *Cantic. 1*
 Et David, Conuerte nos Deus salutaris *Psal. 84*
 noster, &c. Arguitur hīc impietas no-
 stra, Primò, quòd nihil adeò cupimus,
 quā ne quoquo modo impediamur in
 nostro proposito: Nec quicquam grauius
 nobis videtur, quā si vel morbo aliquo,
 vel alio quopiam infortunio gaudia no-
 stra turbentur, vel impediuntur. Deinde
 omnino nolumus frēno duci: sed omnia
 frēna rumpimus sub prætēxtu Christia-
 nę libertatis. Volumus enim liberi esse, hoc
 est, liberè agere, quod libet, ne à quopiam
 arguamur, vel impediamur. O' liberta-
 tem præposteram! Non est hæc libertas
 Chri

Christiana, liberè peccare, omnia inducèntia ad bonum spernere, omnia retinentia à malo abrumpere & conculcare. Non sic agit Dauid. Is frænum poscit, ne rebellet. Si te grauat frænum, age tua sponte quod bonum est fac, & vitia mala, & nihil te grauat frænum quo te ducit Ecclesia, imò non opus habebis eo. In summa, si Christianus es, noli abiicere frænum: sine te ducere ad bonum. Longè enim melius est, quàm si tibi ipsi relictus in præcipitium eas.

SERMO XIII.

REstant adhuc duo versus, Psalmi trigesimi primi declarandi, quorum alterum modò absoluam, deinde alterius declarationem mōstrabo. Postquam igitur Dauid orauit Deum, vt nolentes appropinquare ad se, fræno & chamo compellat, subdit, quasi concludere volens omnia, quæ dixerat:

Multa flagella peccatorū, &c.] Hic versus est, quasi summa totius Psalmi: ac eundem fermè sensum & affectū habet, quem Moyses etiam expressit in suo Carmine, cū diceret, Vtinam saperēt & intelligerent, &c.

Deu. 32

Eodem modo & Dauid hīc dicere vult: Vtinam non appropinquantes ad Deum scirent & crederent, quantò melius sit iustis

stis hîc & in futuro, quàm peccatoribus. Utinam præuiderent, quanta impios flagella maneant hîc, & in futuro. Utinã vel semel sensissent, quantam cõsolationem in Deo inueniant, qui in ipsum sperant. Certè meas illas eruditiones non spernerent, sed totis viribus me imitantes, ad Deum conuerterentur. Verùm filij Adã neutrum cognoscunt, nec quid boni iam habere possent, nec quid mali ipsos in futuro maneat. quemadmodũ & Christus de Iudæis conqueritur, quòd nec diem pacis, nec diem futuræ calamitatis agnoscerent. O, inquit, si cognouisses & tu, &c. Verùm abscondita sunt ab oculis tuis. Duo itaq; habemus ex hoc versiculo. Primò, quòd impiis certissimè parata sunt flagella, quantumuis interim videantur securè agere. Secundò, quòd sperantes, in Deum, certissimè misericordiam consequentur, quantumuis ea differri videatur. Vtrumque horum diligenter notandum est: & qui ea rectè attendit, totum Psalmum habet. Omnia enim eò tendunt, vt & impij terreantur, & tentati consolentur. Itaque si totũ Psalmum retinere nō potes, saltem hūc versum retine: imò (vt cum Moyse loquar) inscribe eum foribus tuis, doce eum filios tuos. Duo siquidem verba

verba sunt, quorum alterum te abstrahet à peccatis, alterum conseruabit te à desperatione. Sed videamus verba. Multa (inquit) flagella peccatorum. Vide pulchrum ordinem. Suprà de chamo & fræno dixit, hîc de flagello. Hæc enim tria plerunque non procul ab inuicem sunt: & quod priora duo non consequuntur, tertium exequitur. Si freno & chamo nihil proficitur, adhibētur flagella. Vult igitur Dauid ostēdere, quòd qui freno & chamo non attrahūtur, hi nihil aliud expectare habent, quàm horribile flagellum iudicij Dei. Obseruandum autem, quòd peccatorem quidem in singulari, flagella autem in plurali profert. Non enim dicit, Multis peccatoribus debentur multa flagella: sed, Vnicuilibet peccatori debētur multa. Et reuera sic est, scriptura & experientia testibus: quātumuis mundus non credat, donec suo malo sentiat. Multa autē flagella peccatoris esse dicit, quia flagellatur in corpore & anima, in hoc & in futuro seculo, in se & in suis.

Apoc. I

Hie. 17

Judith.

vt.

Hinc Ioānes, vidit ex ore Christi procedere gladiū bis acutum. Hieremias quoque dicit, duplici contritione conterendos impios. Et Iudith, Dabit, inquit, ignem, & vermes in carnes eorum, vt vrantur, & sen

sentiant. Quod si scripturas quæris, en
 Moyses dicit: Si non audieris vocem Do- *Deu. 28.*
 mini Dei tui, &c. percutiet te Dominus
 plaga Aegypti, &c. Hic habes flagellum
 corporis. Item dicit: Dabit tibi Dominus
 cor pauidum, &c. hic habes flagellum ani- *Psal. 51.*
 mæ. Et Dauid: Dominus (inquit) destruet
 te, in finem euellet te, &c. hic habes fla-
 gellum huius temporis. Et Isaias: Præpa- *Isai. 30.*
 rata est (inquit) ab heri Tophet, vel ge-
 henna, profunda & lata facta est. Nutri-
 menta eius ignis, &c. Hic habes flagellum
 futuri temporis. Vides igitur, quàm verè
 dixerit Dauid, Multa flagella peccatoris.
 Huc pertinet quod in Moyse dicit Deus, *Deu. 37*
 Cùm arripuerit iudicium manus mea, red-
 dam ultionem hostibus meis. Et Nahum: *Nah. 1.*
 Dominus fortis & æmulator, vlciscens
 Dominus, &c. ad longum. Et quid opus
 multis? cùm vel ipsa experientia videamus,
 multa esse flagella peccatoris, quan-
 quàm in multis impleatur illud Ieremiæ, *Hier. 5.*
 Percussisti eos, & non doluerunt. Hoc
 igitur primo loco docet Psalmus hic. Cæ-
 terum cùm omnes simus peccatores, ne
 quisquam desperet, addit, Sperantem au-
 tem in Domino misericordia circundabit.
 Hoc nos consolatur. Si times flagella, curre

ad Deum. Si vrgent te flagella, quære misericordiam. Attende autem & hîc ordinem verborum. Primò enim non simpliciter dicit, Qui sperant in Domino, misericordiam inuenient: sed, Misericordia eos circumdabit. quod longè maius est. Circumdabit (inquit) eos à tergo, ne præterita eis peccata imputentur: à fronte, ne timeant mala futura: de sursum, ne premat iudicium Dei: de deorsum, ne deuoret infernus: ex vtroque latere, ne aberrent & cadant.

Psal. 58. Hoc est, quod David dicit, Misericordia eius præueniet me. Item, Misericordia eius subsequetur me omnibus die-

Psal. 22. bus vitæ meæ. Sicut igitur nihil miserius est eo homine, quem iudicium Dei vndiq; premit & vrget, sic nihil felicius eo homine, quem misericordia Dei circumdat. Hic

Psal. 45. enim securus dicere potest, Deus noster refugium & virtus. Ipse enim sperantibus in

Prou. 18. se est & refugium, & turris fortissima in aduersis, nubes protegens & obumbrans in prosperis: & præmium eorum erit in cœlis.

Gen. 15. Obserua autẽ, quòd David omnia hæc misericordiã nominat, vt scias ea ex gratia dari, nõ de iustitia præsumentibus, sed sperantibus in Deũ, vel (vt Paulus ait) credentibus

Rom. 4. in eũ, qui iustificat impium. Sic igitur finis

Psalmi cū principio correspondet. Vtrinque
 enim iustificatio & salus nostra fidei, vel
 gratiæ tribuuntur. Ea autē in solo Christo
 reperitur. Per ipsum enim veritas & gratia *Ioan. 1.*
 facta est. Veritatem autem huius versus a-
 pertissimè videmus in passione Christi.
 Quod enim David verbis hīc pronuntiat,
 multa scilicet esse flagella peccatorum, mul-
 tam item misericordiam Dei erga bene spe-
 rantes: nusquā tamen clarius apparet, quā
 in passione Christi. Cur enim Christus tot
 & tam magna pati voluit & debuit intus &
 extrā, in omnibus membris suis, nisi pro-
 pter peccata nostra? Hæc flagella nobis de-
 bebantur, nobis parata erāt, nobis iam iam
 incutienda: at Christus in locum nostrum
 stans, ea in se recepit, se percuti passus est, vt
 nos liberi abiremus. Et quid eū ad hoc per-
 mouit? sola misericordia & compassio, qua
 ad nos ferebatur. Eadem misericordia etiā
 Deum mouit, vt sic flagellaret proprium
 filium. Sic (inquit) Deus dilexit mūdum, vt *Ioan. 3.*
 filium suum vnigenitum daret. Et iterum:
 Proprio filio suo nō pepercit Deus, &c. Sic *Rom. 8.*
 igitur tota Christi passio non est aliud, nisi
 expressum speculū miserix nostræ, & mise-
 ricordix diuinæ. Et sic etiā oportet nos eam
 intueri: vt scilicet primò nos ipsos in ea cō-

sideremus, hoc est deformitatem nostram,
 miseriam nostram, peccata nostra, & iram
 flagellaque, quæ merebamur. Hæc, inquam,
 considerare nos oportet, & inde contremi-
 scere, gemere, pectus tundere, clamare, Ego
 sum, qui peccaui: ego iniquè egi: & tu, ô
 bone Iesu, ultione plecteris &c. Itémque, ô
Luc 23. si in viridi ligno hoc faciunt, in me arido
 quid fiet? Si iustus pro alienis peccatis sic
 affligitur, quantò magis affligetur peccator
 pro peccatis propriis? Si filius dilectus tam
 crudeliter flagellatur, quid fiet de inutili &
 nequam seruo? In hunc modum passio
 Christi considerata est. Hoc voluit Chri-
 stus, cùm diceret: Nolite flere super me,
 sed super vos ipsos, &c. Hoc & Zacharias
Apoc. 1. prædixit: Aspicient (inquit) in eum, quem
 confixerunt, & plangent eum. Velut Io-
 annes ait, Plangent se super eum omnes
Zac. 12. gentes, In illa die erit planctus magnus in
 Hierusalem, & plangent familiæ, & fami-
 liæ seorsum, &c. Cæterum, postquàm sic
 in passione Christi considerauimus pecca-
 ta, & flagella, & iram Dei, quæ peccato-
 ribus debetur, vertamus oculos ad miseri-
 cordiam Dei, qua factum est, vt Christus
 ea pro nobis susceperit & passus sit: hic rur-
 sum spem concipiemus. Nusquàm enim
 certius

certius vides Dei misericordiam & dilectionem erga nos, quàm in passione Christi. Si enim filium proprium nobis, & pro nobis dedit, quomodo non omnia cum ipso donaret? Si Christus tam misericorditer *Roma.8.* mala nostra suscepit, quomodo non & sua bona nobis communicaret? Sic igitur ex passione Christi disce primò timorem, deinde & spem. Cùm audis, Christum captum, vulneratum, flagellatum, contemisce. Sunt enim flagella, quæ tibi parata erant. Interim tamen, cùm audis, Christum ea pro te sustinuisse, concipe spem de misericordia Dei, & dic, Non desperabo de venia, quia vulnerum Domini recordabor. Si enim Deus tantam satisfactionem pro nobis sustinuit, credo quòd mihi omnibùsque credentibus veniam dabit, propter obedientiam & meritum filij sui. Hæ duæ considerationes multum nobis proderunt. Prior enim illa, id est, consideratio flagellorum nostrorum, faciet vt humilieris, peccata desideas, & deinceps ea deuities. Posterior autem faciet, vt Christo, imò & Deo Patri, perpetuò gratias agas. Hæc si in passione non ad singulos articulos feceris, frustra eam audies. Verùm de hoc quoque satis.

A V D I A M V S nunc, quomodo David

totum Psalmum concludat.

Letamini in Domino, & exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde.] Hæc est cōclusio huius Psalmi, breuis quidem, sed admodum consolatoria. Præmiserat David, *Sperrantē in Domino misericordia circūdabit.*

Quibus verbis statim admonitionē suam addit, *Letamini in Domino.* Et hoc quidē in genere dicit omnibus, qui misericordiā Dei consecuti sunt: hos meritō ad gaudiū inuitat. Quis enim iustius gaudet, quān cui Deus peccata sua remittit, tegit & non imputat? imō eum docet, ducit, clementer aspicit, misericordia sua circundat: ac planē in omnibus tentationibus refugium eius est. Specialiter tamen nos lætari iubemur in Christo Domino nostro. Is enim causa est omnis letitiæ nostræ. Hinc Ioanni dicitur, *Noli flere: Ecce vicit leo de tribu Iuda.*

Apo. 5. Et Christus ipse: *Nolite timere: ego sum.*

Apo. 1. Ego (inquit) sum primus & nouissimus, & fui mortuus, & ecce sum viuens in secula seculorum: Et habeo claues mortis, & inferni, &c. Et ecce vobiscum sum vsque ad

Mat. 28. consummationem seculi. Vnus hic Christus causa debet esse gaudij nostri. Ad hoc gaudium inuitat nos David, cū dicit: *Læ-*

tami-

ramini in Domino. Non enim loquitur de gaudio mundano, quod nihil ad rem pertinet, sed de gaudio spirituali, quo interim gaudere debemus, donec ad verum gaudiũ perueniamus. Cæterùm hîc nobis videntum est, quĩnam sint ad quos hoc gaudium pertinet. Hoc autem Dauid diligenter exprimit, cùm non quoscunq; , sed iustos tantum, & rectos corde, ad gaudium inuitat. Sed dicis, Si iusti tantum huius gaudiij participes sunt, quæ spes nobis relicta est, qui sumus peccatores & iniusti? Vel, vbi sunt illi iusti, cùm scriptura apertè dicat, Non est iustus quisquam, ne vnus quidem? Omnes enim declinauerunt, &c. Audi: Dauid non de his loquitur, qui nullum habent peccatum. Nemo enim talis inuenitur. Eum autem, pronuntiat iustum, cui Deus remittit, tegit & non imputat peccata, hoc est, credenti in Christum. Eum autem reputat rectum corde, qui nullum in spiritu habet dolum. Vel secundum Augustinum, Iusti sunt, qui non in se vel in sua iustitia, sed in Domino, eiusque gratia lætantur. Rectos autem corde, qui manum Domini patienter ferunt, non reclamantes, aut murmurantes, vt impij faciunt,

Psal. 13.

Rom. 4.

Iob. 22. qui in aduersis iudicant Deum, aut non esse iustum, aut non curare nostra. Distorti autem corde sunt, non subiicientes voluntatem suam diuinæ voluntati. Itaque si verè in Domino lætari volumus, quæramus veram iustitiam, conseruemus rectitudinem cordis. Hæc nisi fecerimus, lætari in Domino non possumus. Hactenus igitur de hoc Psalmo dixisse sufficiat. Faxit Deus Optimus Maximus, vt per veram poenitentiam ad gaudium illud spiritus omnes pertingamus, A M E N.

*DECLAMATIO
 num in Psalmum tricesi-
 mum primum,
 Finis.*

SOLI DEO GLORIA.

E N A R R A T I O
P S A L M I S E X A -
gesimifexti.

S E R M O P R I M V S. ✓

VIA conduplicatū concionādi munus mihi rursus impositum est, (Reuerendo nimirū Domino, huius Metropolitanæ Ecclesiæ Parocho, & Concionatore vigilantissimo, Reuerendissimi quoque Principis nostri in Pontificalibus, vt vocant, Vicario, ad comitia Augustana per Cæsaream Maiestatem euocato, vt vnā cum aliis doctis, & piis consilia sua communicet, si quo tandem modo & Ecclesia pacificari, & perpetuæ illæ contentiones in rebus fidei, sedari possint) operæpretium me facturum arbitrator, si pro concione matutina breuem aliquam & piam, ex Dauidicis Psalmis precationem huic tempori, & negotio pacificandæ Ecclesiæ conuenientē, cha-

ritati vestræ proposuero: id quòd & aliàs non semel feci. Sedulis enim ad Deum precibus nobis opus est, vt ipse quoque negotio huic sedandæ discordiæ adesse dignetur, Ecclesiæq; suæ pacem restituat. Nam alioqui solis humanis consiliis nihil agitur: id quod hæctenus, plus fatis experti sumus. Neque enim semel tantùm in hac re, spes & expectatio nostra nos fecellit. Cæterùm nõ ob id desperandum nobis est. Contingere enim aliquando videmus, quòd vna hora plus efficimus, quàm prius in multis annis. Nouit Deus, quãdo & quomodo nobis suo auxilio adesse velit, & debeat. Non igitur cessemus de ipso bene sperare, quàm diu sci mus eum misericordem esse. Interim tamen, dum alij consiliis suis, pacem Ecclesiæ promouere student, nobis ad Deum confugiendum est, eiusque gratia imploranda, vt negotium hoc conciliandæ doctrinæ felicem successum fortiatur. Nam etiã nostræ res hîc agitur, & væ nobis, si pacem Ecclesiæ cernere non dabitur. In eum igitur finem Psalmum Sexagesimum sextũ enarrandum assumpsi. Is enim pulchrè, & quàm breuissimè nos docebit, quid hoc tempore potissimùm orare debeamus. Verba autem eius Psalmi hæc sunt:

Deus

*D*eus misereatur nostri, & benedicat nobis: illuminet vultum suū super nos, & misereatur nostri. Ut cognoscamus in terra viam tuam, in omnibus gentibus salutare tuum. Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi populi omnes. Letentur & exultent gentes: quoniam iudicas populos in equitate, & gentes in terra dirigis. Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi populi omnes: terra dedit fructum suum. Benedicat nos Deus, Deus noster: benedicat nos Deus, & metuant eum omnes fines terræ.

H V N C Psalmum, hancque Dauidis pre-
 cationem paucis explicare proposui, ob id
 vel maximè, quod à capite ad calcem vsque
 nihil aliud, quam piam quandam precatio-
 nem habet fidelis populi, multis & sæpe re-
 petitis verbis, Dei gratiã & misericordiam
 petentis, vt omnes populi, omnes homines
 illuminentur, & ad verum Deum conuer-
 tantur, sicq; in toto mundo intérq; omnes
 gentes, vera Dei cognitio, & cultus, laus, &
 gloria promoueat. Hoc sibi vult Psal-
 mus hic. Et quid melius, conuenientius,
 magisq; necessarium petere possemus? hoc
 maximè tempore, quo in plerisque imple-
 tur illud Propheticum, Propterea captiuus
 abductus est populus meus, quòd nō habuit
 scien

Isai. 5.

Osee 4. scientiam. Et illud: Non est scientia Dei
Psal. 81. in terra. Et illud Dauidicum: Nescierunt,
 non intellexerunt, in tenebris ambulantes: quo
 fit, ut etiam fundamenta terræ commouean-
 tur. Eò feruentius vera Dei cognitio, illu-
 minatio, benedictio & misericordia, piis
 precibus quærenda sint. Nec est quòd pu-
 temus, preces nostras sine fructu abituras.

Multum enim valet oratio iusti assidua:
Iac. 5. id quod Iacobus duplici exēplo Helix pro-
Exo. 17. bat. Quin & Moses solus in monte orans
 maiorē stragem intulit Amalechitis, quàm

Luc. 18. Iosue cum omni suo exercitu. Et Christus
 ipse pro impossibili ducit, quòd homo exo-
 rabilius esse possit, quàm Deus. Audite (in-
 quit) quid impius iudex dicat: Etsi Deum
 non timeo, nec homines reuereor: tamen
 quia molesta mihi est hæc mulier, vindica-
 bo eam ab aduersariis eius. Et Deus non fa-
 ceret vindictam electorum suorum claman-

Luc. 11. tium ad eum die ac nocte? Et iterum: Si vos,
 cum fitis mali, nostis bona dare filiis
 vestris, quantò magis Deus dabit Spiritum

Ioan. 14 bonum petentibus se? Imò in aliis locis pol-
 licetur se nobis daturum, quicquid in nomi-
 ne eius petierimus. Ecquid autem melius,
 & illi magis placitum, in nomine eius pete-
 re possumus, quàm pacem & vnitatem Ec-

clesiæ? Ad hoc autem non parū nobis con-
 ducet Psalmus hic. Docet enim verum mo-
 dum, qualiter, & pro quibus rebus, Deus à
 nobis interpellandus sit. Insuper etiam qui-
 bus in oratione verbis vtendum, nobis sug-
 gerit. Atq; hæc quidem vna causa est, quòd
 Psalmum hunc præ aliis selegerim. Alte-
 ra est, quòd Scriptura vbique Dei misericor-
 diam commendat. Et hoc enim nos ad ora-
 tionem inuitare debet: Misericors (inquit)
 sum Dominus Deus tuus. Et in Euangelio:
 Misereor super turbam. Quid autē iustius
 sequi debet, vbi se Deus misericordem esse
 profitetur, quàm vt misericordiā petamus?
 Quòd si nihil nobis constaret de eius mi-
 sericordia, quis nostrum ipsi appropinqua-
 re auderet? Nam & hoc Scripturæ tradunt,
 quod Deus noster ignis cōsumens est. Ante
 faciem indignationis eius, quis stare pote-
 rit? dicit Nahum. Et Isaias: Quis poterit
 habitare cum igne deuorante? Nunc autem
 cum vbique misericordia eius prædicetur,
 possumus & nos confidenter dicere: Deus
 misereatur nostri, & benedicat nobis, &c.
 Et hoc igitur me nō nihil permouit ad hūc
 Psalmum enarrandum. Atque hæc quidem
 pro exordio dicta sufficiāt. Nunc rē ipsam
 aggrediamur, ac verba Psalmi profundius

*Exo. 22.**Mar. 8.**Nah. 1.**Isa. 33.**Psal. 66.*

aliquanto scrutemur. Sic igitur Psalter exorditur:

Deus misereatur nostri, & benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri.] In hoc primo versu, ante omnia obseruandum est, quòd nomē quidem Dei primo loco ponitur, verùm semel tantum, statim autē subnectuntur alia tria verba, nempe, misereatur, benedicat, illuminet, quorū singula specialem Dei operationē indicāt.

Hinc enim veteres Ecclesiæ Doctores non dubitarunt, Spiritum sanctum per hoc voluisse Trinitatem personarum in vna diuina essentia adumbrare. Et hæc etiam tria verba, pulchrè nobis referūt cuiuslibet personæ diuinæ specialem operationem. Primò enim nulli magis competit benedicere, nulli etiā cōuenientius appropriatur, quàm Patri. Patris enim est benedicere filios: id quod in Isaac, & deinde etiam in Israële videmus. Deinde nulli iustius appropriatur illuminatio, quàm filio, qui dicit, Ego sum lux mundi. Et de quo Ioannes dicit, Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem veniētem in hunc mundum. Præterea nulli etiam iustius appropriatur misericordia, quàm Spiritui sancto, qui & aliàs Dei bonitas amorque nominatur. Sic igitur triplicem

Gen. 27

& 49.

Ioan. 8.

Ion. 1.

cem habemus in diuinis personis operationem, sed vnum tantum Deum. Deus Pater benedicit: Deus filius illuminat: Deus Spiritus sanctus miseretur. Quod autem scriptura hoc loco tres illas personas non aperte nominauit, sed tantum singularum appropriata & operationes, ideò factum est, ne rudis populus, & ad idololatriam procliuus tres Deos esse putaret. Nondum enim tempus erat, vt mysterium sanctæ Trinitatis aperte publicaretur. Ideò Dauid, vel Spiritus sanctus per os Dauidis, Deitatis nomen in hoc primo versu præponit: statim autem triplicem personarum diuinarum operationem subnectit, quò piis ipsa S. Trinitas ita publicaretur, vt tamen impiis & indignis tantum mysterium occultaretur. Quod autem illud, Misereatur nostri, quod Spiritus sancto appropriatur, bis ponitur, in principio videlicet versus, & etiam in fine, (quanquam in Hebræo non nisi semel ponatur) id significat, quòd Spiritus sanctus dupliciter misericordiam & gratiam suam nobis ostendit, primò in anima, deinde etiam in corpore. Nam animam resuscitat à morte peccati, quæ est resurrectio prima: corpus autem à morte, corruptione externa. Hęc est duplex illa misericordia. Nam sine Spiritus sancto nulli

Psal. 32. nulli cōtingit vita animæ, hoc est remissio peccatorum. Verbo enim Domini cœli firmantur, & Spiritu oris eius omnis virtus eorum. Et qui Spiritum Christi non habet, hic non est eius. Deinde sine Spiritu sancto nemo resurget in corpore. Spiritus enim Christi in nobis habitans, suscitabit corpora nostra. Et hæc igitur sit prima consideratio, iuxta primum hunc versum. Cæterum non hîc nobis subsistendum est, sed singula verba exactius discutienda. Nolumus enim opera diuinarum personarum à se inuicem separare, sed in communi omnia & singula verba, de ipsa sancta Trinitate intelligere. Hîc igitur primò obseruādum erit, quid sibi velint tria hæc verba, Misereri, Benedicere, Illuminare, quid in se cōtineant, quînam homines huiusmodi diuinarū operationum participes sint, & quomodo ad ea pertingamus. Et primò quidem nō desunt, qui verbum illud, Misereri, ad pœnitentes referant. Hi enim vel maximè egent misericordia. Verbum, Benedicere, referunt ad proficientes, qui quotidiana benedictione Dei opus habent. Verbum, Illuminare, referunt ad perfectos & exercitatos. Hi enim indigent illuminatione. Quod autem verbum, Et misereatur nostri, in fine versus repetitur

petitur, referunt ad morientes. Et quidem pia sunt hæc. Optima enim pœnitentium oratio est, Deus misereatur nostri: proficiētium verò, Deus benedicat nobis: perfectorum autem, Deus illuminet vultum suum super nos: & morientium, Deus misereatur nostri. Pia, inquam, sunt hæc, Verùm Scriptura sacra non fert, vt diuinas illas operationes ad specialia hominum genera referamus. Nam pronomina illa, nostri, nobis, super nos, manifestè indicant, quæ hîc dicuntur, ad omnes nos pertinere. Non enim dicit, Deus misereatur pœnitentibus: benedicat proficiētibus: illuminet vultum suum super exercitatos. Sed dicit, Deus misereatur nostri: benedicat nobis: & super nos illuminet vultum suum. Omnes enim egemus talium operum Dei. Omnes, inquam, opus habemus, vt Deus nostri misereatur, nos benedicat, vultum suum super nos illuminet: & denique etiam secundò in morte nostri misereatur. Communis, inquam, oratio est, & esse debet, qua quemlibet Christianum, & pro se, & pro omnibus hominibus vti decet. Secundum hoc igitur quatuor bona in hoc versu petimus: quatuor etiam orando de nobis ipsis mala confitemur. Et sic etiam fieri necesse est. Si cupimus Dei

bonorum effici participes, oportet ut inopiam nostram agnoscamus, & cōfiteamur. Quid igitur in primo verbo petimus? Misericordiam. Et quid vicissim confitemur? Nostram miseriam. Quæ est autem miseria nostra? Quòd omnes peccauimus, & destituimur gloria Dei, atque omnium bonorum indigni, omnium autem malorum digni sumus. Quæ est autem misericordia Dei? Quòd remittit peccata. Benignus enim est, & misericors, patiens & multæ misericordiæ, & præstabilis super malitia.

Roma. 3.

Ioël 2.

Hier. 5.

Hoc igitur ante omnia nos docet Spiritus sanctus petere. Et sic etiam necesse est. Quàm diu enim peccata in cōscientiis nostris residere patimur, non est, quòd vel misericordiam, vel benedictionem à Deo speremus. Peccata enim nostra prohibent à nobis omnia bona: ut Hieremias ait. Imò diuidunt inter nos & Deum. Nam alioqui manus eius nondum est abbreviata, ut saluare non possit, Isaia teste. Verus igitur ordo in oratione seruatur, cùm primò dicimus, Deus misereatur nostri. Quomodo enim Spiritus sanctus aliud doceret, quàm certam veritatem? Quid sumus aliud, nisi peccatores? Quid magis nobis necessariū, quàm Dei misericordia? Non docet Spiritus san-

tus sanctus, vt dicas, Non sum, sicut cæteri *Luc. 16*
 hominum, iniusti, raptores, adulteri: ieiuno
 bis in Sabbatho, &c. Non docet, vt peccata
 tua excuses, & extenues: nec vt merita tua
 iactes: sed vt dicas, Deus propitius esto mihi *Ibidem.*
 peccatori. Iam vide, tecumque expende,
 quò nos primùm & breue hoc verbum diri-
 gat: nempe ad nos ipsos, ad conscientias no-
 stras, imò ad malam vitam nostram. Nam
 cum etiam David, omnesque clamare co-
 guntur fideles, Deus misereatur nostri: quid
 nobis faciendum competit tam impiè vi-
 uentibus? Si iustus vix saluatur, peccator, *1. Pet. 4.*
 & impius vbi manebunt? Facile quidem di-
 cere potes, Deus misereatur nostri. Verùm
 multa hoc verbum in se complectitur. Imò
 nullus verbum hoc rectè & cum fructu pro-
 fert, nisi peccata sua & miseriam prius fun-
 ditus agnoscat, sibi ipsi displiceat, de seipso
 desperet, à sola misericordia Dei pendeat,
 peccare desistat, denique ad Deum ex toto
 corde conuertatur. Sic orauit David hoc
 verbum, sic Manasses, sic Daniel, sic Publi- *Dan. 9.*
 canus. Et qui hunc affectum & propositum
 nõ sentit in corde, is frustra vritur hoc ver-
 bo, etiamsi centies in dies, nedum versum
 hunc, verùm etiam totum Psalmum replicet.
 Tunc autè verè efficax oratio exordiùmq;

omnis boni erit, si ex corde processerit.

Et hætenus quidem (quod & aliàs non semel admonui) nihil nobis ita incommo-
dauit, quàm quod nunquàm ex animo di-
cere potuimus, Deus misereatur nostri. Cur
hoc? Quia de peccatis nostris nunquàm ex
animo doluimus, nec vnquàm fuit animus
ea relinquere. Quid igitur prodest verbis
dicere, Deus misereatur nostri? Quomodo
misericordiam sperare possumus, perpetuò
in peccatis & impia vita permanentes? No-
uit quidem Deus ad tempus dissimulare &
parcere. Verùm hæc non est misericordia
illa, quam Dauid hoc loco petit. Non enim
tantum orat, vt Deus ad tempus parcat, pœ-
nàmque differat, sed vt peccatum relaxet,
auferat. Sic igitur exordium hoc Psalmi
subindicat, vnde orationes nostras auspica-
ri debeamus. Si enim ad benedictionem &
illuminationem Dei peruenire cupimus,
oportet vt primò misericordiã quæramus.
Misericordiam autem non consequimur,
nisi miseriam nostram confiteamur, & à
peccatis desistamus. Hinc nos oportet in-
cipere, quantumuis carnali homini durum
& contrarium videatur. Peccata nos oportet
& agnoscere, & emendare: alioqui nihil
boni nobis expectandum erit.

SERMO SECVNDVS.

Vperiore sermone primū ex Psalmo Sexagesimosexto verbum, vt potui, explicauī, vbi Dauid orat, & dicit, Deus misereatur nostri: simūlque probaui, hoc esse verum cuiuslibet orationis exordium. Oportet enim, vt prius in gratiam Dei recipiamur, si cupimus benedictionis esse participes, quā Deus filiis suis promisit. In alio quodam Psalmo *Psal. 79* videtur Dauid orationē suam diuerso modo auspicari. Primò enim petit, vt Deus dignetur è cœlo respicere, seipsum signo aliquo manifestare, potentiāque suam contra hostes populi sui excitare. Cæterum statim quasi per correctionem subnectit, Deus conuerte nos. ac si diceret, Quid est, quòd verum ordinem inuerto, ac primò peto, vt Deus se ostendat in signis & miraculis, contra oppressores nostros, cum digni non simus, vt nobis tam mirabiliter succurrat, quàm diu in peccatis nostris perseueramus? Itaq; Domine Deus, conuerte nos: hoc est, Da gratiam tuam, vt peccata nostra agnoscamus: da nobis oculos, vt videamus, quānam fiat, vt omni sic auxilio tuo destituamur. Da insuper nobis cor, quod odiat peccatum. Da voluntatem à peccatis deinceps

cessandi. Da gratiam, vt verè ad te conuertamur. Domine Deus conuerte nos. Et quid sibi hoc verbo aliud vult, quàm quod hìc dicit, Deus misereatur nostri. Alia quidem verba sunt, sed idem sensus. Vbi iterum obseruandum, quòd Dauid vtrinque in plurali loquitur, hoc est, non de vno aliquo, sed de omnibus. Conuerte nos, Misereatur nostri. Non enim in vnum aliquè vel alterum oculi coniciendi sunt, quasi solus ille vel hic peccarit: quin potius omnes nos in hoc verbo includamus, quemadmodum Scriptura omnes homines sub peccatum cõclufit, vt Deus omnium misereatur, eiùsque gratia in omnibus conspicua fiat. Et hoc sibi vult verbum hoc, Deus misereatur nostri. Vna omnium sit hæc oratio: vna omnium sit hæc confessio. Noli igitur alios digitis notare, & cù Pharifæo dicere: Deus gratias tibi ago, quòd non sum, sicut cæteri hominum, nec sicut hic Publicanus. Sed in hunc modum ora, Deus conuerte nos: Pater dimitte nobis debita nostra: Deus misereatur nostri. In hunc modum de omnibus nobis loquitur scriptura. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, ne vnus quidem, ait Psalter.

Luc. 16.

Matt. 6.

Psal. 13.

Omnes

Omnes student auaritiæ, dicit Hieremias. *Hier. 6.*
 A planta pedis vsque ad verticem capitis *Isai. 1.*
 non est in nobis sanitas, dicit Isaias. Et ite- *Isai. 64.*
 rum: Facti sumus immundi omnes. Ve-
 rum obiiciet Pseudochristianus aliquis,
 Quid opus tot verba in ventum efflare? Si
 enim in tantilla hac oratione salus nostra
 dependet, bene nobiscum agitur. Quam
 facilè enim dictu est, Deus misereatur no-
 stri? quem grauaret tam breuis oratio? Nec
 vlla dies præterit, quin hæc oratio in Eccle-
 sia fiat. Si igitur sola hæc precatiuncula
 sufficit, quid opus est alias addere? Audi
 mi frater. Verè recū bene ageretur, si Deus
 nudis verbis contentus esse vellet. Quo-
 niam autem in Euangelio dicit, Quid vo-
 catis me, Domine, Domine, & non facitis *Luc. 6.*
 quæ dico? Et in alio loco: Non omnis, qui *Matt. 7.*
 dicit mihi Domine, Domine, intrabit in re-
 gnum cœlorum, sed qui fecerit voluntatem
 Patris mei, plus aliquid ad ingressum regni
 cœlorum, vel etiam cōsequendam Dei gra-
 tiam, requiritur, quàm nuda verba. Si vis,
 vt Deus tui misereatur, sepone superbiam
 & pompam tuam: remouè à te adulteria &
 fornicationes tuas: mentiri, decipere, aliá-
 que quibus proximū grauas, longe à te sint:
 blasphemiam, qua Deum tuum dehonestas.

Ephes. 5. Itémque turpiloquium in verbis, scurrilitatem in gestibus, quibus proximo offendiculum prebes, imò & aërem ipsum inficis, fuge, si vis vt credatur tibi quòd ex animo misericordiam Dei quæras. Alioqui non tantùm coram Deo, verùm etiam coram mundo ridiculus eris, si ore dicas, Deus misereatur nostri, re autem ipsa in priùtinis peccatis perseueras, imò in dies peior corruptior, obstinatior efficeris. Verùm híc alius quispiam eiusdem farinae succlamabit, **Quid talia nunc nobis ingeris? Quid opus nobis est oratione?** Iandudum res nostræ melius habere cœperūt. Hostes nostri subacti sunt: Deus nobiscum est: non est quod amplius timeamus. Orent, querulentur, pœnitentiam agant alij, quos adhuc mala premunt. Noli frater ita loqui, vide ne Deum de nouo ad vindictam prouoces. Noli aliorum iudex esse temerarius, aut de pœnis & malis eorum gaudere. Vnusquisque enim Domino suo stat & cadit. Sic autem docet te David orare, Deus misereatur nostri.

Tunc etiam opportunum tempus est sic orandi, cùm videmus, alios, qui iuxta nos sunt, flagellari. Tunc inquam, tempus est, vt fur timeat, cùm videt sui similem suspendio adiudicari. **Quoties enim fur aliquis**

Rom. 14

quis cruci affigitur, omnibus aliis furibus similis pœna intentatur, nisi furari destiterint. Nec aliud nobis persuadeamus, cum Deus nunc hos, nunc illos punit, iudicioque suo premit. Putatis (inquit Christus) Luc. 13. quod hi soli peccauerint, super quos cecidit turris in Siloë? Non, dico vobis: sed nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis. Hæc ideo tam diffusè tamque seriò dicere volui, quòd videam plerosque, posteaquàm timere dedidicerunt, seq; ab hostibus securos putant, multò minùs de emendatione vitæ cogitare, quàm prius. Deus misereatur nostri. Hoc vnum pio homini residuum est, vt sic dicat, orètque. Quandoquidem nemo est, qui in hoc tam pio & planè necessario opere corrigendorum vitiorum sedulam & constantem operam impendat. Et hætenus quidem satis de primo verbo. Hoc vnum si perfectè cordibus nostris inscribere sciremus, quæ restant, ex se ipsis sequerentur. Verùm procedamus in Psalmo. Sic igitur Dauid vltèrius orat:

Deus misereatur nostri, & benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri.] Tria quædam, imò iuxta translationem nostram, quatuor petit Dauid in primo hoc versu, quorù posterius maius quid

habet, & etiam expressius sonat, quàm præcedens. Nam primò oramus pro misericordia: secundò pro benedictione: tertio pro illuminatione vultus Dei super nos: quartò iterum pro misericordia: verùm alia ratione, quàm in exordio. Et de primò quidem audiuius. Nunc secundum accipiamus, & quid sibi velit benedictio Dei inuestigamus. Nec quisquam tædio afficiatur, quòd tam lentè in expositione huius Psalmi progredior, tamque diu primo huic versui inhæreo. Digna enim sunt omnia eius verba, quæ ad viuum executiantur. Deus (inquit) benedicat nos. Hic est verus ordo. Tunc enim fiducialiter Dei benedictionem petere possumus, cùm prius ex corde pro misericordia & remissione peccatorum orauimus. Quemadmodum autem iuxta primũ verbum dixi, ita & circa hoc secundum dico, facile quidem dictu est, Deus benedicat nobis. Multa enim hæc benedictio includit, imò longè plura, quàm vel ipsum verbum præ se ferat, vel simplicitiores quique vel cogitent, vel credant. His enim videtur, quòd benedicere nihil magni adferat: quãdoquidem benedicere apud nos nihil aliud est, quàm bene de aliquo loqui, & bona precari. Hoc autem apud nos solis & nudis

verbis fit. Bona quidem aliis precari sci-
 mus: at non semper dare possumus, quod
 optamus. Nam benedicere nostrum, nihil *Mat. 5.*
 magnum est: quandoquidem & Publicani
 & Ethnici sibi mutuò bona precari pos-
 sunt. Multò autem aliud est, vbi Deus bene-
 dicit. Eius enim benedictio, non verbis tan-
 tum & precatatione fit: sed eius benedicere,
 est benefacere: quemadmodum eius dicere,
 est eius facere. Verbum enim eius est viuum, *Heb. 4.*
 & efficax, & penetrabilius omni gladio an-
 cipiti. Vnde & Dauid, Ipse, inquit, dixit, &
 facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt. Et *Psal. 32.*
 Moses: Dixit Deus, fiat lux, & facta est lux: *Gene. 1.*
 dixit, fiat firmamentum, & factum est, &c.
 Sic & quem Deus benedicat, huic certò be-
 nefacit. Id quod in Abrahamo a pertissimè *Gen. 11.*
 videmus. Benedicam (inquit) te. Statimque
 subdit, qualis futura erat ea benedictio: Ma-
 gnificabo nomē tuum, multiplicabo semen
 tuum, sicut stellas cœli. Faciā te in gentem
 magnam, tibi que & semini tuo dabo ter-
 ram hanc. Ideo magna differentia est in-
 ter benedicere Dei, & nostrum. Cùm enim
 ipse nos benedicat, crescimus: itidem & nos,
 cùm ipsum benedicimus, crescimus. Ipse
 quidem benedictionis nostræ non indiget:
 nos autem benedictione eius carere non
 possu

possumus. Ipse nostra benedictione nec melius, nec maledictione nostra deterius habet. Qui enim Deo maledicit, sibi ipsi nocet. Qui Deum benedicit, seipsum commodo afficit. Tunc nos eum benedicimus, cum eum laudamus, & gratias agimus. Tunc autem ipse benedicit nobis, cum benefacit. Vtrunque ad nostram vtilitatem cedit: Deo nihil ex nostra benedictione accrescit. Ipsi

Psal. peribunt, tu autem permanebis. Cæterum

101. non possumus Deum benedicere, & laudare, atque gratias agere, nisi ipse prior benedicat nos. Imò ideo nos benedicit, vt eum iterum benedicamus, & laudemus. Hunc fructum in nobis quærit. Illud quidem est pluuia, (dicit Augustinus) hoc autem fructus. Quò largius igitur pluuia diuinorum beneficiorum supernè nobis infunditur, eò abundantius fructus diuinæ laudis in nobis succrescunt & augentur. Quò benignius Deus benedictionem suam nobis immittit, eò feruentius, maiorique cum animi hilaritate, nos ei laudes gratiarumque actiones referimus. Obseruandum autem, quòd non vnius generis sunt benedictiones Dei. Benedicit enim Deus & temporaliter &

Prout. corporaliter, & spiritualiter. De temporali
10. benedictione dicit Salomon, Benedictio

Domi

Domini diuites facit. Et Dauid de homine *Pfal. III*
 iusto, Gloria & diuitiæ in domo eius: potēs
 in terra erit semen eius, generatio rectorum
 benedicetur. Et Moyses, Si in præceptis Dei *Deu. 28.*
 ambulaueris & mandata eius custodieris,
 benedictus eris in ciuitate, benedictus in a-
 gro, benedictus fructus ventris tui, & fru-
 ctus terræ tuæ, fructusq; iumentorum tuo-
 rum. Benedicta horrea tua, & benedictæ re- *2. Re. 6.*
 liquiæ tuæ, &c. Hoc modo etiam Deus do-
 mum Obededom benedixisse legitur. De
 eadem benedictione etiam Dauid loquitur,
 cum de Deo dicit, Aperis tu manum tuam, *Pfal.*
 & imples omne animal benedictione. Ad *144.*
 corporalem benedictionem pertinet illud,
 quod Moyses semel atque iterum in prima
 rerum creatione ponit. Benedixit (inquit) *Gene. 1.*
 illis Deus, & dixit, Crescite & multiplica-
 mini. Item quod Dauid de viro pio dicit,
 Ecce sic benedicetur homo, qui timet Do- *Pfal.*
 minum, nempe quòd labores manuum sua- *129.*
 rum manducabit: filiosque, sicut nouellas *Pfal.*
 oliuarum, in circuitu mēse suæ videbit. Eò *127.*
 dem pertinet, quod Moyses ait, Si in præcep- *Deu. 28.*
 tis Dei ambulaueris, auferet à te Dominus
 omnem plagam Aegypti, &c. De spiri-
 tuali autem benedictione ita scribit Paulus: *Ephes. 1.*
 Benedictus Deus, & Pater Domini nostri
 Iesu

Iesu Christi, qui benedixit nos in omni spiri-
 rituali benedictione in cœlestibus in Chri-
 sto: sicut elegit nos in ipso ante mundi con-
 stitutionem ; in quo habemus redemptio-
 nem in sanguine eius , nempe remissionem
 peccatorum, secundum diuitias gratiæ eius,
 quæ superabundauit in nobis. Hæc est bene-
 dictio Dei spiritualis. De qua & Abrahamo
 Ge. 22. dicebatur, In semine tuo benedicentur om-
 nes tribus terræ. Hanc benedictionem spi-
 ritualem hîc petit Dauid: quamuis etiam a-
 liæ dona Dei sint, sed talia dona, quæ etiam
 malis & impiis dat. Non enim soli boni
 temporalia bona, sanitatem corporis, vxo-
 res fœcundas, filiorum copiam, &c. habent,
 verum etiam mali & impij, licet non sem-
 per. Vult enim Deus hæc externa tempora-
 lia & corporalia dona permista habere. Dat
 ea piis & impiis : aufert etiam ea piis & im-
 piis. Ideo autem ea permista esse vult (in-
 quit Augustinus) quia si solis bonis ea da-
 ret, cogitare possent impij, quod etiam
 ipsos oporteret pro solis temporalibus Deo
 seruire. E diuerso, si solis malis talia bona
 daret, fieri posset, vt etiam boni in studio
 pietatis languerent, ne scilicet huiusmo-
 di bonis destituerentur. Ad eundem mo-
 dum si solis malis temporalia hæc auferre-
 tur,

tur, sibi ipsis persuasuri essent, se iam in amissione temporalium omnem aliam poenam euasisse, nec quicquam, illis amplius timendum esse. Quòd si solis bonis auferrentur, possent iterum tardiores fieri ad pietatem, quasi frustra laboraturi. Ob hanc igitur causam Deus temporalia hæc bona ita permiscet. Bonis ea dat, vt sit, quo se ipsos in peregrinatione sua consolentur, ne omnino deficient. Malis ea dat, vt ea beneficentia ipsos ad poenitentiam prouocet: & vt piecò diligentius spiritualia & *Roma. 2* æterna bona quærant, quæ cum malis non habent communia. Ad eundem modum aliquando piis aufert temporalia, vt probentur, an cum sancto Iob dicere possint, *Iob. II.* Dominus dedit, Dominus abstulit. Item, Si *Iob. 2.* bona suscepimus de manu Domini, mala quare non sustineamus? Sic & malis aliquando aufert temporalia, vt etiam in hac vita iram Dei sentiant. Quandoquidem igitur Deus solus, etiam hæc externa & temporalia dat & aufert, non incongruè benedictio eius nominatur, cùm ea dat: maledictio autem, cùm ea aufert. *Rom. 8.* Quamuis propriè loquendo, solis piis benedictio Domini fit. Illis enim omnia cooperantur in bonum. Impiis autem etiam ea, quæ bona

bona sunt, plerunque cedunt in malum. Ediuerso solis impiis maledictio est, cum Deus eis temporalia aufert. Bonis autem non est maledictio, quia maiora adhuc bona à Deo habent & meliora. Eorum benedictio est spiritualis, & eam potissimum quærunt. Hac enim spirituali benedictione solos amicos benedicit. Et de hac benedictione vel maximè loquitur Dauid hoc loco, quod vel hinc colligitur, quòd non tantum benedictionem, verum etiam illuminationem vultus Dei petit. Nihilo fecius tamen possumus hanc Dei benedictionem, etiam ad temporalia & corporalia bona referre. Nam & ipsa Deus dat, vt sunt pax, securitas, sanitas, prosperitas, copia victualium, frugifera tempora, &c. Sic etiam Scriptura frequenter de benedictione Dei loquitur, vt etiam supra memoratum est. Sicut enim & Dauid ait,

Psal. 28. Saluum fac populum tuum Domine, & benedic hæreditati tuæ: Et rege eos vsque

Ge. 27. in seculum. Et Isaac ad Esau: In rore cæli & pinguedine terræ erit benedictio tua.

Ad eum modum possumus etiam hanc Dauidis precationem intelligere, Deus benedicat nobis: hoc est, dignetur à no-

Deu. 28. bis auferre omnes illas maledictiones, quas
in lege

in lege imp iis cōminatus est: ediuerso autem omnibus illis benedictionibus exhilarare, quas in eadem piis pollicitus est. En omnia hæc in se comprehendit, quod Dauid dicit, Deus benedicat nobis. Quid autem & nobis, & Ecclesiæ sanctæ Dei melius facere possemus, quàm sic orare? Itaque verbum hoc hodie cordi inscribamus, Oremus pro benedictione Dei, ita tamen, vt quemadmodum dixi, præcedētium verborum non obliuiscamur. Nisi enim prius misericordiam & gratiam consequuti fuerimus, ad veram benedictionem peruenire non possumus. Imò quamdiu in peccatis manserimus, externa illa benedictio nihil aliud nobis erit, quàm vera maledictio, vt & supra indicatum est. Et hæctenus igitur de benedictione externa.

SERMO TERTIVS.

IN Psalmo Sexagesimosexto ita nos orare docuit sanctus Dauid: Deus misereatur nostri, & benedicat nobis. Circa quæ verba etiã paucis ostendi, quid sit, & quatenus se extendat benedictio illa Dei. Itẽmque quòd non in nudis verbis, sed omnigenis benefi-

eiis constet. Quot enim modis homini bona obuenire possunt, tot modis etiam Deus nobis benedicit. Quatuor autem modis homini bona cōtingūt, in corpore, in rebus externis, in anima, & in æterna beatitudine. Itaque etiā benedictio quadruplex est: quod & superiori sermone subindicaui.

Neesse est autem, vt in his benedictionibus à Deo petendis verum ordinem seruemus. Spiritualia & æterna prius quærēda sunt, quàm temporalia & corporalia. Primùm (inquit) quærite regnum Dei, & iustitiā eius, & hæc adiiciētur vobis. Nam temporalia & corporalia bona etiā malis dantur, verùm ita, vt in spiritualibus & æternis partem nullam habeant. Id quod in

Matt. 6

Gen. 25

Gen. 21

Abraham præostensum fuit, qui filiis concubinarum dedit munera, filio autem suo Isaac reseruauit hæreditatem. Item Abraham ancillæ filium domo eiecit: solum autem Isaac secum retinuit. Ediuerso Deus aliquando etiā filiis suis tēporalia & corporalia aufert, eos in varias tribulationes coniicit, premit inopia, affligit cruce, variisque morbis & incommodis. Interim tamen spiritualibus & cœlestibus bonis quā cumulatisimè eos perfundit. Id quod pulchrè videtur in Lazaro illo mendico, quo

Luc. 16

nihil

nihil miserius erat corā mundo, siue corpus, siue temporalia spectares. Interim tamen coram Deo tātus, tāmque diues erat, vt moriens etiam ab Angelis portaretur in sinum Abrahæ. Eodem modo & Petrus cum Ioanne adeò nihil temporaliū bonorum habebant, vt Petrus audenter diceret, Argentum & aurum non est mihi. Interim tamen bonis spiritualibus ita abūdabat, vt diceret, Quod autem habeo, hoc tibi do: in nomine Iesu Christi surge & ambula. Ad eum modū etiam Paulus de se aliisq; credentibus dicit: Videmur quasi nihil habentes, & tamē omnia possidentes: quasi egen-
tes, sed interim multos locupletantes, &c.

*Acto. I**2. Cor. 6*

Hæc autem Pauli verba Diuus Augustinus in expositione admodum pulchrè extendit. Quid differs (inquit) conuersionem tuam ô homo? Quid times, miser, hæc temporalia relinquere, si bonus es? Suo certè tempore ea relinquant oportet, etiam si malus maneat. Si bene & piè viuēs ea perdis, en is per seipsum te consolari dignabitur, qui ea tibi abstulit. Si arca tua auro vacua est: at cor tuū plenū est fide, foris pauper es: at intus diues. Thesaurū & diuitias tuas tecum portas, etiam si è naufragio nudus euaderes. Multò autem aliter se res ha-

bet cum impiis. Hi enim cùm temporalia amittunt, duplex damnum patiuntur. Nam simul & domus, & cōscientiæ eorum, à bonis vacuæ manent. Externè nihil habent, quo inopiam suam sublevent: internè illis deest, in quo requiescant. Et cur hoc? Quia in æstate non collegerunt, aut importarunt escas exemplo formicarum, ad quas eos Salomon remittit. Tunc autem æstatem esse tibi persuadeas, dum sanus es, dum omnia prosperè tecum aguntur, dum tempus & otium habes, dum diuitem & felicem te sentis. Hic tibi laborandum est, cibi que spirituales importandi, vt etiam in hyeme, hoc est, cùm aduersa ingruunt, cùm morbi corpus occupant, cùm vxor, & filij, aliique necessarij moriuntur, nihilq; externæ cōsolationis vsquã videtur, &c. à fame securus sis.

Pro. 6

Isai. 28

At nihil horum cogitant aut agunt mundani. Persuadèn t enim sibi ipsis, semper duraturam æstatē, hoc est, temporalem prosperitatem. Putant enim se iam foedus pepigisse cum morte & inferno: dicunt que, Non veniet super nos malum, Longè aliter agit pius quisque in æstate, hoc est, dum tempus & fortuna arrident: præparat sibi cibos in futuram hyemem, hoc est, tempus aduersitatis. Adit Ecclesiam; audit verbum Dei:

orat

orationi incūbit: laudibus Dei insistit: se-
cum cogitat & ruminat, quod è scripturis
audit, idq; cordi inscribit, &c. Hoc enim
est exemplo fornicarum in æstate impor-
tare escas. Quòd si hyems, hoc est, tempus
aduersitatis inciderit, statim recurrit ad id,
quod importauerat, quod legerat, quod
audierat: illic suã inuenit consolationē, &
cum alij eum iudicant miserū, & ab omni-
bus derelictum, ipse internè bonorū spiri-
tualium dulcedine fruitur, &c. Hoc itaque
est, quod Paulus de credētibus dicit: Quasi *2. Cor. 6*
tristes, semper autem gaudentes, &c. Non
igitur satis est, vt tēporalia quæramus: nec
satis nobis esse debet, cū ea habemus. Ea
enim benedictio non semper manet. Deus
enim temporalia, & dat, & aufert. Id quod *Iob 1*
in Iob videmus. Spiritualia igitur quæra-
mus, quæ manent, etiam si temporalia per-
eunt. Hæc Augustinus tot verbis, verūm
non inanibus, in hunc Psalmum scripsit.
Atque hoc id ipsum est, quod in Dauide
nunc sequitur:

Illuminet vultum suum super nos.] Hic vi-
des, quòd etiã David non quancunque be-
nedictionem à Deo petit, verūm adiectio-
ne huius verbi, non obscure subindicat,
qualem benedictionem velit, ne quis suspi-

cetur eum solam benedictionem temporalem desiderasse, vt ipse oblitus spiritualium bonorum ad sola temporalia animum intēderet: id quod Christiano homini minimè omnium competit. Nostra enim spes non in terrenis & visibilibus, sed in spiritualibus, & æternis bonis sita est. No-

Matt. 6

lite (inquit Christus) thesaurizare super terram, thesaurizate autem in coelis. Spes

Roma. 8

enim quæ videtur, non est spes. Et Paulus ait: Et quæ videntur, temporalia sunt: quæ

2. Cor. 4

autem non videntur, æterna. Vis igitur

scire, quibusnam rebus, præter temporalia illa opus habeamus? Vt Deus illuminet vultum suum super nos. Hæc est benedictio il-

la, qua Deus solos bonos, solos amicos perfundit. Hæc magni nobis æstimari debet. Ad hanc enim ne comparari quidem

meretur quicquid est, quod Deus malis dat, quantumuis magnum ac speciosum appareat. Beatum dixerunt populū, cui hæc,

Psa. 143

hoc est tēporalia, adsunt. Quia enim Deus

Matt. 5

natura bonus est, solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos &

iniquos, datque omnibus affluēter & nulli improperat. Imò omne animal implet be-

Psa. 103

nedictione. Quin & lumē vultus sui etiam super pecora illuminat: nam & ipsa vident

lucem

lucem huius mundi. Beati autem mundo *Mat. 5*
 corde: nam hi soli Deum videbunt. Et bea *Psalms*
 tus populus, cuius est Dominus Deus eius. 143.
 Et beati omnes, quos Deus oculo gratiæ
 suæ respexerit. Hoc quærebat David. Hoc
 est lumen diuini vultus, ad quod respicere
 impij non possunt. Tollatur impius (ait Isa *Isaie 26*
 ias) ne videat gloriam Dei. At dicis: An
 non habemus lumen naturæ, rationem vi-
 delicet & intellectum? Quemadmodum
 David ait: Signatum est super nos lumen *Psalms 4*
 vultus tui. Et Paulus etiam de gentilibus *Roma. 1*
 & idololatræ: Quod notum est Dei, mani-
 festum est in illis. Deus enim illis manife-
 stauit. Adeo vt etiam lumine naturæ, citra
 aliquam vltiorem illuminationem, ex
 ipsa creatura, perque ea quæ facta sunt in-
 uisibilia Dei, hoc est, ipsius sempiternam
 virtutem & diuinitatem cognoscere po-
 tuissent. Quid igitur necesse est, vltiorem
 lucem & illuminationem à Deo petere?
 Ad hoc respondeo. Certum quidem est,
 quod homini in prima creatione lumen
 quoddam inditum est, & tale quod nulla
 alia visibilis creatura habet: per quod etiã
 multò longius videt, quàm aliæ creaturæ
 terrestres. Ceterùm per originale pecca-
 tum hoc lumen adeo tenebris obductum

*Isaie 5**Psal. 26**Psal. 30**Psal. 17**Psal. 11**Mich. 7**Sapiē. 7*

est, indiēsque per actualia peccata magis & magis obscuratur, vt admodum paruū sit & penè nihil videat in rebus diuinis. Frequenter enim bonū esse iudicat, quod malum est: & quod malum est, iudicat bonū, quod amarum est, dulce: quod dulce, amarum. Tenebras iudicat esse lucem, & lucem tenebras. Amat & amplectitur, quod malū est, fugit & odit, quod bonum est. Ideo pius homo iuxta hoc lumen, quod ita fallit, aliud lumen quærit, idque desuper: dicitque cum Dauide: Dominus illuminatio mea, & salus mea. Et iterū: Illustra faciem tuam super seruum tuum. Et iterum: Tu illuminas lucernam meam Domine: Deus meus illumina tenebras meas. Et iterū: Illumina oculos meos, ne vnquàm obdormiam in morte. Et cum Michea: Cū sederō in tenebris, Dominus lux mea est. Et cū Sapiente: Da mihi Domine sedium tuarum asstricticem sapiētiam, vt mecum sit, & mecum laboret, &c. Hoc lumen etiam David hīc petit, cū dicit, Illuminet Deus vultū suum super nos. Quòd autem nō simpliciter dicit, Deus det nobis lumen suum, aut illuminet nos: sed, Illuminet vultum suum super nos: non intelligendum est, quasi facies aut vultus Dei nō semper luceat, aut quòd orati

orationibus nostris hoc efficere possimus. Nequaquam. Nū oramus pro Deo, sed pro nobis, nec dicimus, Domine illumina vultum tuū: sed addimus, Super nos: vt sit sensus huius verbi, Dominus illustret nos vultu suo, splendorēque lucis suæ: faciēmq̃ suam ad nos vertat, vt & nos per splendorem vultus sui illuminemur. Quemadmodum enim sol cū in ortu suo radios suos diffundit, etiā nos illuminat, vt videamus, qui prius in nocte & meris tenebris eramus: ita & diuinus ille splendor & lumen vultus Dei nos illuminat. Quādiu enim nihil, nisi naturæ lumen habemus, certò in tenebris ambulamus: somnia & opiniones nostras sequimur, non veritatem: contendimus esse, quod non est: erramus tum vel maximè, cū recta via nos incedere putamus. Ratio enim nostra, vbi nimium ei tribuimus, sæpe nos abducit à regiā via in magnos & pudēdos errores, quemadmodum in plerisque doctissimis viris Ecclesia Catholica ante nos vidit, & nos etiam nunc videmus. Hos enim nihil aliud fefellit, quàm quòd rationi, propriæque imaginationi plus crediderunt, quam verbo Dei. Vbi autem lux illa diuina desuper infunditur, illic videt homo, quod prius non vi-

debat: imò videt rationem suam, si sola sit, in rebus diuinis meras tenebras esse. Hic cogimur dicere, quod paganus ille dicebat, Hoc tantum scio, quod nescio. Quin & Paulus, etiam post perceptam lucem illam diuinam, nihil se arbitrabatur scire, nisi lesum crucifixum. Imò si lumen illud cœleste desideras, necesse est, vt lumini rationis tuæ diffidas: Qui vult (inquit) sapiens esse, stultus fiat, vt sit sapiens. Et quid multis opus est? Qui lumen illud cœleste desiderat, is rationem & intellectum suum captiuare studeat in obsequium Christi. Ratio enim nostra in diuinis se sola nihil agit, nisi lumen vultus Dei infundatur de super. Illuminet (inquit) vultum suum super nos. Quod est autem lumen illud vultus Domini (nam hoc solum quærit & petit Dauid) nisi Christus Iesus Dominus noster, quem Paulus nominat splendorem gloriæ Dei, & figuram substantiæ eius, & qui candor est lucis æternæ, speculumque sine macula? Hæc est vera illa lux, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Vnde & de se ipso dixit: Ego sum lux mundi. Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Et iterum: Qui videt me, videt & patrem meum

1. Cor. 2

1. Cor. 3

1. Cor. 10

Hebr. 1

Sap. 2

Ioan. 1

Ioan. 8

meū. De hoc lumine etiam Prophetæ vati- *Mal. 4*
 cinati sunt. Sic enim in Malachia legimus:
 Vobis autem timentibus Deū, orietur sol
 iustitiæ. Et in Isaia: Habitantibus in regio- *Isaie 9*
 ne vmbre mortis, lux orta est eis. Et in Da-
 uide: Domine in lumine vultus tuiambu- *Psal. 88*
 labunt. Et iterū, Da mihi intellectū & scru- *Psal. 118*
 tabor legem tuam, & exquirā eam semper.

Quod si quæras, ob quam causam Chri-
 stus lumē dicat ur, & quomodo illuminet:
 respōsio in promptu est, quod per Spiritū- *Ioan. 14*
 sanctum hoc facit. Ipse inquit docebit vos
 omnia. Et iterum: Ipse me clarificabit, testi- *Ioan. 16*
 moniū inque perhibebit de me. Pro hoc lu-
 mine David etiā in alio loco suspirat. Spi- *Psal. 50*
 ritum sanctum (inquit) tuum ne auferas
 à me. Hoc igitur lumen vultus Dei, nem-
 pe gratiam & illuminationem per Chri-
 stum, David hic petit. An non autem ti-
 bi videtur, quod etiam hæc oratio hoc
 tempore necessaria sit? Quid enim su-
 mus, quid scimus? Quid possumus, ci-
 tra gratiam & illuminationem Spiritus-
 sancti? Illuminet igitur piissimus Deus
 hunc vultum, aut potius faciem suam su-
 per nos, (quæ Christus est) vel ipso teste,
 cum dicit, Qui videt me, videt & Patrem *Ioan. 14*
 meum. Cæterum quod in fine repe-
 titur

titur verbum illud, Et miseratur nostri: in Hebræo quidem (vt & suprâ dixi) non habetur: nō tamen temere & sine causa in translatione nostra adiunctū est. Non enim ex meritis nostris, sed ex sola gratia est, quòd Deus nobis remittit peccata, quòd benedixit, quòd lumen vultus sui nobis manifestat in Christo. Omnia hæc soli gratiæ Dei adscribenda sunt. Et ob eā causam tam in exordio, quàm in fine huius primi versus, misericordiæ Dei mentio fit. Faxit Deus, vt ab eadem nunquàm excidamus, Amen.

SERMO QVARTVS.

Rimum huius Psalmi versiculum, præcedentibus tribus sermonibus vtcunque explicauī, causam assignando, cur David primò omnium misericordiã petat, & petere doceat: deinde quid sibi velit eo verbo, quo dicit, Deus benedicat nobis: postremò, quid etiam tertium verbū in se contineat, quo dicit illuminet vultum suū super nos. Duobus enim modis verbū hoc intelligi potest: Primò vt sit sensus, Illuminet vultū suum super nos, hoc est, aperiat nobis oculos, mētēq; nostrā illustret, vt videamus imaginem eius in nobis, quasi diceret,

Domini

Domine impressisti nobis vultū tuum: fecisti nos ad imaginem tuā: quæ tamen in multis hominibus per peccatum obfuscata est. Pauci etiam sunt, qui hanc Dei imaginem in seipsis agnoscant. Indignum autē est, vt tua imago in tenebris deliteſcat, vt nec videri nec agnosci possit. Itaque ô Domine Deus, emitte super nos radiū sapientiæ tuæ, depelle à nobis tenebras nostras, vt imago tua in nobis fulgeat, & vt agnoscamus nos ad imaginem tuam factos. Tu enim es, qui illuminas lucernas nostras. *O Psal. 17*
 Deus noster illumina tenebras nostras. Si imago tua, (quod ingenuè fatemur) in nobis deturpata est, vt eā non exprimamus, quemadmodum probos, & minimè degeneres filios decet, tu eam per gratiā & Spiritum tuum restituere digneris, &c. In hunc modum Diuus Augustinus verbum hoc intellexit, & exposuit, & quidem satis piè: quanquàm, vt præcedenti sermone dixi, ab aliis intelligatur de lumine illo, quod illuminat omnē hominē per aduentum suū in hunc mundū. *Ioan. 1*
 At dicet quispiā: Quid nobis hoc lumine opus est? An nō sol externus hoc præstat, vt omnia videamus? An nō acutè cernit homo? quid enim tā abstrusum, tam subtile in rebus externis, quod

quod non indagauerit, & inuenerit ratio humana? Eaque indies noua & nunquam uisa in lucem profert tãto acumine & subtilitate, ut nemo satis mirari possit tantum lucis rationi humanæ inditum esse. Quid igitur opus est, aliud lumen è cœlis quærere? Audi quid Dauid ulterius dicat:

Vt cognoscamus in terra viam tuam, in omnibus gentibus salutare tuum.] Ad hoc (inquam) egemus lumine vultus Dei, ut & via & salutare Dei in omni terra, & in omnibus gentibus cognoscantur. Terra enim extra cognitionem Dei plena est tenebris & cæcitate. Et cum Dauid hæc diceret, Deus in sola Iudæa, & apud Iudæos notus erat. Ceterum pio homini satis non erat, quod ipse cum populo suo viam & salutare Dei videbant & cognoscebant: sed optabat & orabat, ut eadem etiam omnes homines in omni terra viderent & cognoscerent.

Psal. 75

Atq; hîc vides, quàm multo aliter affectus fuerit sanctus Dauid, quàm nûc nostri Iudæi sunt, qui sibi solis Deû vëdicât, nobis inuidēt & indignos putât, ut cum ipsis viã & salutare Dei cõgnoscamus: maluntque perire, quàm nos in cõmunionẽ tãtorũ bonorũ recipere: datãque opera extra viã currunt,

runt, ne nos viæ comites habere cogantur: malūt denique oculos claudere, vt salutare Dei non videant, quàm pari vt nos ea gratia fruamur. At non sic agit pius David: imò orat & petit, vt via & salutare Dei vbi- que & ab omnibus etiã gentibus cognoscãtur. id quod certò pię mētis indiciũ est, quẽ admodũ & aliis inuidere salutem, maxime impietatis nota est. Nec te moueat, quod hic idẽ David, aliique Prophetę, & pij homines, aliquando contra gentes orasse leguntur, vt exterminarentur & perirẽt. Sic David alicubi orat: Effunde irã tuã in gentes, quę te nõ nouerũt, & in regna, quę nomen tuum non inuocauerunt. Ad eundem modum orabat & sancta illa Iudith cõtra Holophernem & Assyrios: Erige Domine brachium tuũ, sicut ab initio, & allide virtutem illorum, in virtute tua: cadat virtus eorũ in iracundia tua, &c. Similia his multa inuenies in Scriptura sacra: quę tamẽ vt dixi, te mouere nõ debent. Non enim sancti ex vindictę cupiditate sic orarũt, sed vt blasphemias impiũque factis eorum finis imponeretur: quandoquidem ipsi in animum non inducerent à talibus desistere. Hic autem David longè aliter orat, nempe, vt etiam gentes Deum, salutarẽque eius

*Psal. 78**Iudi. 9*

eius cognoscant, ad suam ipsorū salutem.

Psal. 81

Videamus igitur, quænam sit Dei via, & quod salutare eius. Nemo enim dubitare potest, quin magnū quid in his duobus situm sit, quandoquidē David ea de causa lumē è cælo petit, vt mundus hæc cognoscere possit. Et reuera sic est. Nam mundus cum omni ratione sua neutrum ex his vel videre, vel indagare potest. Nescierunt, (inquit David) nō intellexerūt, in tenebris ambulant. Obserua autem, quòd hîc metaphora illa vtitur: quæ admodū frequēs est in Scripturis, vt per viam intelligatur certum cuiusque consilium, & propositū hoc vel illud faciendi, sic vel sic viuendi, in hoc vel illo perseuerandi. Quicquid igitur homo ita apud se cogitat, proponit, agit, perficit, via eius dicitur in Scripturis: hinc nimirum similitudine sumpta, quòd sicut quis viam ingressus, quæ sibi bona videtur, & qua id, quod quærit, se adepturū sperat, constanter pergit, nec facilè se auocari patitur, donec ad locum destinatum veniat: ita & homo quicquid apud se cogitat, proponit, pro bono ducit, hoc exequitur, illucque omnes suos cogitatus, verba & opera dirigit: nec cessat, aut auelli se patitur, donec quod quærit, consequatur. Et quem

quemadmodum super terram peregrinantibus multæ viæ occurrunt, quarum hæc quidem lata & spatiosa, illa autem angusta est, nec ad vnum locum omnes tendunt: ita & variæ dissimilésque sunt hominum cogitationes, proposita, consilia, verba, & opera. Habent enim impij viam suam, in qua ambulant, quæ nihil aliud est, quàm eorum cogitationes, consilia, proposita, conatus, verba, & opera, quibus occupantur. Atque hæc est via impiorum, de qua David, Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra derisorum non sedit. Et in fine Psalmi: Iter impiorum peribit, hoc est, Et vita eorum, & quicquid agunt aut instituunt, in interitum ibit. De hac via peccatorum passim fit mentio in scripturis. Sic enim & David in alio loco dicit: Contritio & infelicitas in viis eorum. Et Hieremias: Quàm vilis facta es iterans vias tuas! Et sapiens in persona impiorum: Lassati sumus in via iniquitatis. Deinde etiam pij habent vias suas, hoc est, consilia, cogitationes, conatus, verba & opera, verùm longè ab impiorum consiliis & operibus diuersa. Impiorum enim viam nominat Scriptura viam iniquitatis, & viam

*Psal. 1.**Psal. 13.**Hier. 2.**Sapie. 5.**Psa. 118*

mortis: piorum autem via, dicitur via mandatorum Dei, via vitæ, via iustitiæ, via veritatis. De hac piorum via in Dauide multa legimus: vt cùm dicit, Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Et *Ibidem.* iterum: Nouit Dominus viam iustorum. hoc est, sicut ipsos nouit & fouet, ita & omnis eorum vita & actiones illi placent. Præterea in Scriptura sacra etiam legimus de viis Domini, quæ nihil aliud sunt, quàm ipsius propositum, ipsius consilia, decreta, cogitationes & opera. Sic in Isaia dicit: *Isa. 55.* Non sunt viæ meæ viæ vestræ, &c. Et in *Exe. 18* Ezechiele: An non sunt æquæ viæ meæ, & nõ magis viæ vestræ prauæ sunt? Et in *Psa. 24.* Dauide: Omnes viæ Domini misericordia & veritas. In hunc modum etiam hic per viam Domini nihil aliud intelligere debemus, quàm ipsius volûtatem, beneplacitũ, præcepta, consilia, & opera. Sensus igitur verbi huius est, O Domine Deus, quia multæ viæ in mundo sunt: (habent enim impij viam suam, quæ tamen nihil est, quàm tenebræ & non lux: habent pij viam suam: habent hæretici vias suas: habent auari, ambitiosi, luxuriosi, vias suas: & vt semel omnia dicam, habent omnes homines suas proprias vias, cõsilia, adinuẽtiones, & cui libet

bet videtur sua via optima & certissima esse, cum tamen nulli earum tutò se quis committere possit.) tu itaq; illumina vultum tuum super nos, ut cognoscamus viam tuam, quæ ducit ad te, viam quam nos ambulare iussisti: ut *Prov. 4.* non eamus per vias tenebrosas peccatorum, quæ ducunt ad perditionem. Cæterum quæ sit certissima illa via Dei, ex Evangelio discimus, ubi Christus ait: Ego sum via veritas & vita: Nemo venit ad patrem nisi per me. Itemque; Ego sum ostium: per me si quis introierit, saluabitur. In hac via non corporalibus, sed spiritualibus gressibus, nos incedere oportet, fide scilicet in Deum, & charitate in proximum. Hæc est via Domini, ambulate in ea, dicit Isaias. *Isa. 30.* Tunc itaq; cognoscimus viam Domini, cum Deus secundum bonitatem suam, nos dirigit in veritate sua: hoc est, cum in fide incedimus, ex fide vivimus, vitam Deo dignam agimus, omnia ex sincera fide citra omnem simulationem facimus, & in omnibus cogitationibus, consiliis, conatibus, operibus, nihil aliud quam Deum quaerimus. Hoc est cognoscere viam Domini. Hoc petit David, nec pro se tantum, sed pro omnibus hominibus: O Domine (inquit) da lumen tuum, ut videamus, quod omnes viae nostræ nihil

sunt, imò ducunt ad mortem. Da vt cognoscamus tuam viam, & in ea ambulemus, vt te tuamque voluntatem cognoscamus, & amplectamur, & impleamus: tuæ inspirationi, consilio, verbo locum demus, & non inspirationi Dæmonū, mundi, & carnis, vt cognoscamus viam tuam in terra, quemadmodum cognoscitur in cœlis, vbi tu solus es omnia in omnibus. Hoc igitur vnū est, quod Dauid in hoc versiculo petit, & petere nos docet. Alterum est, quod statim subnectit, In omnibus gentibus salutare tuū. Hoc autem idem est cum eo, quod præcedit: verū aliquātò expressius rem ipsam explicat. Christus enim & via & salus nostra est, hinc Simeon ille Euangelicus ipsū in vlnis suis gestans, Viderunt (inquit) oculi mei salutare tuum. Et Deus ipse, Posui te in lucem gentium, vt sis salus mea vsq; ad extremum terræ. Qui igitur viam Domini cognoscere cupit, Christū apprehendat. Qui enim Christū non cognoscit, is nec salutem, nec viam ad Deum videt. Ideo Dauid vtrunque connectit, petitq;, vt hæc via & salus Dei, nō in terra solū, sed in omnibus gentibus cognoscatur. Vbi iterum videmus veram charitatem, imò latitudinem charitatis, quæ se extendit ad omnes homines,

nes, in omnes fines terræ. Ipsi quidem Dauidi & via & salutare Dei manifestata fuerant: verum propria salute non contentus, optabat ut alij quoq; homines hoc ipsum, quod ipse viderat, videre possent. Et quid melius magisque necessarium etiam nos optare petere & orare possemus, quam ut omnes homines viam & salutare Dei cognoscerent? Per hoc enim nobis vnde quaque consultum, omniaque sublata essent, quæ nos hactenus erga inuicem exacerbauerunt, & tantum nos in mutuas cædes incitarunt. Non enim aliam video causam huius tantæ tamque diutinæ inter nos dissensionis & discordiæ, quam quod non omnes cognoscimus viam & salutare Dei. Nemo quidem non videtur sibi & viam, & salutare Dei egregiè cognoscere: plerumque autem nos ipsos fallimus. Si enim omnes viam Domini cognosceremus, non tantum impietatis, iniustitiæ & turpitudinis, imò nihil eorum de quibus Paulus Gal. 5. & 2. Timot. 3. conspiceretur. Quod si etiam omnes homines salutare Dei, hoc est, Christum agnoscerent, non tot erroribus, superstitionibus, abusibus sordidatam videremus Ecclesiam. Imò si omnes Christum agnoscerent, nullus iam vel Iudæus vel hæreticus esset, sed

Ioan. 10. vnum ouile & vnus paster. Itémque vnus
Ephē. 4. Domins, vna fides, vnum Baptisma, vnus
 Deus, & Pater omnium, qui esset super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis. An nō autem Ecclesiæ optimè consultum esset, si hæc nostro tempore contingerent? Homines quidem suis consiliis hoc nunquam efficient. Eò fortius igitur cum Dauide clamemus, Deus illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri: vt cognoscamus in terra viam tuam, in omnibus gentibus salutare tuum. Hæc oratio ad reformandam & repurgandam Ecclesiam non nihil efficere posset, &c.

SERMO QUINTVS.

Irca secundum Psalmi sexagesimiseptimi versum, præter ea, quæ annotaui, etiam hoc obseruandum est, quòd in eo versu personam mutat. Cùm enim in exordio Psalmi, quasi cum aliis de Deo in tertia persona loqui cœpisset: Deus (inquit) misereatur nostri: nunc in hoc versu ad Deum conuersus cum ipso in secunda persona, quasi coram positus, ipsùmque præsentem videns, loquitur. O Domine (inquit) da vt cognoscamus viam tuam in terra &c. Atq; hæc mutatio personæ valde frequēs est in Psalmis propter

pter affectus, desideria & commotiones,
 quas Spiritus sanctus in cordibus fidelium
 excitat: quemadmodum etiam in nobis
 ipsis experimur. Cū enim de Deo cogi-
 tamus, loquimur, audimus, aut legimus,
 continere nos non possumus, quin vel co-
 gitemus vel dicamus, O Domine, quā *Thre. 3.*
 bonus es sperantibus in te! Quā suavis *Sap. 12.*
 est Spiritus tuus, his qui diligunt te!
 Quis tibi non credat, tēque amet timeat-
 que? Quid est homo, quōd memor es eius, *Psal. 8.*
 aut filius hominis, quia reputas eum? Quis
 sum ego, & domus patris mei, quōd mihi *2. Re. 7.*
 tanta polliceris? Hæc est personæ mutatio.
 Nec quisquā pius est, qui hoc non in seipso
 experiatur. Hoc ipsum etiam hīc vide-
 mus in Dauide. Totus hic Psalmus spirat
 deuotionem, bonos affectus, & commo-
 tiones internas. Non igitur mirum, quōd
 Dauid nunc aliis de Deo prædicat: statim
 autem, quasi aliunde rediēs, cum Deo ipso
 loquatur. Certissimum enim indicium est,
 quod non ex frigido corde de Deo locu-
 tus, quemadmodum nos facimus, qui
 ipsi Psalmos & cantamus & legimus, sed
 plerunque sine feruore Spiritus & deuo-
 tione, imò cū tædio & fastidio. Dauidis au-
 tē verba ex magno feruore Spiritus proce-

debant, nihilque aliud præ se ferebant, nisi deuotionem & ardorem animi. Quemadmodum de Deo externè loquebatur, ita & in corde sentiebat. Atque hoc demum est Psalmos cum fructu canere. Hoc cui datum est, non mirabitur Dauidẽ toties personã mutasse: quin potius & ipse similia faciet. Verum de his satis. Nam & residua huius Psalmi verba discutienda nobis sunt. Audiuius igitur, quam ob causam Dauid ante omnia hoc optauerit, ut Deus nostri misereatur, nõsq; benedicat, & illuminet: nõpe ut cognoscatur via & salutare eius: idq; nõ in vno loco, aut vno populo, sed in omni terra omnibúsque gentibus. Nullum autem ex his verbis frustra positum putemus. Primum enim, quod tam apertè loquitur de via Dei, eiusque saluari, innuere voluit, se hominum vias, & salutem, vel auxilium non magnifacere. Idẽ enim est, ac si dixisset, Custodi nos Domine, ne vnquam in viis hominum ambulemus, aut in salute eorum confidamus. Nam viæ eorum sunt tenebræ & lubricum, & salus eorum vana. Aegyptus enim homo, & non Deus: & equi eorum caro, & non spiritus. Nec est, quod quisquam confidat etiam in principibus, aut filiis hominum, in quibus nulla est salus.

Exib

Exibit enim spiritus illorum & reuertetur *Psa. 14.*
 in terram suã: peribúntque vna die omnes
 cogitationes eorum. Da igitur Domine
 Deus gratiam, benedictionẽ & lumen, vt
 tuam viam & salutare tuũ cognoscamus.

Cæterùm via Dei est, qua & ipse venit
 ad nos, & nos ad ipsum. Et quæ est illa via,
 qua Deus venit ad nos? Omnes viæ eius (di *Psa. 24.*
 cit David) misericordia & veritas. Per hãc
 viam Deus venit ad nos. Per hęc media no
 biscũ agit. Quicquid enim nobis promisit,
 aut benefacit, non aliunde procedit, quàm
 quòd ex natura bonus est, suãque nobis
 bona promisit. Per eandem hanc viã etiam
 ad Deũ nobis redeundũ est, videlicet vt per
 fidem & eius misericordiam & veritatem
 agnoscamus & apprehendamus: per spem
 in eadem eius misericordia & veritate
 confidamus: per charitatem autem ipsum
 super misericordia & veritate eius laude
 mus & diligamus. Vt cognoscamus in ter
 ra viam tuam. Cæterùm via hæc Domi
 ni nusquam melius videtur, quàm in Chri
 sto. In ipso enim misericordia & veritas *Psal. 84*
 obuiauerũt sibi, iustitia & pax osculatę sũt. *Tit. 2.*
 Per ipsũ apparuit nobis gratia Dei. In ipso
 etiam sunt omnes promissiones Dei, Amẽ *2. Cor. I.*
 & Etiam. Deinde etiã ipsum salutare Dei

nihil aliud est, quàm Christus ipse. Per ipsum enim solum nos ducit ad salutem. Et ob eam causam etiam vbique in Scripturis nominatur salus vel salutare Dei. Huc

- Luc. 2.* pertinet, quod Simeon dixit: Nunc dimittis Domine seruum tuum in pace: Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Et Isaias: *Isa. 40.* Videbit omnis caro salutare Dei. Et iterum: *Isa. 25.* Exultabimus in saturi tuo. Et Deus ipse: Salus mea non morabitur. *Isaiæ 46.* Et iterum: Dedi te in lucem gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terræ. Et *Psal. 50* Dauid: Redde mihi lætitiã salutaris tui. hoc est, exhilara me per Christum filium tuum mihi promissum & reuelatum. Plura ad hanc rem pertinentia ex Scripturis possem adducere, in quibus Christus salutare, vel salus Dei nominatur. Hinc & Dauid hîc orat, vt via & salutare Dei, hoc est, ipsius misericordia & veritas per Christum nobis ostendatur, & inter omnes gentes & in omni terra cognoscatur. At dicet hîc quispiam: Ecquid tantopere refert viam & salutare Dei, ab omnibus gentibus, & in omni terra cognosci? aut quid utilitatis inde consequitur mundus? Audi sequentia.

Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi populi omnes. Lætetur & exultet gētes, quoniam
indi

iudicas populos in æquitate, & gentes in terra dirigis.] Sēsus verborū est, Si via & salus tua vbiq; cognosceretur, fieri non posset, quin omnes nomē sanctū tuū magnificarent, omnēsq; gētes gaudio perfunderentur, propterea quòd iudicas populos in æquitate, & gētes in terra dirigis. Ob eā causā sūmis votis exopto, vt omnes homines vbiq; terrarū, viā & salutare tuū cognoscāt. Quod tamē fieri nō potest, nisi tua misericordia, benedictio, & illuminatio vultus tui præcedant, & viā ad hoc præparent. Atque hīc vides, quā pulchrè Dauid se ipsum magis ac magis declaret, & quid finaliter etiam quærat. Petierat lumen vultus Dei in eū finē, vt omnibus hominibus nota fierēt via & salutare Dei: verūm nō in hoc cōsistit, ne quis putaret solā eū cognitionē exoptare: quēadmodū & Pseudochristiani nunc faciūt, qui de sola & nuda cognitiōe Dei, aut Christi, sibi placēt omnia salua sibi esse iudicāt, seq; perfectos Christianos esse autumāt, si Euāgeliū legere, de Christo loqui, aliisq; viam salutis mōstrare sciant: hic sibi ipsis persuadētes, imò seipos miserè decipiētes, quasi nulli vnquā fuerint, qui perfectiorē & absolutiorē Dei & Christi cognitionē habuerint: interim ne semel quidem

cogitantes, non satis esse viam rectā cognitam habere, nisi per eandem incedamus, & salute per Christum nobis oblata rectè utamur. Duo hæc paucissimi huius temporis attendunt, sola & nuda cognitione & fide contenti. Atqui certissimè errant. Sanctus enim David non tantum cognitionem, verum etiam fructus diuinæ cognitionis & fidei exoptat, & quærit. Et qui sunt illi fructus? Confessio & gaudiū. Hoc (inquit) videre cuperem, ut omnes homines ex fide et cognitione tua, o Deus, nomē tuū sanctificarent, te colerent, te glorificarēt, te diligerent, & amarent, tibi ex animo seruirent in vera & omnimoda obedientia, sc̄q; in te solo, præceptisq; tuis oblectarent. Hinc enim nihil nō boni sequeretur. Sic etiā in terra positi regnū tuū videre, habere, possidere possemus. Sic denique nihil bonorū nobis defuturum esset. Cæterum fieri non potest, ut te ex animo glorificemus, & in te solo gaudeamus, nisi prius cognouerimus viam & salutare tuū, hoc est, misericordiā & veritatē tuā, in Christo nobis ostensam. Ad quod tamen pertingere nō possumus, nisi diuino lumine tuo desuper illustrati fuerimus. Huius autē capaces non sumus, quā diu in peccatis manserimus. Idcirco
primò

primò omnium gratiam & misericordiã, deinde benedictionem tuam, postremò lumen vultus tui, à te precatus sum: simúlque ostendi, ad quid huius luminis indigeamus & quales fructus inde cuperem exoriri. Deus misereatur nostri, & benedicat nobis. Illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri. Vt cognoscamus in terra viam tuam, in omnibus gentibus salutare tuum. Tunc enim confitebuntur tibi populi Deus: confitebuntur, inquam, tibi populi omnes. Tunc lætabuntur & exultabunt gentes, &c. Ex his, vt opinor, nemo non videre potest, quàm pulchrè Dauid seipsum declarat, quàmque concinnè & in vero ordine verba sua inuicem connectat, vt reuera melius ordinari non potuerint. Iam quemadmodum veteres illi orare cogebantur & orabant pro gratia, benedictione, & illuminatione, quæ in futurũ illis promittebatur per Christũ effundẽda: ita nobis eo tempore natis, quo iamdudum ea gratia, & benedictio, & lumẽ illud diuinũ mundo innotuerunt, faciendũ est. Nullo enim non die legimus & audimus Euangelium Christi, quod nobis apertissimè & viam & salutare Dei ostendit. Restat igitur vt eisdem rectè vtamur.

Tunc

Tunc autem rectè utimur lumine, viâ,
 & salutarî Dei, cùm etiam in nobis exerimus
 fructus illos, quos Dauid hîc recenset,
 cùm dicit: Confiteantur tibi populi Deus,
 &c. Lætentur & exultent gentes, &c. Si cog-
 nouisti viam & salutare Dei, vide vt con-
 fessio sequatur: cõfessio, inquam, peccato-
 rû, & confessio diuinæ laudis. Hic primus
 fructus est fidei & cognitionis Dei, qui si
 in te non apparet, nondum verè cognoui-
 sti viâ & salutare Dei. Si enim verè cogno-
 uisses, non erubesceres malum tuum cõfi-
 teri, nec cessares laudare bonitatē Dei. Imò
 si perfectè cognoueris vias tuas, facilè vide-
 bis & te, & omnia tua nihil esse, eóq; prom-
 ptius ad solum Deum glorificandū consur-
 ges. Alioqui semper tibi ipsi placebis de
 tua ratione, viribus & operibus, eóque mi-
 nus Deo gloriam sibi vni debitam dabis.

Itaque Dauid non solùm prædixit, ve-
 ram Dei cognitionem in omnibus confes-
 sionem & gaudium excitaturam, verùm
 insuper orauit & optauit, vt id ipsum quàm
 primum fieret, idq; in omni terra, & apud
 omnes gentes. Sed quænam est illa con-
 fessio, quam Dauid tantopere in omnibus
 hominibus videre & audire cupit? Profe-
 ctò nihil aliud, quàm sanctificatio nomi-

nis Domini, quam Christus & nos petere
 iussit, in prece illa, quam discipulis
 suis præscripsit. Sic (inquit) orabitis, Pa- *Matt. 6.*
 ter noster qui es in cælis. Sanctificetur
 nomen tuum. &c. Ea, inquam, confes-
 sio est, de qua David loquitur, cùm dicit:
 Cantate Domino canticum nouum: can- *Psa. 95.*
 tate Domino omnis terra, Cantate Domi-
 no, & benedicite nomini eius: annuntia-
 te de die in diem salutare eius. Et iterum:
 Laudate Dominum omnes gentes: lauda- *Psa. 116.*
 te eum omnes populi. At dicet quis: Hoc
 quidem facilè peragitur, nec magno la-
 bore indiget. Hoc quidem facile tibi con-
 cesserim, frater, si Deus nudis verbis con-
 tentari vellet. Longè autem aliter res se
 habet. Multa enim ad hoc requiruntur, vt
 nomen Dei verè sanctificetur, ipsique vera
 laus tribuatur. Vera enim laus Dei à con-
 fessione peccatorum incipere debet. Hu-
 ius si exemplum quæris, audi Dauidem in *Psa. 113.*
 alio Psalmo: Non nobis (inquit) Domi-
 ne, sed nomini tuo da gloriam. In hoc vno
 verbo duplicem habes confessionem. Pri-
 mùm enim peccata nostra confitetur, cùm
 dicit, Non nobis Domine adscribatur
 gloria: deinde laudem Dei confitetur, cùm
 dicit, Nomini tuo da gloriam. Hoc idem
 & aliq

& aliquantò clarius, in aliis Psalmis videre
Psa. 105 licet: vt cùm dicit, Confitemini Domino,
 quoniam bonus, quoniam in seculũ misericordia eius. Et híc quidem præponit laudem Dei. Cæterùm vt eam bonitatem Dei perfectius laudare possit, statim addit: Peccauimus cum patribus nostris, iniustè egimus, iniquitatem fecimus, &c. Consimile exemplũ habemus & in Daniele: Tibi (inquit) Domine iustitia, nobis autẽ confusio faciei nostræ, quia recessimus à te, & non audiuius vocẽ tuã, &c. Hoc cupiebat Dauid videre & audire, vt omnes gentes simul & peccata sua, & laudem gloriãque Dei confiterẽtur. Ideò confessionis verbũ bis repetit: Confiteantur (inquit) tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes. Domine da lumen tuum, ostende viam & salutare tuum: imò quandoquidem omnia hæc iandudum dedisti, da vt eisdem bene vtamur, vt te omnes perfectè laudemus, colamus, tibi soli seruiamus, tibi omnia bona acceptoferamus: ante omnia autem nos ipsos perfectè cognoscamus: in summa vt te vnum & solum magni æstimemus, nobis autem ex corde displiceamus. An non autẽ pia hæc & verè necessaria oratio esset, cùm semper, tum maximè hoc tempore, quo

quo nihil minus, quàm veros illos fructus fidei, diuinæque cognitionis attendimus? An non aperta nobis esset via ad pacem, concordiam & reformationem Ecclesiæ restaurandam, si omnes & singuli, pro suo quisque statu & conditione, errores, peccata, miseriam, cæcitatem, superstitiones, abusus, vitamque nihil minus quàm Christo dignam, agnoscere, confiteri & damnare in animum duceremus? An non verè beata & angelica vita esset, si omnes vno ore Deum super misericordia & veritate sua glorificaremus, vt Paulus monet? *Rom. 15.* Reuera enim nihil hætenus obstatit, omnemque Ecclesiæ pacem concordiam & reformationem impediuit, quàm quod nemo errores, peccata, miseriam, cæcitatem, superstitiones, abusus, & impiam vitam suam agnoscere & confiteri voluit. Tantùm enim quid aliis desit, consideramus, atque adeò plerunque festucam in oculis aliorum videmus, ipsi trabem in oculo nostro non attendentes. *Luc. 6.* Quomodo autem Deo placere potest, si ore ipsum laudes, interim miseriam tuam non agnoscens? Planè erras, si hoc credis. Si autem Deum verè laudare & glorificare cupis, non erubescas confiteri peccatū tuum. Quò enim minus de te sen-

Roma.3.

tis, è maiorem gloriam Deo tribuis. Solius enim Dei gloria est, quòd errare non potest, mentiri & fallere nescit, nihil iniustum agit, imò quòd solus iustus, sanctus & verax est. Hic honor soli Deo competit. De nobis ipsis longè aliter sentiendum: imò aperte nos confiteri oportet, quòd in multis errare, fallere, mentiri, & quod malum est facere possumus: nec tantum possumus, sed indies malum facimus. Confiteantur igitur tibi populi Deus; confiteantur tibi populi omnes. Da gratiam, ut omnes & singuli, cuiuscunque status & conditionis sumus, nos ipsos errorésque & peccata nostra agnoscamus, tibi que vni omnem gloriam adscribamus, &c. Hæc esset regia via ad veram laudem Dei, si nos ipsos peccatores & miseros agnosceremus. Nec parum etiam facere posset ad concordiam & reformationē Ecclesiæ. Quam diu enim quisque sibi ipsi placet, & errores peccataque sua erubescit confiteri, imò eadem nititur excusare, nulla spes erit vel concordia vel reformationis, sed nec ad perfectam uniformemque Dei laudem peruenire poterimus. Eò fortius & feruentius à Deo petendum, quod ex nobis non habemus.

S E R M O , S E X T V S.

Vdiuimus suprà in prioribus huius Psalmi sexagesimifexti versibus, quàm feruenter Sanctus Dauid optet & oret, vt omnes homines, omnes gentes, in omni terra, viam & salutare Dei cognoscant: obq; eam causam summè admoneat Deum, vt dissimulatis peccatis nostris, dignetur misericorditer nobiscum agere, nos benedicere, vultúmque suum super nos illuminare: simul subindicans pius ille Dauid, quid in hoc quærat, & inde speret. Vult enim dicere: Domine Deus, video nihil aliud nobis deesse, omniâque bona impedire, quàm quod nimium nobis ipsis tribuimus, propriæ rationi plus credimus, quàm verbo tuo, nosq; ipsos, tuo regimini diffidentes, regere & dirigere volumus. Da igitur lumen gratiæ tuæ, vt viam tuam & salutare tuum cognoscamus: imò vt omnes populi non sibi, non suæ prudentiæ, non suis viribus, aut iustitiæ, sed vni tibi gloriam dent, tuam viam pro certa & vnica, tuúmque salutare pro vera & indubitata salute teneant, omnémque fiduciam nō in se ipsis, sed in te ponant, &c. Hoc sibi vult Dauid, hoc quærit, nec immeritò. Reuera enim iam inde à principio conditi

hominis in hunc vsque diem, summum nobis damnum intulit, & etiam nunc infert, quòd non in omnibus Deo gloriam cedimus, sed plus æquo nobis ipsis tribuimus. Hoc ipsum enim primum hominem è Pa-

Gene. 3. radiso eiecit. Hoc ipsum gentes in tam varios errores horrendaque peccata coniecit,

Roma. I. Hoc ipsum ludæos ex filiis Dei, meros hypocritas, Deo abominabiles fecit. Hoc ipsū etiam in Ecclesia tot sectas & hæreses excitauit, & adhuc excitat. Si primi parentes nostri hanc Deo gloriam dedissent, quòd quæ ipsis comminatus fuerat, certò euentura es-

Genes. 3. sent, nunquam serpenti contrarium persuadenti credidissent, atque adeo nec in hanc miseriam incidissent. Cum autem serpenti plus crederent, quàm Deo, propriaque ratione sedulò sibi ipsis persuaderent, vetitū illum cibum non posse tantum damnum inferre, præceptum Dei transgredientes, ac minas eius paruipendētes, statim in se ipsis senserunt, quod prius ignorabāt, etiam antequā Deus iudicio suo eos premeret. Hoc

Roma. I. idem in gentibus videre licet. Si enim Deū, quem, ex creaturis nosse poterant, vt Deum glorificassent, legique naturæ hominis insitæ obtemperassent, nō in tot errores & peccata incidissent, nec ita in reprobū sensum
dati

dati essent. Quia autem propriam rationē sequebantur, & quilibet contempto Deo & lege naturæ, suo sensui & capiti innitebantur, in non numerandos errores, maximāq; vitia corruerūt. Ad eundem modum si Iudæi in eo perstitissent, quod Deus ipsis per Moysem denuntiauerat, nempe quòd verbo suo nihil vel addere, vel minuere, & ab eodem nec ad dexteram, nec ad sinistram declinare deberent: nunquam in tantam Dei indignationem incidissent. Quia autem nō perstiterunt, cultum & religionem ipsis à Deo præscriptam fastidiētes ac magis gentilium ritus probantes, cœperunt gentiles cultus immiscere cultui diuino: ob quam rem Deus palàm testabatur, & ipsos & cul- *Isai. I.*
tus eorum sibi nequaquam placere, sed abominationem esse, donec tandē ipsos ex toto abiiceret, & in interitum daret. Similia videmus etiam apud nos. Si enim Christiani nos Deo gloriam dantes, & intellectū propriūmq; iudicium, in obsequium Dei captiuantes, in doctrina Christi & Apostolorū simplici animo perstitissemus, nunquàm Diabolus tantum malorum in Ecclesia excitare potuisset. Quia autē pleriq; suo sensu nimium credentes, propriæq; rationis subtilitati & perspicacitati plus æquo cōfiden-

- Rom. 12.* tes, plus volebant scire, quàm oportebat, factum est vt mundus erroribus & hæresibus plenus sit, sempérque error errorem pariat. Quòd si vel hodie Deo debitam sibi gloriam dare, nostrámq; vanam gloriam, mundanam laudem, propriúmque commodum seponere in animum induceremus, iam cõsultú esset Ecclesiæ. Cæterùm hi sunt scõpuli illi, in quos vel maximè impingimus. Nemo non sua quærit, vñdecunq; etiam ea corradat. Nemo non sibi placet, cùm dicere potest, Nos vicimus, nos rectè sensisse probamur. Vereor autem ne hæc duo, diuitias videlicet, & gloriam mundanam, plus quæramus, quàm gloriam Dei. Et quid boni inde sequi posset? Bone Deus, an non Hieremias perquam diligenter admonuit, ne quis in sua sapientia, fortitudine, aut diuitiis cõfidat? Quòd si pergimus temporalia pluris aestimare, quàm veritatem & spiritualia, doctique plus suam, quàm Dei gloriam, quærere non desistent, actum est de Ecclesia.
- Quis autem non videt, quàm nos hoc deceat? Christus dicit, se non venisse, vt suam, sed vt Patris gloriam quærat. Hoc exemplum si non sequimur, cuius tandem discipuli sumus? Christus non sibi placuit: at nobis vel maximè placent imaginatio-

nes, ad inuentiones, dogmata & scripta nostra. Si hominibus placerem (dicit Paulus) *Gal. 1.*
 Deo placere non possem. Idem Paulus nul- *1. Cor. 4.*
 lam quærit laudem ab hominibus, & pro
 minimo ducit mundi de se iudicium. Sed
 nec Petrus erubuit aut iniquè tulit, cum à
 Paulo redargueretur. Diuus Augustinus,
 tantus videlicet Doctor, cupiebat etiam à
 puero discere. Idem etiam sua sponte multa
 ex scriptis suis vel retractauit, vel omnino
 aboleuit. Quàm indecorum igitur nobis est,
 ubi gloriam nostram gloriæ Dei pacique &
 tranquillitati Ecclesiæ preferimus? Vt in-
 terim taceam, quòd probatus non est, qui
 vel se ipsum commendat, vel ab hominibus *2. Co. 10.*
 commendatur. Si vera in nobis esset dile-
 ctio Christi, nec gloriæ humanæ, nec diui- *1. Co. 10.*
 tiarum rationem haberemus, sed simplici-
 ter cum Dauide diceremus, Non nobis Do- *Psal.*
 mine, non nobis, sed nomini tuo da glo- *114.*
 riam. Et iterum: Confiteantur tibi popu-
 li Deus: confiteantur tibi populi omnes.
 Itaque quantacunque sanctitate præditus
 es, semper tamen dicere debes, Si iniquita- *Psal.*
 tes obseruaueris Domine, Domine quis su- *129.*
 stinebit? Quantuncunque diuitiis abun-
 das, semper tamen illud Davidis in ore ha- *2. Paral.*
 beas, Ego autem mendicus sum & pauper. *29.*

*Sapie. 9.**Rom. II.*

Quantacunque fortitudine polles, semper tamen dic, Domine, tua est potentia, tuum est regnum, tua est magnificentia & gloria &c. Sic & quantacunque eruditione præditus es, semper tamen illud Salomonis apud te cogita, Difficile æstimamus, quæ in terra sunt: & quæ in prospectu sunt, inuenimus cum labore: quæ autem in cælis sunt, quis inuestigabit? &c. Et illud Pauli, O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inperuestigabiles viæ eius! Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? &c. Et quid multis opus est? Quantuncunque tibi bene conscius es, quantuncunque laboras, semper tamen dic, Domine, seruus tuus sum, feci quod potui. Non autem certus sum in seruitio meo, quòd omnia recte perfecero, quemadmodum Angeli in suo seruitio: quin potius planè confiteor, quòd in pluribus cessauerim, & plus æquo fræna laxauerim, aliquando nimium, aliquando minus, quàm oportebat, fecerim, nunc inuidia erga alios, nunc inordinato erga me ipsum amore ductus, nunc in meum commodum, nunc in aliorum damnum loquutus sum & scripserim. Ideo tibi cedat omnis honor. Verbo tuo plus tribuendum est,

est, quàm meis scriptis. Tu verax es, omnis autem homo mendax. Tibi debetur omnis honor, mihi confusio, qua gloria augeatur tua. En hoc esset Deo gloriam dare. Hoc volebat David, vt omnes homines sic affecti essent, nullus in sua sapientia, scientia, potentia, confidat: sed agnosceremus, quòd nostra iustitia nihil est, nisi pannus menstruata: nostra sapiètia, nihil nisi stultitia: nostra potentia, nihil nisi bulla: atque adeò omnes tuam iustitiam, sapientiam, potentiã, magni æstimarent, omnes illuc confugerent, & in eis confiderent. Confiteantur tibi populi omnes: quia quàm diu vel iustitia, sapientia, & viribus nostris confidimus, nos ipsos fallimus. Ideo o Domine da gratiam, vt nobis metipsis non confidamus, neque de sapientia, iustitia, viribus nostris, superbiamus, sed ex corde nos agnoscamus peccatores, cæcos, & infirmos, & in te vnum nos cõiicientes, tuam iustitiam, sapientiam, potentiã glorificemus. Confiteantur tibi populi Deus.

Isai. 64.

En hoc vult sibi versus hic: & hoc voluit David, tot verbis dicere & repetere. Hoc enim est præcipuum in Psalmo hoc, & ideo semel atque iterum repetit, quemadmodum postea audietis. Deinde hoc ipsum est, quod minimè omnium ponderamus: quia homo

vult semper aliquid esse: & humana ratio semper sibi persuadet, se aliquid scire. Contra hoc pugnat Spiritus sanctus ubiq;: Contra hoc etiam Pius Augustinus hunc versum specialiter exposuit: Si vis (inquit) hunc versum rectè intelligere, & tibi vtilem facere, confitere peccatum, confitere gloriam Dei, te accusa, illum glorifica, vt ipse venies & videns quòd te ipsum damnes, se tibi saluatorem ostendat. Insuper addit exclamationem: O miseri homines, quid timetis confiteri vestram miseriam, qui auditis, Spiritum sanctum hoc exigere in omnibus gentibus? Si te vis abscondere, & non confiteri, nihil certius habes, quàm quòd tua superbia damnaberis. Quid times confiteri, qui non potes esse occultus? Etiam si non confitearis, certè tacens damnaberis, qui posses liberari, si confitereris: quia talis confessio non est ad perditionem, sed ad salutem: id quod indicat sequens versus, vbi David dicit:

Letentur & exultent gentes, quoniam iudicas populos in equitate, & gètes in terra dirigis.]

Hic est quartus versus, quem exponit Augustinus, & alij, sicut iam audistis, de confessione peccatorum, & miseriam nostram: quavis propriè loquendo etiam alium sensum habeat

habeat: id quod aliàs ostendisse me memini. Nunc volumus ipsum de confessione peccatorum intelligere, vbi homo confitetur peccatum suũ, & miseriam. Hoc enim præcedere debet. Quàm diu enim aliquod peccatum celas, Deo gloriam suam nõ tribuis: contrà quò magis te humilias, accusas, contemnis, eò magis Deum glorificas. Verùm hoc opus, hic labor est, seipsum pro nihilo ducere, & propriam miseriam confiteri. In mundo quidem hoc parum commodi præstat. Qui enim non semper magnifica de se prædicat, ab omnibus cõtemnitur: qui mala de seipso cõfitemur coram mundi iudicio, is certò punietur. Inò mundus exigit confessionē a malis, vt postmodum eo duriùs puniantur. Sic etiam quis hîc cogitare posset: cum audit à nobis exigi confessionē, posset retrocedere & dicere, Durus est hic sermo. Posset formidare ne fortè sibi contingeret, vt latroni contingit in iudicio humano, postquam peccatum suum confessus est.

Hoc igitur excludit hic versus. Non, dicit David: peto quidem & opto, vt omnes homines peccatũ suũ confiteãtur, verùm nõ in eũ finē, non ideo, vt cõfessi puniãtur, sed vt in Deo gaudere possint. Cõfiteãtur, præcedit: Lætetur sequitur, corã Deo. In mũdo
aliud

aliud agitur. Si malefacta nostra confiteamur, nihil certius expectare possumus, quàm poenam. Qui autem coram Deo confitetur, nihil certius habet, quàm gaudium cōscientiæ. Lætentur & exultent gentes. Si flere coguntur, dicit Augustinus, qui coram iudice homine fatentur peccata : gaudendum nobis est, cùm coram iudicio Dei peccata confessi sumus. Illam confessionem extorqueri oportet timore poenæ. Ideo non potest talis confessio gaudium afferre. Quia antequam confiteatur, torquetur: postquam confessus est, ducitur ad mortem. Vtrinque miser est, ante & post confessionem. Quid autem David? Lætentur, & exultent. Vnde? In confessione. Cur? Quia bonus est, cui confitentur. Ad hoc exigit confessionem, vt humilem liberet. Ergo esto tristis ante confessionem : post exulta, quia sanaberis. Antequam confitearis, vlcus intumescit quod in conscientia sæuit, & te quietum esse non patitur. Venit autem Deus, vult remedium præstare. Adhibet autẽ primùm verba. Vbi his nihil proficit, accipit cauterium, excindit ipsum vlcus, immittit tribulationem.

Agnosce tamen, quòd omnia facit, vt medicus. Confitere igitur : aperi os in confessione : quod reliquum est, facilè sanabitur.

En hoc vult Dauid cum his duobus verbis, Latentur, & exultent: quasi diceret, O Domine, da gratiam, vt omnes peccata sua confiteantur, se humiliant, veniam petant, vt sic etiam possint lætari in conscientia, in tuo iudicio. Ita exponit Augustinus: & bene quidem. nam in hoc laudem Dei incipere nos oportet. Et secundum hoc possemus nunc hinc videre, ad quid confessio peccatorum utilis sit, nempe vt Deum minus timeamus in iudicio. Vbi enim confessio præit, non est formidabile iudicium. Is autem timere potest, qui non per confessionem veniã accepit. Ideo præponit Dauid, Confiteantur: postea, Latentur. Fratres, non cuius datum est, de Dei iudicio gaudere. Impiis summus terror est, qui Deum iudicem habere coguntur. Nam quò iustior iudex est, eò minus spem habere possunt. Mallent enim Deum esse, quem vel minis terrere, vel muneribus placare possent: nunc autem sperare non possunt, vel euasione pœnæ, vel gloriam beatitudinis æternæ. Iudicat in æquitate populos: nullum damnat innocentem: nullum malum finit impunitum. Hoc autem impiis non admodum gratum est. At piis summum gaudium. Propterea quòd aliàs in mundo &

iniustitiam patiuntur, & raro inueniunt iustos iudices, qui ipsoꝝ causam agant: quandoquidem nesciunt adulari, nec habent quod donent etiam. Ideo ipsis summum gaudium est, quod Deus eorum iudex esse vult, & est.

Hic enim ipsis praesens adest, etiamsi omnes homines derelinquant. Ipse nouit eripere, & si omnes homines contra eos pugnet. Hunc iudicem quaerebat Dauid, ubi-

Psal. 53. que in Psalmis suis: Deus (inquit) in nomine tuo saluum me fac, & in virtute tua iudi-

Psal. 42. ca me. Iudica me Deus & discerne causam meam de gente non sancta: ab homine ini-

Hier. II. quo & doloso erue me. Sic Hieremias: Tibi reuelauit causam meam, Domine Deus meus.

2. Paralip. 24. Sic Zacharias: Videat Dominus & iudicet. Hæc est igitur causa, quod Dauid dicit,

Psal. 47 Latentur & exultent gentes, quoniam iudicas populos in æquitate, & gentes in terra dirigis. Sic & in alio Psalmo dicit: Latetur mons Sion, & exultent in rege suo.

Quia enim sciunt Deum iudicare in æquitate, certi sunt de salute sua. Nam alioqui nulla certa spes salutis esset, quia semper timendum esset, ne iudex fauore, vel dono, vel ira, vel indignatione, à iustitia auerteretur. Quia autem iustus iudex est, timor ille sublatus est. Latentur & exultent gentes

gentes : quoniam iudicas populos in æquitate. Sic igitur hunc sensum haberet versus hic: Domine da lumen, vt primò viam, & salutem videamus: secundò, vt nos ipsos & miseriam nostram cõfiteamur, & humiliemur: vt finaliter videamus ad lætitiã cordis, & non timere habeamus iudiciũ tuum. Nemo enim potest coram iudicio tuo consistere, nisi prius senserit gaudium conscientie. Nemo gaudium habet conscientie, quàm diu peccatum in ipso latet. Non est igitur aliud medium peccata expurgandi, quàm per confessionẽ humilem. Dixi confitebor (inquit ille) contra me peccatũ meũ Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei. En hic esset vnus sensus exponendi hunc Psalmũ, qui ad hoc seruire nobis debet, vt eò minus erubescamus coram Deo humiliari, quandoquidem audimus, quòd certum gaudium & securitas sequatur.

Psal. 31

SERMO SEPTIMVS.

Sic Dauid nos hæcenus orare docuit: Deus misereatur nostri, & benedicat nobis: illuminet vultũ suũ super nos, & misereatur nostri. Vt cognoscamus in terra viã tuã, in omnibus gen

gentibus salutare tuum. Confiteantur tibi populi Deus, cōfiteātur tibi populi omnes. Latentur & exultent gentes, quoniam iudicas populos in æquitate, & gentes in terra dirigis. Huc vsque progressi sumus in Psalmo hoc: sed tamen nondum omnia verba satis exposita sunt. Obseruandum igitur primò, quòd verba præmissa non tantum vt oratio accipienda sunt: sed quòd diuinus Psaltes non solum sic orauit & optauit, verum certò in spiritu præuidit, quòd Deus humano generi misereri & suam benedictionem tam abundanter effundere, tamq; apertè faciem suam detegere decreuisset, quòd in tota terra inter omnes gētes ipsius via & salutare cognosceretur: vnde futurum esset, vt in omnibus populis & gloria Dei celebraretur, & nomen eius sanctificaretur, atque adeò omnes gentes gaudio perfundendæ essent. Hoc, inquam, certò præuidit Dauid in spiritu, hócque ceu fundamentum posuit orationi suæ: quasi diceret, O Domine, quandoquidem mihi reuelasti per Spiritum tuum, quantam gratiam olim ostendere decreuisti, eò certius & maiori cum fiducia orare possum. Imò quādoquidem (neque enim ausus fuissē tale ne sperare quidem: nimirum indignum me agnos-

scens

scens) tu ipse promisisti, & sic tibi placet, volo fiducialiter orare vt propositum hoc tuum re ipsa adimplere digneris. En sic, & hæc & aliæ Davidis orationes accipiendæ sunt. Non enim in hunc modum oportet & hanc ipsam, & alias item Davidis precatio- nes acceptare. Non super incertum aliquid precationem suam constituit: sicut nos ali- quando magna quidem & oramus & opta- mus, & tamen ipsi non credimus, quòd pos- sibile sit id quod petimus. David habuerat reuelationem. Est hic Psalmus oratio talis, qualem alibi legimus, vbi David etiam pro- missionem Dei sibi cõtemplandam ob ocu- los ponebat. Absidebat ad arcam, sedulo ad- modum secum voluens quæ Deus ad eum dixerat verba: Domine Deus (inquiēs) quis sum ego? Et quæ domus mea, quia adduxi- sti me, hucusque? Sed & hoc parum visum est in conspectu tuo, Domine Deus, nisi lo- quereris etiam de domo serui tui in longin- quum, &c. In hunc modum David promif- sionem sibi factam cõsiderabat: deinde ora- tionem suam subnectit: Nunc ergo Domi- ne Deus, verbum quod loquutus es super seruum tuum, & super domum eius, suscita in sempiternum, & fac, sicut loquutus es, vt magnificetur nomē tuum. In eum modum

etiam David hîc fecisse credendus est. Primum apud se voluens promissionem de futuro Mefsia sibi factam prorupit in verba laudis & orationis. Iam quâdo nobis etiam reuelatum est illud propositum Dei de futuro Mefsia, nec in alium finem, quàm vt omnes homines ad laudem Dei & orationem inducerentur: conuenit etiam nobis,

Isai. 40 vt similia faciamus. Scimus enim Isaiam dixisse, Videbit omnis caro salutare Dei.

Ioël. 2. Et Ioëlem, omnis, qui inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Scimus Deum dixisse, Posui te in lucem gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terræ: & Simeonem: Viderunt oculi mei salutare tuum. Eò maiori fiducia possumus & debemus orare, vt omnes homines cognoscant salutare Dei, in hoc gaudeant & ob hoc gratias Deo decantent. Hi enim sunt veri fructus, qui sequuntur, vbi hoc salutare Dei perfectè cognoscitur, nimirum confessio oris, & lætitia cordis. David vtrunque coniunxit, & mox post cognitionem Dei. Vbi enim vterq; fructus non sequitur, illic Deus non perfectè cognoscitur.

Hoc autem non abs re dico: quia sunt, qui Deum quidem ore laudant, & tamē lætitiā non sentiunt in corde: id quod certum

tum indicium est, eos necdum verè cognouisse salutare Dei. Alioqui fieri non posset, quin ex animo gauderent. Quid prodest autem ore profiteri, & nō sentire gaudium cordis? David quidem non solūm prauidit, quòd omnes gentes hoc salutare Dei confiterentur ore, verūm & corde inde gauderent. Denique non tantūm orat, vt omnes gentes confiteantur, sed vt omnes populi lætentur, omnēsque in Deo gaudeant. In hoc rei cardo vertitur. Illud enim nonnquam faciūt & mali, hoc verò non nisi electi: illud Deo acceptoferendum, hoc cedit ad nostram vtilitatem. David vtrunque petit: Domine (inquit) labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Redde mihi lætitiā salutaris tui. Et iterum: Lætifica animam serui tui, quoniam ad te Domine animam meā leuauī. De hoc vltimo loquitur etiam in alio Psalmo: Domine (inquit) signatum est super nos lumen vultus tui. Et quid sequitur? Dedisti lætitiā in corde meo. Et qualis est hæc lætitiā? Multò alia, quàm in mundo experimur. Illic enim gaudent mundani, cū fructus terræ, frumenti, vini, & olei multiplicantur, cū omnia prosperè cedunt cū temporalia affatim cumulantur.

*Psal. 50**Psal. 85.*

Quod autem est gaudium pij hominis?
Psal. 4. Quod dicere potest, in pace in idipsum dor-
 miam & requiescam, quoniam tu Domine
 singulariter in spe constituisti me: hoc est,
 tu solus facis me securum. Hoc est gaudiū
Leu. 26. piorum, quod etiam in aliis ponitur locis,
 vt cū dicit: Dabo pacem in finibus ve-
Isai. 32. stris: dormietis & non erit qui exterreat. Et
 in Isa. Sedebit populus in pulchritudine pa-
 cis, in tabernaculis fiduciæ, & requie opu-
 lenta. Hæc dicta sufficiant de duobus il-
 lis fructibus, confessione videlicet oris, &
 lætitia cordis, qui ex cognitione Christi &
 prædicatione Euangelij sequi debent. Con-
 fiteantur tibi populi Deus: lætentur & exul-
 tent gētes. Vult enim dicere: Domine scio,
 quod olim omnes te populi laudabūt & læ-
 tabuntur in salutari tuo. Da vt re ipsa im-
 pleatur, & nostris temporibus, & vt mox
 impleatur. Sed dicis: Quid tantopere re-
 fert, vt omnes gentes & populi ad laudem
 & gaudium inuitentur? Quia tum sciunt
 se: & iustum iudicem, qui eos ab omni ma-
 lo eripere, & fidelem ducem habere in cœ-
 lo, qui eos dirigere ad omne bonum nouit.
 Atque hoc est, quod Dauid in sequenti ver-
 bo subindicare voluit. Ideo (inquit) gentes
 & populi confitebuntur tibi, & lætabūtur,
 quon

quoniam iudicas populos in æquitate, & gentes in terra dirigis. Hoc esse debet nostra laus, & gaudium, quòd iudicem habemus iustum, qui nos non finit perire, & fidelem ducem, viæq; comitem, qui nos errare non patitur. An non autem videtur tibi hæc res laude, gaudio, & omni exultatione digna? Quid enim miserum magis, quàm cum homo multos aduersarios habet, nullum autem iudicem qui ipsum vindicet? Quid periculosius, quàm cum quis ignota via incedit inter sylvas & paludes, inter latrones & bestias, nec videt aliquod effugiũ, nec fidelem ducem habet? Econtra quantum etiam pauper gaudere potest, in illis suis aduersis, cum cogitat, iudicem se habere in cœlis, qui iustitiæ fauet & iuste iudicat! Quàm secure etiam ignota & periculosa via incedimus, cum fidelem & potentẽ ducẽ habemus! Iam nobis dictum esse putemus, fratres, Nos sumus qui & iudice & fideli direttore opus habemus. Sumus enim hîc peregrini in aliena terra, & inter ignotos. Christus enim suos è mundo elegit.

Ideo odit eos mundus: coguntur multa *Ioan. 15.* pati & neminem habent inter homines, qui eos vindicare velit. Quid verò dicit Dauid? Gaudete gentes, quia Dominus ipse iudi-

cium sibi assumet, & iustus iudex erit: qui nullum pium relinquit inultum, nullum impium impunitum: cui nihil occultum est, quem nemo fallere potest, qui nullius altitudinem veretur. Hic est iudex ille, de

Psal. 9. quo David, Tibi (inquit) derelictus est pauper: orphano tu eris adiutor. Huic iudici

Psal. 42 tam crebrò causam suam commendat David, tam frequenter ipsum appellat. Hic est

Sap. 7. iudex, de quo Sapiens ait: Non subtrahit personam cuiusquam, qui est omnium dominator. Nec verebitur magnitudinem cuiusquam & æqualiter illi cura est de omnibus. Qui & de seipso loquitur: Mihi vindi-

Dent. 32 ctam, & ego retribuam: Et cùm accepero tempus, ego iustitias iudicabo. En hæc est

Psal. 47 vna causa gaudij nostri. Si enim verè cognouisti viam, & salutare Dòmini, meritò gaudes. Tunc enim & vides & habes iudicem tuum, qui te & vindicare & eripere potest, idque non temporaliter solùm, verùm etiam spiritualiter. Et quidem nò tantùm

hostes externos habemus, verùm etiã alios, qui potentiores sunt & nocentiores. Qui hi? Nimirum peccatũ, lex, Diabolus, mors, infernus, qui omnes nos in æternũ exitium conicere nituntur. Primò enim nascimur omnes filij iræ: iram autem Dei sequitur ma-

ledi

ledi

ledi

ledi

ledictio. Vbi autem lex maledicit, ibi Diabolus habet potestatem. Vbi iuris quicquam ille acquirit, nihil aliud expectandum, quam mors, & infernus. En in hac miseria detinebantur omnes gentes, ibique nullus erat assertor, liberator, vindex. Non poterat homo sibi ipsi opitulari, nec aliqua creatura. Ibi sanè fletus & planctus fuerint oportet, apud eos præcipuè, qui hoc quantum sit periculum & malum, intelligebant. Quomodo autem dicit David? Latètur gentes, quia non finis Diabolum suum in nos semper exercere tyrannidem: sed tu ipse & iudex, & saluator, adiutorque, & liberator esse vis. Et quidem non vnū tantum populum iudicare & saluare vis, sed omnes cum Iudæos, tum gentes: & vero iudicio, non ex fauore, aut personarum respectu, eos vis iudicare. In æquitate quippe iudicabis pauperē æquè ac diuitem, indoctum iuxta ac doctū, nullo excluso. Et hoc tandem est iudicare in æquitate. Hoc est iudicium illud, quod David ille sanctus, tam crebro tamque ardentibus votis petit. Deus (inquit) in nomine tuo saluum me fac, & in virtute tua iudica me.

Psal. 53.

Itémq;: Deus iudica me, & libera me, à peccatis nempe, & morte. Et alibi: Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio

Psal. 43.

regis, iudicare populum tuum in iustitia &
Psal. 11. pauperes tuos in iudicio. Quasi diceret: Do-
 mine en pauperes vim patiuntur: Diabolus
 exercet tyrannidem: peccatū omnia aufert:
 mors interimit omnes: infernus omnia de-
 uorat. Ibi nullum auxilium, quā in te vno
 & solo. Nunc autem promissisti regem Mes-
 siam redemptorē. O Domine, mitte eum: da
 iudicium tuum regi: mitte Christum vt pu-
 gnet contra Diabolum, tollat peccatū, abo-
 leat mortē, destruat infernum. Si filius vos
Ioan. 8. liberauerit, verē liberi eritis. Qui sunt autē,
 quos iudicat & liberat? Populum suum, pau-
 peres suos, filios pauperum. Sunt quidem o-
 mnes homines sentētiae mortis subiecti: non
 tamen omnes liberat, sed solos pauperes.
 Qui sunt illi? Qui agnoscunt peccata sua,
 qui nihil viriū habēt, qui sibi ipsis nō possūt
 opem ferre, qui in nulla creatura spei quic-
 quam collocāt, sed in solo Deo. Hi sunt pau-
 peres, hic populus eius: hos iudicat: his par-
 cit: his solis diuinæ miseratiōis sinus patet:
 horū animas liberat ex vsuris & iniquitate,
 hoc est, ab exactiōe & dānatione legis: horū
 nomen erit honorabile corā illo. En hoc
 vnū est, vnde gaudere, & debemus & possu-
 mus: nimirum q̄ Christus iudex noster est,
 qui & temporaliter & spiritualiter liberat à
 Diab

Diabolo, mundo, peccato, morte, adeóq; & inferno. Secūda causa est, quòd etiā dirigit eos in terra, ne errét. Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habet lumen vitæ. Itémque: Oues meæ vocem meam audient, & non peribunt. Hoc est, quod Dauid dicit: Sedes tua Deus in seculum seculi: virga directionis: virga regni tui. Verbum Dei est virga directionis. Sic, inquam, orauerunt veteres pro hoc iudice. Quod autem ipsi orauerunt, hoc nos accepimus. Pater (inquit) Christus dedit omne iudicium filio. Quid est omne iudicium? Nimirum, quòd non tantum in sua persona potuit vincere aduersarium, sed suos etiam eripere potest: & non tantum eripere, sed etiam iustos facere. Ad hoc Deus misit Christum in hunc mundum, vt rectè nos ducat, & dirigat, adeóque & regat. En hoc præuidit Dauid in spiritu, nimirum quòd Christus suos liberaturus esset, & ad felicitatem ducturus. Ideo admonet omnes gentes ad laudem & lætitiám: orat denique, vt omnes hunc saluatorem, iudicem, & ducem agnoscant, se ei dedant de eius saluatione, & iudicij æquitate gaudeant. Et quid tandem melius orare possemus? Quid denique magis consolatorium & habere & audire possemus,

quàm hoc ipsum, quod Dauid hic agit? Si igitur in mundo penuriam pati te oportet, gaude quòd habes iudicem. Si vrgent peccata, mors, gaude. Vides plerosque errare, perire: adhære tu duci tuo, & gaude te talem habere, & habere posse. Proinde adhuc semel idem repetit dicens, Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi populi omnes: terra nostra dedit fructum suum. En nostra terra talem fructum protulit, quòd è Maria talis iudex natus est, imò quòd vel semel tandem verum fructum attulit, non, sicut ab exordio, labruscas, sed fructum labiorum, imò & cordis quoq; confessionem.

S E R M O O C T A V V S.

Confiteatur tibi populi Deus, cōfiteantur tibi populi omnes: terra nostra dedit fructum suum. Hic mansimus, & hūc versum etiam aliqui veterū intellexerunt ad literā quoq; de virgine Maria: volueruntq;, quòd Dauid per hoc instituerit omnes gentes ad laudem Dei prouocare, quòd nobis talem fructum Christum, nempe ex nostra etiam terra, id est, virgine quæ nostræ naturæ fuit, prouenire & nasci permisit. Sunt alij, qui versum hunc latius extendunt. Ego sanè vtrunque simul absoluiam. Primò tamen ostendere volo

volo, quomodo aliqui verba hæc in genere exponunt: deinde ad beatam virginem ea referam. Et primò intelligunt quidam hunc versum, quasi hunc habeat sensum, ac si diceret David: Domine Deus da gratiam, vt omnes populi tibi confessionem & laudem persoluant, vt te vna fide, vnóque animo omnes adorent & prædicent: non tantùm ob id, quòd misertus nostri, benedixisti nos per lumen vultus tui, nobis viam & salutare tuum ostendisti, vnde tandè gaudium in corde nostro exortum perpetuum est: sed etiam, quòd terra foris, etiam ex tua benedictione, fructum dat ad sufficientiam omnibus populis. En hi intelligunt penes terram & fructũ eius, omne id quod Deus extrà dat dignum gratiarũ actione. Et huius gratia non esset malus intellectus, super hæc verba, Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes. At necdum satis. Quid enim est, etiam si terra dat, quod debet, si quidem nos ipsi infructiferi simus & maneamus? Iam autem audiuiſtis, quòd David in hoc toto Psalmo non aliud quicquam petiit, quàm vt terra nostra, id est nos ipsi, qui antehac nihil quàm spinas & tribulos protulimus, & etiam nunc proferimus, vel semel tandem fructum bonum adferret,

ret, nempe gaudium in conscientia, laudem Dei in ore, & timorem Domini in opere, & omni vita. Ad hoc Dei misericordiam, benedictionem, adeoque & illuminationem poposcit, sperans, quòd si quando nos Dei viam & salutare cognosceremus, hos fructus certò certius sequuturos. Non sanè inanis petitio, & votum vsq; irritum. Nam certè terra nostra, id est, homines super terram, nihil nisi spinas germinavit, priùs quàm Deus benedixit, & vultum suum illuminavit, vt viam eius & salutem cognosceremus. Quæris, quæ sint spinæ illæ, quas terra nostra protulit? Nimirum omnes declinauerunt: simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est vsque ad

Psal. 13. vnum Sepulchrum patens est guttur eorum: linguis suis dolosè agebant: venenum aspidum sub labiis eorum. & sic per integrum Psalmum. Vis adhuc aliquantò accuratius scire vel audire, quas qualésque spinas terra nostra quondam protulerit? Audi quid illustrissimus ille Paulus de hoc dicat: Nolite (inquit) errare. neque fornicarij, neque idolis seruietes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possi

1. Cor. 6.

possidebunt. Et hæc ait aliquando fuistis:
 sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iu-
 stificati estis in nomine Domini nostri Ie-
 su Christi, & in Spiritu Dei nostri. Et alibi, *Ephes. 2.*
 Et vos, ait, conuiuificauit, cum essetis mor-
 tui delictis & peccatis vestris, in quibus ali-
 quando ambulastis iuxta seculum mundi
 huius, iuxta principem, cui potestas est
 aëris, qui est spiritus nunc agens in filios
 diffidentiae, inter quos & nos omnes con-
 uersabamur aliquando in concupiscentiis
 carnis nostrae, facientes, quae carni & men-
 ti libebant, & eramus natura filij irae, quem-
 admodum & cæteri. Et eratis aliquando
 tenebrae, nunc lux in Domino. Hi erant *Ephes. 5.*
 fructus illi putridi, propter quos Deus etiã
 aliquoties ad iracundiam commotus, nunc
 hoc, nunc alio supplicij genere in eos ani-
 maduertit. Quid verò Dauid ad hæc? Con-
 fiteantur tibi populi Deus, confiteantur ti-
 bi populi omnes: terra nostra dedit fructum
 suum. Verum propterea & conditi sumus,
 nempe vt cognoscamus, colamus, denique
 & timeamus Deum. Hic est, & quidem de-
 beret esse, fructus noster: ideo homines fa-
 cti: ideo Christiani sumus, creati ad opera
 bona, quae præparauit Deus, vt in eis ambu-
 lemus. *Ephes. 2.*
 Quae autem opera? Induite nouum
 homi

Ephe. 4. hominem, qui iuxta Deum conditus est, per iustitiam & sanctitatem veritatis. Et ite-

Colo. 2. rum: Sitis igitur induti, tanquam electi Dei, sancti ac dilecti, viscera miserationum, comitatem, modestiam, mansuetudinem, lenitatem, sufferentes vos inuicem & condonantes vobis mutuò, si quis aduersus aliquem habet querelam. Quemadmodum & Christus condonat vobis, ita & vos. Super omnia autem hæc habete charitatem, quæ est

Phili. 4. vinculum perfectionis. Et iterum: Quod reliquum est fratres, quæcunq; sunt vera, quæcunq; honesta, quæcunq; iusta, quæcunq; pura, quæcunq; accommodata, quæcunq; boni nominis, si qua virtus, & si qua laus, hæc cogitate, quæ & didicistis & accepistis, & audistis, & vidistis in me. Hæc facite & Deus pacis erit vobiscum. Tales fructus

dedit terra nostra. Quomodo autem, Dauid? Domino (inquit) da benedictionem, vt cognoscamus: & tunc dabit terra fructum suum: propter quod & omnes te laudabunt populi. Quod & factum est. Lege acta Apostolorum & Ecclesiasticam Historiam: videbis impleta hæc. Cui autem hæc accepto-ferenda? Confiteantur tibi populi Deus. Ipse agricola, ipse euulsit spinas, ipse iniecit semen, ipse dedit pluuiam. Quomodo enim

enim zizaniæ, quæ tam altè radices in naturam nostram egerant, obuiam iri potuisset, nisi Deus ipse manum suam admouisset? Quomodo terra nostra daret fructum suum, nisi complueretur, nisi ipse, nempe Deus, dedisset pluuiam? Quam pluuiam? Verbum nempe suum, Spiritum suum. *Isai. 55.* Sicut enim imber & nix descendit de cœlo, & illuc non reuertitur, sed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit, & dat semen ferenti, & panem comedenti: sic erit verbum meum, quod egreditur de ore meo: non reuertetur ad me vacuum, sed faciet, quæcunque volui, & prosperabitur in his, ad quæ misi illud. Et iterum: Pluuiam *Psal. 67* voluntariam segregabis Deus hæreditati tuæ. Vis exemplum habere, quòd verbum Dei id ipsum operetur in cordibus fidelium, quod imber in terra? Impletum est tempus (dixit Ioannes) & appropinquauit regnum Dei. *Mar. 1.* Pœnitementi igitur, & credite Euangelio. Hæc erat pluuiam, imò pluuiam iuxta ac tonitrus. Vnà cum terribili quodam fragore pœnitentiam inclamat: quia hoc ipso omnia, quibus homines inniti possent, pessundabat: sed placidam admodum pluuiam huic superuenire sinebat: nimirum, Credite Euangelio. Item: Appropinquauit

quauit regnum Dei: Tempus impletum est.

Vis exemplum habere, quis fructus sequu-

Luc. 7.

tus sit? Venit mulier peccatrix, adferens alabastrum vnguenti, stansq; ad pedes à ter-

go flens, lacrymis cœpit rigare pedes eius,

& capillis capitis sui extergebat, & oscula-

batur pedes eius, & vnguento vngebat. Ter-

ra dedit fructum suum. Vis deinde audi-

re etiam, quòd Spiritus sanctus id ipsum etiã

operetur in cordibus nostris, quod pluuia

in arida quapiam operari solet terra? In die

Pentecostes venit Spiritus sanctus super A-

postolos, qui antea nihil quàm timere, fu-

gere, negare, nouerant. Quem fructum im-

ber ille cœlitus demissus attulit? Loqueban-

Acto. 1.

tur variis linguis Apostoli magnalia Dei.

Act. 4.

Et erant eis omnia cõmunia. En hîc etiam

impletum. Terra dedit fructum suum. Huc

Psal. 48.

etiam allegare possumus, quod Dauid ait,

Benedixisti Domine terram tuam. Quo-

modo benedixit? Misericordia & veritas

obuiauerunt sibi. Ostendisti, quòd miseri-

cors quòd & verax fuerit. Et quid sequitur?

Iustitia & pax. Idque tam opulenter, sicut

alicui videtur in magna aliqua frugũ vber-

tate non tantũ terrã ipsam frugiferam esse,

sed & è cœlo quoq; frumentum & vinum

instar pluuiaẽ defluere. Sic hîc veritas de

terra

terra orta est, & iustitia de cœlo prospexit. Omnia hæc cōperta habemus in Apostolis ipsis, adeoq; & fidei nostræ primoribus, & etiam comperiuntur in veris Christianis. Vbi enim via Dei & salutare agnoscitur, vbi Euangeliū & Spiritus sanctus accipitur, ibi creditur Deo, ibi inservitur proximo, ibi denique diuites efficimur in omnibus bonis operibus. Et hoc tandē præcipuū est, pro quo David ille sanctus tam ardentibus votis orat, & optat, vt vniuersi viam Dei, & salutare eius agnoscant, vt in omnibus gētibus Deus laudetur, & in Deo lætemur, & terra nostra fructum det. Confiteantur tibi populi Deus. O bonam præcationem, o salutarē orationem, & o rem verè necessariā nostro tempore! Si autem oportet nos Deo acceptum ferre, cūm terra nostra dat fructum, & si quid boni operamur: quantò magis oportet nos Deo adscribere, quòd Maria protulit omnibus nobis fructum salutis. Ecce ita tandem ad alteram huius concionis venimus partem. Quomodo possem autem breuibus verbis commodiorem admonitionem facere, quàm vt cum Dauide dicam: Confiteatur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes: terra nostra dedit fructum suum.

Imò ô Domine, da gratiam, vt cognoscamus in terra via tuam, in omnibus gentibus salutare tuû. Fructus hic de cœlo quidem venit: atqui ex terra tamen exortus est. Terra nostra dedit fructum, ait David. Et recte quidem beata virgo Maria terra nostra vocatur: eò quòd nostræ naturæ fuit, præter quòd tanto antè tempore prænuntiata, præmōstrata, & præfigurata fuit, Et quomodo terra talem potuit cœlestem fructum ferre? Dominus (inquit) dabit benignitatem. Et hoc non debet ita intelligi, quod tantùm per Spiritum sanctum Dominus eam fœcundam fecerit in corpore, sed insuper omnibus virtutibus, & donis spiritualibus ornauerit in anima. Dominus (inquam) prius eius mētem donis suis, quàm ventrē impleuit: Arcã prius splendidissimè decorauit, quàm in ea manna illud cœleste reponeret. Dedit benignitatem, vt terra nostra benigna esset, quæ talē ferret fructû, & tã sancta terra tã sanctû pareret fructû, vt delibatio sancta, perinde ac massa: vt deniq; radix esset sancta, sicut ramus qui hinc processurus erat, à principio fuit. Postremò, vt virga sancta esset de Radice Iesse, vnde processurus erat flos Nazareus, super quem requiesceret Spiritus Domini

ni, Spiritus sapientiæ & intellectus, Spiritus consilij & fortitudinis, Spiritus scientiæ & pietatis, quem & repletet Spiritus timoris Domini. Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum. Atque est, quod hîc dicit, Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes: terra dedit fructum suum. En hoc tandem est, quod pius quisque & facere, adeoque & mente secum volvere debet, vt nempe miserationum eius recordemur, eumque laudemus super his, hæc & fecit, & dedit nobis per Mariam. Hoc autem cuius deuotioni commendatum esse volo. Nunc & semper Dominus suam gratiam nobis impertiri dignetur, qua adiuti eum rite laudare, & opera eius, vt dignum est, perpendere possimus. Faxit Deus.

SERMO NONVS.

IN præcedente Sermone verba hæc, Terra nostra dedit fructum suum, ad Diuam Virginem retuli, propterea quod aliqui veterum hunc versum de fructu virginei vteri exponunt: & quidē mea sententia satis cōcinnè. Quamquam ego iuxta hoc paucis ostendi, quid præterea Spiritus sanctus in his verbis

velit, nempe innuere, quòd ex agnitione Dei & Christi, certò sequatur, quòd terra, hoc est homines, alios allatura sit fructus, quàm inde ab exordio attulisset: & propter hoc omnes gentes, & populi Deo gratias agendi occasionem satis quidem ponderosam habituri essent. Et hoc idem omni quoque tempore re ipsa compertum est, vbi Christus prædicatus & cognitus fuit. Et etiam nunc quoque comperitur, vbi veri Christiani sunt. Vbi enim via Dei, misericordia, & salutare agnoscitur, vbi Euangelium & Spiritus sanctus accipiuntur, ibi certò sequitur, quòd Deus colitur fide, spe, charitate, quòd proximo inseruitur, & quòd voluntati diuinæ adimplendæ in omnibus studetur. Et in summa, quòd sobriè, iustè, & piè viuatur in hoc seculo.

Tit. 2

Est autem hîc diligenter obseruandum, quòd Dauid verbum hoc, Confiteantur, bis ponit, in vtroque autem loco specialem causam assignat. Primò enim omnes ad laudem Dei inuitat, propterea quòd Deus, & vindex, & dux esse vult, hoc est, vult nos vindicare ab iniuria, & ad bonum nos dirigere. Hoc autem reuera gratiarum actionem exigit. Nunc iterum omnes populos ad laudem Dei inuitat, hanc causam subnecte

nesciens, quòd terra nostra dedit fructũ su-
 um, quasi diceret: Non modò Deo gratias
 agere tenemur, quòd plus curæ iam in nos
 impedit, quàm prius, sed quòd nos ex eius
 gratia nouæ creaturæ facti sumus, & om-
 nino alij, quàm prius eramus. Quando enim
 Deus manum suã subtrahit, Diabolus ma-
 iorem habet potestatem. Nunc quando Chri-
 stum agnoscimus, habemus iudicem, qui
 nostri curam gerit. Et cui habemus hæc ac-
 ceptaferre? Deo. Prius eramus omnes filij *Ephes. 4*
 diffidentiae: ambulabamus in vanitate sen-
 sus, tenebris, obscuratum habentes intelle-
 ctum, alienati à vita Dei per ignorantiam,
 quæ erat in nobis per cæcitatẽ cordis nostri
 qui desperantes nosmetipsos tradebamus
 impudicitiae in operationem immunditiae
 omnis, in auaritiam. Nunc post agnitum
 Christum, incepit etiam terra dare fructũ
 suum. Prius eramus tanquã oues errantes,
 Nescitis (inquit) quòd cum gètes essetis ad
 simulacra, prout ducebamini, ibatis? Nunc
 autem habemus pastorem & ducem. Esset
 adhuc, vnde gratias ageremus, si terra no-
 stra, id est homines, vbiq; darẽt fructum
 suum. Quis non videt autem quantum in
 hoc à nobis cessatum sit hætenus, & etiam
 nunc cessetur? In alio Psalmo loquitur Da-

Psal. 84 uid, tāquam Propheta: Dominus, inquit, dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum. Hoc erat futurum. In hoc Psalmo autem, futurum illud in præteritū mutatum est in nostra translatione: Terra dedit fructum suum. Oremus Deum fratres charissimi, nunc vel maximè, pro eius gratia, benedictione, & lumine, vt hoc præteritum in præsens mutetur: hoc est, vt terra nostra etiam nūc det fructum suum, & homines etiā nunc Deo credant: fidant, eum timeant, diligant, tam solertes sint in omnibus bonis, vt fuerūt in primitiua Ecclesia. In hoc negotij cardo vertitur. Non satis est, quòd terra nostra dedit fructū, id est, quòd boni & integri Christiani quondam fuerunt, nisi & etiā nunc quoque probi Christiani sint & fiant. Quem autē fructum terra nostra nunc ferat, quales modò Christiani simus, plus iusto ad oculū, heu, patet. Vis vno verbo, quòd volo, dicam? Vox est, præterea nihil, Nominales, vt vocant, aut verbo tenus Christiani sumus, & ultra nihil. Verbū Domini in manica, fidē in ore, Diabolum in corde & in vita gestamus. Quò magis viā agnoscimus hòc longius ab ea discedimus. Quò frequētius nobis Christus prædicatur, hoc magis contra

Christū viuimus. Quando igitur in nobis implebitur, Confiteatur tibi populi Deus? Quis propter vitam nostram Deo gratias agat? Quinimo omnes hanc deplorare habent, quòd terra nostra etiā post agnitionē Christi, & diuinę volūtatī, peiores & deteriores fructus adfert, quàm aliàs vnquām. Hoc ardētius orare conuenit id, quod Dauid in vltimo versu precatur & repetit:

Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus: & metuant eum omnes fines terrę.]

Hęc est cōclusio huius Psalmi, bene quidem cœpti, at melius tandem finiti, Deus Misereatur nostri, erat exordium: Deus benedicat, est conclusio. Vtrinque politus Deus: vtrinque Dei gratia & operatio postulantur. Et quanquam in primo versu etiam orauerit pro Dei benedictione: nihilo minùs tamē id ipsum denuo in hoc vltimo versu precatur: Benedicat (inquiens) nos Deus, Deus noster: aliquantò feruentius hoc faciens, quàm priùs fecerat: nobis ostendere volens, permagni hanc Dei benedictionem nostra interesse, imò omnia in hac sita esse. Dei namque benedictio præcedat oportet, siquidem Christum agnoscere velimus. Deinde si cognitio Christi in nobis fructum operari de-

beat:iam iterum benedictio Domini hoc efficiat necesse est. Postremò, si in bono quod felicibus auspiciis cœpimus, perdurare velimus, hoc quoque benedictio Dei operetur necessum est: propterea nō semel tantum David orat pro benedictione, non bis, sed tertio. Quoniam in hoc vltimo versu, benedicat, bis ponitur. Ad hæc nomine etiā David in hoc breui versu nomen Dei, idque nō semel, sed ter, Deus (inquit) Deus noster, benedicat nos Deus. Et sanè certū indiciū est, quòd David hæc verba ex magno adfectu dixit. Nam sancti Dei homines, sanctum hoc Dei nomen non frustra, aut incassum in os acceperunt: taceo ita vanè, ita blasphemè, vt (heu) nūc fieri comperimus. Vbi illi Deum nominabant, non nisi Spiritus deuotio erat, & magnus affectus, adeoque & fiducia: id quod notatu dignum est, in hoc loco, vbi David non satis habet, quòd Deum bis suo nomine expressit, sed addit, Deus noster: id quod verum argumentum est magnæ in Deum fiduciæ: quemadmodum nos Christus in Euangelio, in oratione dominica facere iussit: nimirum Deum non solū Patrem nominare, sed nostrum Patrem. Hoc præbet magnam fiduciam. Quid enim me
gaudio

gaudio adficere potest, cum audio, quod Deus pater est, si mihi non satis prospicere possum, quod etiam pater meus est? Sic etiam hic. Quamuis veteres nostri altius quiddam perspexerint, & hæc verba ita acceperint, quasi David hic mysteriū trinitatis indicare voluerit: nempe quod tres personæ sint, & vna diuina essentia. Ideo ter Deum nominat. In fine autem adiungit, Et metuant eum omnes fines terræ: palàm subindicans, quod hæc tres personæ, non tres Dij, sed tantum vnus verus Deus est. At hoc etiam hoc notatu dignum est, quod mediam personam, id est filium, non simpliciter Deum, sed nostrum Deum nominat. Quod propterea factum esse constat, non tantum quod ea persona singulari quodam modo se nobis vniuit, naturam nostram assumendo, & tali vniōne id consecutum est, quod etiam Pater & Spiritus sanctus noster quoque proprii sunt. Ipse (inquit) Pater amat vos, quia vos *Ioan. 14* me amastis, & credidistis, quia à Deo exiui. Et iterū: Mundus non cognouit Spiritum sanctum: vos autem cognouistis eum, quia apud vos manebit & in vobis erit. Merito proinde dicitur Christus, noster Deus. Huius gratia possumus versum istū

hunc in modum interpretari: Deus Pater, Deus Filius, qui noster proprius est, Deus Spiritus sanctus, benedicat nobis. Ecquid iam tempore noui Testamēti tandem potuisset pius quisque Christiano homine dignius vel cogitare, vel loqui de hac sanctissima, adeoque indiuidua Trinitate, quàm David hīc loquutus est? Quid petit autem à sancta Trinitate? Benedictionem. At quid opus illi erat petere benedictionem, cum prius dixerit, Terra dedit fructum suum? Atqui non fatis ei est, quòd semel dedit: iam nunc vellet, vt semper daret, & non vno in loco, sed vbique. Per hanc igitur vltimæ benedictionis repetitionem nihil aliud intendit, quàm vt Deus velit augere & conseruare, quod semel cœpit. Benedicere igitur idem est, quod multiplicare: sicut aliàs etiam sæpenumero in hunc modum accipitur: id quod dilucidè fatis

Genes. I

videre est, in libro Genesis. Illic enim crebrò hæc dictio inuenitur. Sed plerunque nihil aliud significat, quàm augere rem aliquam. Propterea in principio in prioribus tribus diebus, cum Deus fecisset lucem, firmamentum, solem, lunam, stellas, denique ab aquis terram segregasset: illic dictio hæc, benedixit, non ponitur. Non

enim

enim voluntatis Dei erat, quòd lumen, firmamentum, terra, aqua, sol, luna, stellæ augeri debeant, sed ita perpetuò manere, sicut à Deo ab initio creata fuerunt.

Cùm verò quinto & sexto die crearet Deus omnē herbam virentē, pisces, volucres, & omnis generis animantia, demum & hominem ipsum, illic perpetuò additur, *Benedixit Dominus illis. Voluit enim Deus, vt omnia talia crescerent & multiplicarentur.* In hunc sensum accipitur verbum hoc, etiam in aliis locis: vt cùm Dominus ad Abrahā diceret, *Egredere de terra tua, & de domo patris tui, & veni in terrā, quā monstrauero tibi: faciāmque te in gentem magnam: & benedicā tibi. Quomodo benedicam? Sequitur, Et magnificabo nomē tuū.* Sic in Psalm. *Ecce sic benedicetur homo. Qualis benedictio? Vxor tua, sicut vitis abūdās in lateribus domus tuæ: filij tui, sicut nouellæ oliuarum in circuitu mensæ tuæ.* Sic quoque hoc in loco nihil aliud Dauid cum hoc verbo, benedicat, vult, quàm vt Deus hoc quod bene & felicibus auspiciis in nobis cœpit, augeat, ad eóque conseruet. Primum quidem frustum vtcunque delibauit. Ex benedictione tua, ô Deus, nos te agnoscimus: adauge eā benedictionem,

nem, vt etiam gentes incipiant ferre fructum, sicut Israëlita, Exo. I. Ad hunc modum Christianus quisque pro se ipso orare potest: O Domine, tu me benedixisti, quòd te agnoui, quòd fidem tuam confessus sum. Auge nunc benedictionem, vt instituas vitam Christiano homine dignam, vt constans sim in fide, denique in finem vsque perseuerem. Et quidnam quisquam melius queat orare pro se? Quid etiam melius orare possemus pro tota Ecclesia? maximè hoc periculosissimo tempore. Nunc autem iam inde ab exordio nostis, quòd ideo hunc Psalmum incepti, quando pius Cæsar, denuo cum statibus regni consilium iniit, qualiter collapsæ Ecclesiæ succurri possit, vt & nos quoque interim sciamus orare pro iis, quæ negotio huic inseruire possunt. Et quam tandem meliorem orandi formam habere, aut optare possemus, quàm hunc Psalmum: Deus misereatur nostri, &c. Deficit me tempus, non possum hoc vltimum verbum ad liquidum excutere. Nam proprium exposcit sermonem, & quidem hoc ipso dignum, Dominus det gratiam.

S E R M O D E C I M V S.

Eruenimus nunc tandē in Psalmo sexagesimosexto ad vltimū vsque versum:quem quidem nuper incepti, at non finiui. Omnia quidem hæc tribus aut quatuor sermonibus complecti potuissē. Quando autem nullum adhuc finem concionandi mihi polliceri possum, nolui festinare, sperans, nihil, nimium aut superuacaneum adhuc dictum fuisse, imò scio adhuc multa circa hæc dicenda esse, sicut Psalmi non satis & ad viuum excuti possunt. Quotiescunque enim eos quis legendos in manum acceperit, semper aliquid repositum inuenit, prius non obseruatum: id quod quilibet fatebitur, qui cum diligentia eos legerit. Sed est modus in rebus, sunt certi denique fines. Nolo me amplius in eo explanando remorari. Hunc honorem Spiritui sancto habere volo, & me agnoscere, cui impossibile sit omnia perspicere, & commostrare, quæ idem Spiritus sanctus est per hunc Dauidem loquutus. Sex versus habet Psalmus hic: nouem iam ex eodē feci sermones: hic iam decimus est: & hoc ipso receptui canere institui: vtinam tanto feruore & spritus ardo

ardore, quo ipsemet David eundē cōclufit.
 Verba ipsius audistis: Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus, & metuāt eū omnes fines terræ. Hic fuit vltimus versus. Ad hoc dixisse me memini, quòd nulla ratione hæc incassum dicta, à quaquã æstimētur: nimirū, quòd nomē Dei ter in vno breui verbo exprimit. Pariter nequaquã incassum putādū, quòd in hoc ipso versu iterū petit benedictionē, & hoc nō semel tātūm, sed bis: cūm id ipsum ipsemet in primo quoque versu fecerit. Apud mūdi sapiētes vitio datur tautologia, hoc est vnus verbi frequens repetitio. Nūc autē David in hoc breui Psalmo ter dixit, Benedicat nos Deus, quater, Confiteātur tibi populi Deus. Si quis hoc corā mūdi huius sapientibus faceret, rideretur ab omnibus, quòd in tam breui spatio idē verbū toties repeteret. Atqui Spiritūsanctū huius neutiquam pudet. Etenim verba sua nō eò instituit, vt suauē reddāt sonū auribus, sed vt corda penetrarent. Ad verba, quæ docti huius mundi aliquando loquūtur, præstaret aures obturare: taceo, quòd in cor immitti permittantur. Hic autem summa vtilitas, cūm, quàm fieri potest altissimè, in cor sermo penetrat. In ambobus nihil nouum: nam simi-

lia quoque in aliis locis legimus. Sic enim Moyses ait: Audi Israël, Dominus Deus tuus, Deus vnus est. En hic etiã tertio repetitur nomen Dei. Etiam in vno versu Isaïæ canūt angeli ter, Sanctus, sanctus, sanctus. *Isa. 6.* David quoque, Sedes, (inquit,) tua Deus in seculum seculi: virga directionis virga regni tui. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea vinxit te Deus, Deus tuus. En hic habes etiam in vno versu bis nomē Dei. Eò minùs mirari conuenit, quòd hic similiter facit. Spiritus sanctus voluit vbiq; indicare mysterium Trinitatis: ita tamen, vt piis tantùm manifestum esset, impiis vero occultum maneret. Ita etiam nulli mirum esse debet, quòd David ter petit benedictionem Dei. Et quid tam nobis magis necessarium? Qui essemus nos? quid sciremus? quid possemus? vbi denique inueniremur? quomodo postremo cõsisteremus, nisi benedictio Dei præcederet, cooperaretur, & tandem subsequeretur? Talem autem Dei benedictionem parui æstimas? David sanè eã magni æstimat. Huic enim Deus oculos aperuerat, vt videre posset, quomodo homo ex seipso nihil sit, & possit, & quòd Dei gratia, & auxilio maximo

pere

peregeat. Vt autem ad finem tandem veniamus, vt quoque vniuersi sciant, cur tantopere Dei benedictionem petat, subiungit David, Vt metuant eū omnes fines terræ. Non equidem mala exoptatio: imò super terram melius optari à quoquā nihil posset, quàm vt omnes & vbiuis locorum Deū timerent. Ibi enim nihil esse posset mali, ibi quoque nihil committeretur mali, ibi nemo quicquam iniustum faceret alij: ibi nullum locum obtinere posset idolatria, blasphemia, adulterium, furtum, detractio, falsum testimonium, homicidiū. Quinimo ibi nihil aliud conspiceretur, quàm omne bonum. Ad hoc enim plurimum, vt si quid aliud, valet timor Domini.

Psa. 110

Prou. 13

Prou. 8

Initiū enim sapientiæ timor Domini. Per timorem enim Domini declinat omnis homo à malo. Nam timor Domini odit malum. Et iterum: Qui timet Deum, faciet bona, &c. Non igitur sine causa David optat, vt omnes fines terræ Deum metuant.

Signanter autem notandum, quomodo tam pulchrè omnes fructus recēset, qui ex agnitione Dei & Christi merito sequi debent: nempe, Primò, vt Deus laudetur: Secundò, vt pax & gaudium in cōscientia sequatur: Tertiò, vt terra nostra fructū det:

Quar

Quartò, vt Deum timeamus. Hi sunt veri fructus Euangelij, cùm & Deum & proximum incipimus agnoscere. Et vbi horum vnus aut plures defuerint, certò Euangelium necdum verè auditum est. Imò quisquis diuini verbi prædicatoris nomine censerur, si huiusmodi paruipendit, aut eis non incumbit, is sanè nequaquam Evangelici Concionatoris nomine dignus est. David non sinit ibi gradum figere quemquam. Non satis esse putat, vt cognoscamus viam & salutare Dei, sed etiam lætemur, Deum confiteamur, vel laudemus, bonos feramus fructus, & in timore Dei persistamus. Proinde nec nos quidem ibi gradum sistamus. Quis autem nō videt, quòd modò maximus in hoc sit defectus. Facile quidem reperiuntur, qui graphicè quidem sonare sciunt, semper in ore habentes Dei viam & salutare, idque in non modicum commodum sibi vertere nouerunt, communis popelli orā latissimè, vt dici solet, diducentes: sed in hoc vno perpetuò consistunt, non vltra ad fructus etiam progredi contendunt, qui subsequi deberent. Hinc vulgus illud ignobile opinatur satis esse, viam Domini, adeóq; & Christum ipsum cognouisse, nihil vltra cogitans: imò pro

ludibrio & blasphemia habet, quando ad vltiora etiam se adigi videt: id quod vbiuis locorum, iam videre est. Iam enim non aliud quicquam audire volunt, quàm de sola illa fide. Et cui tandem hoc acceptoferendum, quàm immodestis illis prædicatoribus? Eia fratres, si ita negotio huic satisfactum esset, quando quis & Deum & Christum agnosceret, David planè Psalmo huic iandudum summam manum imposuisset. Nam fructus haberet & non vnum tantùm, sed quatuor. Et hoc verbo iterum nos tangit. Ita enim iam plerique nostrum adfecti sunt, vt quamuis maximo opere contendamus, vt Euangelium fructum tandem proferat, ad duos tamen priores tantùm tendunt, nempe vt Deus laudetur, & conscientia consoletur: alios duos nimirum, quòd terra nostra det fructũ, & quòd timeamus Deum, non putamus necessarios. Nemo amplius quid quærit. David autem alium habet spiritum, huic non satis est, vt ex cognitione Dei & Christi in conscientia gaudium & lætitia oboriatur, & Deus laudetur: sed vult insuper, vt & terra quoque nostra fructum ferat, & porro vita & conuersatio nostra in timore Dei deducatur. Hic iam vide, quem Spiritum habeas,

habeas, si hos duos postposueris fructus. Scimus Spiritum sanctum per Dauidem *2. Reg.* loquutum fuisse. Huius quoque vestigiis *23.* hærere volumus, & nihil dubitare, quin simul esse oporteat, quo Dauid simul posuit. Qui aliter sentit vel agit, is pro se rationem reddet. Nos regiam viam teneamus.

En igitur, quisquis Christi nomine censeris velis, scire debes, quòd etiam boni fructus, & timor Dei ad Euangelij prædicationem requiruntur. Dauid non te seducet. Benedicat nos Deus noster. Hic sanè, hic, inquam, noua opus est benedictione, vt terra nostra det fructum, & metuant eum omnes fines terræ. Ideò bis ponit, benedicat, vt omnes videant, quòd etiam in his quoque non nihil situm sit. In summa, vltimum, quod Dauid petit in hoc Psalmo, est, vt omnes timeant Deum. Et hic iam pius quisque cogitare haberet. Primò quòd dicit, Metuant eum: nò simpliciter dicit, Metuant, sed vt eum metuant. Alioqui nihil nouum est, si homo timet. Multò quoque aliud est, Deum timere, & pœnam timere. Dauid non patibuli, sed Dei timorem subindicat. Ille seruilis, hic est filialis. Ideò dicit, Metuant eum. Verè enim multò aliud est, Deum timere, & pœnam timere. Timor *Psal. 18.*

Domini sanctus permanet in seculum seculi. Vbi verò timetur pœna, is timor non diutius periculo ipso permanet. Hoc tandem est Deum timere, cùm quis eum propter se ipsum timet, non eò quòd puniturus sit, & damnationi quenquam adiudicaturus est, sed propter se ipsum, ne videlicet eum aut offendat, aut totum amit-
tat: sicut filius patrem, vxor maritum timet. Hic timor prouenit ex amore. Qui filius patrem amat, semper timet, ne fortè eum offendat: id quod seruus non facit. Timet quidem & ipse Dominum, sed tantùm, ne vapulet. Alioqui nihili facturus irascere-
tur, aut rideret. Sic de proba vxore: quia diligit virum, timet semper ne offendat, & eum perdat. Hoc non facit adultera: timet quidem & ipsa quoque virum, sed tantùm ne malitiam suam resciscat, & pœnam de ipsa sumat. Illa, quæ proba est, timet ne maritus foris maneat: hæc autem quæ adultera est, timet ne veniat. Hoc exemplum & Augustinus quoq; dat, quo agnosci possit, quis sit verus timor Dei: Deus vult timeri, sicut filius patrem, bona vxor maritum timet. Non vult timorem seruilem, vt in lege: Non hypocriticum & simulatum, sicut in tribulatione & periculo, sed filia-
lem

lem. Non accepistis (inquit) Spiritum seruitutis, iterum in seruitutem: sed accepistis Spiritum adoptionis, per quem clamamus Abba pater. Hic timor filialis, nihil aliud est, quàm reuerentia & cultus Dei, vbi Deus præ oculis habetur, illi seruitur, eius voluntati adimplèdæ opera impèditur, cauetur ab omni eo, quod ipse prohibet, fit quod iubet. Hoc est timere Deum propter se. Hic est timor Dei, de quo scriptura tot bona prædicat. Quis det, vt timeant Deum. *Deut. 6.* Item: Deum time, & mandata eius obserua. *Eccl. 12.* Multa bona habebimus, si timuerimus Deum. *Tob. 4.* Beatus vir, qui timet Dominum. Et iterum: Timete Dominum omnes sancti. *Psal. III* *Psal. 33.* Hunc timorem Dauid libenter habere, & videre vellet in omnibus hominibus. Da benedictionem, ò Domine, vt omnes te cognoscant omnes te timeant, colant, diligant, obediant, ob oculos habeant, tui nunquam obliuiscantur, nunquàm contra te agant, omni tempore tuam voluntatem faciant. Et quid potuisset melius orare? Quo modo potuisset melius concludere? Eset sanè iam nunc Ecclesia reformata, hoc vno & solo impetrato, nempe quòd omnes homines Deum timerent. Vnde tandem quicquid mali est in mundo, prouenit, in-

Psal. 13. iustitia leuitas, &c. nisi hinc, quòd Deum non timemus? Non est timor Dei ante oculos eorum: (queritur Dauid) propterea os eorum amaritudine plenum est, pedes veloces ad effundendum sanguinem. Igitur non frustranea oratio est, quòd Dauid omnibus hominibus optat Dei timorem. Hoc enim complectitur omnia: hoc propellit ad omne bonum, seruat ab omni malo. Vbi hic, nempe timor Domini, non sequitur, incassum fit, quicquid tandem de Deo, Dei via, aut de Christo dicatur. Deus misereatur nostri, &c. Tantum dictum volui de hoc psalmo. Pius quisque & cognosceret, & præter hoc etiam penes se hæc meditabitur. Ego hîc Colophonem (vt dici solet) adpositum volo, & finem faciam.

Amen.

*

SOLI DEO GLORIA.